

Jaarverslag 2023

Inhoudsopgave

Jaarverslag 2023	6
Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen	7
BESTUURSVERSLAG	
1 Voorwoord	9
2 Algemene informatie	11
2.1 Juridische structuur	11
2.2 Missie	11
2.3 Visie	11
2.4 Strategie	12
3 Evaluatie doelstellingen en hoofdthema's 2023	13
3.1 Bestuur	13
3.2 Wet toekomst pensioenen	13
3.3 Communicatie	14
3.4 Vermogensbeheer	14
3.5 Risicobeheersing	15
3.6 Financieel beheer	15
3.7 Samenvattende beoordeling van het bestuur	15
4 Financiële positie en beleid in 2023	16
4.1 Financiële opzet en positie	16
4.2 Actuariële analyse van het resultaat	17
4.3 Financieel beleid en beleidskeuzes	18
4.3.1 Kostentransparantie	18
4.3.2 Toeslagen- en kortingsbeleid	21
4.3.3 Financieringsbeleid	22

5	Beleggingsbeleid	24
5.1	Matchingportefeuille	24
5.2	Dynamische renteaftdekking beëindigd	25
5.3	Returnportefeuille	25
5.4	Vermogensopbouw	25
5.5	Rendementen 2023	25
5.6	Z-score 2023 en performancetoets	26
5.7	Economische ontwikkelingen	26
6	Risicobeheer	28
6.1	Beleidsuitgangspunten en risicohouding	28
6.2	Risk governance	32
6.3	Risico-identificatie en beoordeling	32
6.4	Strategisch risico	36
6.5	Beleggingsrisico's	36
6.6	Verzekeringstechnisch risico	38
6.7	Niet-financiële risico's	38
6.8	Risicobeeld in 2023	40
7	Verwachte ontwikkelingen en doelstellingen voor 2024	42
7.1	Verwachte ontwikkelingen wet- en regelgeving	42
7.2	Onze beleidsdoelstellingen voor 2024	44

8	Organisatie	46
8.1	Inleiding	46
8.2	Werkwijze en vergaderstructuur	46
8.3	Organisatie	46
8.3.1	Bestuur	47
8.3.2	Raad van Toezicht	48
8.3.3	Het Verantwoordingsorgaan	49
8.3.4	Sleutelfuncties	50
8.3.5	Uitbestede werkzaamheden	50
8.3.6	Organogram	51
8.4	Klachten en geschillen	52
8.5	Goed Pensioenfondsbestuur	52
8.5.1	Compliance	54
8.5.2	Klokkenluidersregeling en incidentenregeling	55
8.5.3	Integriteitsbeleid	55
8.6	Informatie inzake toezicht	55
8.7	Geschiktheid Bestuur en permanente educatie	56
8.8	Statutenwijziging	56
9	Pensioenregeling	57
10	Raad van toezicht	58
10.1	Verslag van de Raad van Toezicht	58
10.2	Reactie Bestuur op het verslag van de Raad van Toezicht	65
11	Verantwoordingsorgaan	66
11.1	Verslag van het verantwoordingsorgaan	66
11.2	Reactie Bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan	71
JAARREKENING		
12	Jaarrekening	73
12.1	Balans per 31 december 2023	73
12.2	Staat van baten en lasten	74
12.3	Kasstroomoverzicht	75
12.4	Toelichting op de jaarrekening	76

OVERIGE GEGEVENS

13	Overige gegevens	107
13.1	Actuariële verklaring	107
13.2	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	109

BIJLAGEN

Bijlage 1	Kenmerken pensioenregeling	115
	Kenmerken pensioenregeling	116
Bijlage 2	Begrippenlijst	118
	Begrippenlijst	119
Bijlage 3	Annex 4	125

Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen

Bedragen x € 1.000	2023	2022	2021	2020	2019
Aantal verzekerden (per eind van het jaar)					
Deelnemers, actieven en arbeidsongeschikten	9.968	9.603	9.919	9.871	9.826
Gewezen deelnemers	23.811	26.503	26.117	25.942	25.517
Ingegane pensioenen	10.931	10.884	10.819	10.818	11.041
Totaal aantal verzekerden	44.710	46.990	46.855	46.631	46.384
Aantal aangesloten werkgevers	226	217	217	225	225
Pensioenen					
Feitelijke premie	88.874	83.091	82.068	73.191	68.211
Uitvoeringskosten	5.876	4.791	4.101	4.072	4.142
Uitkeringen	61.159	54.284	52.243	50.486	48.269
Verleende toeslag actieven	3,50%	10,10%*	0,00%	0,00%	0,00%
Verleende toeslag gepensioneerden en gewezen deelnemers	3,50%	10,10%*	0,00%	0,00%	0,00%
Vermogen en solvabiliteit					
Minimaal vereist eigen vermogen in %	104,3	104,3	104,3	104,3	104,3
Vereist eigen vermogen in %	117,9	120,0	118,4	117,9	117,7
Dekkingsgraad in %	117,1	115,2	116,3	103,2	108,0
Beleidsdekkingsgraad in %	119,6	120,5	110,6	97,8	106,6
Reële dekkingsgraad in %	87,8	90,8	89,3	80,0	85,6
Beleggingen					
Balanswaarde (incl. negatieve beleggingen) in € mln.	2.908,3	2.598,1	3.409,2	3.209,6	2.959,0
Beleggingsopbrengsten	297.633	-838.670	172.079	232.360	430.970
Jaarrendement portefeuille	10,7	-23,8	5,3	7,9	17,4
Samenstelling beleggingsportefeuille					
Aandelen	855.054	770.606	1.109.482	1.050.168	901.024
Vastrentende waarden	1.678.338	1.406.853	1.880.006	1.841.668	1.727.249
Vastgoed	391.118	430.919	418.187	318.303	328.333
Derivaten	120.723	-39.905	-27.926	46.662	-24.794
Overige beleggingen (grondstoffen/liquide middelen)	0	50.308	32.780	0	27.179
Kostenratio's					
Vermogensbeheerkosten (in % van het gemiddeld belegd vermogen)	0,39	0,35	0,38	0,35	0,37
Transactiekosten (in % van het gemiddeld belegd vermogen)	0,08	0,18	0,16	0,13	0,15
Totaal	0,47	0,53	0,54	0,48	0,52
Pensioenbeheerkosten (in euro per deelnemer/pensioengerechtigde)	217	200	145	145	146
Totale kostenratio (in % van het gemiddeld belegd vermogen)	0,56	0,48	0,47	0,46	0,48

* 10,10% is de multiplicatieve uitkomst van de verleende toeslag van 3,28% en 6,60%.

Bestuursverslag

1 Voorwoord

Geachte lezer,

Voor u ligt het jaarverslag over 2023. Met dit verslag geven wij inzicht in de situatie van ons pensioenfonds en leggen wij bestuurlijke verantwoording af aan al onze deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers.

Het afgelopen jaar heeft net zoals het jaar daarvoor vooral in het teken gestaan van de voorbereidingen op de invoering van het nieuwe pensioenstelsel. Met de komst van de Wet toekomst pensioenen staan grote veranderingen in het Nederlandse pensioenstelsel in het vooruitzicht en voor onze deelnemers. Wij zijn doorgegaan met de voorbereidingen om per 1 januari 2025 over te kunnen stappen naar het nieuwe stelsel. Uiteindelijk hebben deze voorbereidingen geresulteerd in een nieuw regeling en een implementatieplan waarin staat hoe wij de nieuwe wet en nieuwe regeling zullen gaan uitvoeren. Hierbij hebben wij uitdagende vraagstukken behandeld en evenwichtige keuzes hebben gemaakt op het gebied van compensatie en regels voor de verdeling van de aanwezige reserves. Sociale partners (werkgeversorganisatie en vakbonden) hebben in het zogeheten transitieplan afspraken gemaakt hoe de overstap naar het nieuwe pensioenstelsel zal plaatsvinden.

Er geldt een wettelijk hoorrecht voor verenigingen van gepensioneerden en oud-deelnemers van pensioenfondsen. Het naleven van het hoorrecht is niet alleen een wettelijke verplichting, maar ook een essentieel onderdeel van goed bestuur. Alle bij de transitie betrokken partijen stimuleren altijd open en eerlijke communicatie. Sociale partners hebben de Algemene Nederlandse Bond voor Ouderen (ANBO) uitgenodigd om het hoorrecht uit te oefenen bij het transitieplan. Deze vereniging krijgt zo de mogelijkheid om haar stem te laten horen over het voorstel hoe de huidige pensioenen worden omgezet naar de nieuwe regels.

Het nieuwe pensioenstelsel zal meer onzekerheden kennen dan het huidige stelsel, maar de bedoeling is dat iedereen er uiteindelijk op vooruitgaat. In ons nieuwe beleid hebben wij zover mogelijk zekerheden ingebouwd die ervoor moeten zorgen dat de uitkeringen niet dalen in economisch slechte situaties. Helaas kunnen wij geen garanties verstrekken op dit gebied, maar uit doorrekeningen blijkt dat we in veel gevallen wel de mogelijkheid hebben om dalingen in uitkeringen te voorkomen of te beperken.

Een dergelijke grote wetswijziging vraagt ook veel van de partijen waar wij de pensioenadministratie en beleggingsadministratie aan hebben uitbesteed. Vooral op het gebied van de pensioenadministratie vraagt de nieuwe wetgeving, gezien de complexiteit, grote aanpassingen en moet het systeem vrijwel volledig opnieuw worden gebouwd. Een dergelijke grote aanpassing is voor iedereen uitdagend, maar toch moeten wij als bestuur hierin de overtuiging hebben dat de dienstverlening aan onze deelnemers en werkgevers op het niveau blijft dat verwacht mag worden. Wij hebben in dat kader dan ook veel werk moeten verzetten en verschillende audits laten uitvoeren om meer zekerheid te krijgen bij de juiste werking van het nieuwe systeem.

In het voorjaar van 2024 bleek dat er sprake was van de nodige uitloop op dit vlak. Wij hebben in nauw overleg met de pensioenuitvoerder gekeken waar en op welke manier we op deze uitloop konden bijsturen. Helaas bleek in het voorjaar van 2024 dat de wetgeving op een aantal vlakken nog niet duidelijk was. In de loop van 2024 worden er nog wetswijzigingen verwacht. Mede hierdoor is de overgang per 1 januari 2025 nog onzeker. In de tweede helft van 2024 besluiten we of we op 1 januari 2025 overstappen of toch later overgaan op de nieuwe regels.

Het afgelopen jaar hebben wij wederom de pensioenen kunnen verhogen. Op 1 januari 2023 hebben wij de pensioenaanspraken en -rechten met 6,6% verhoogd en op 1 januari 2024 hebben wij deze nogmaals met 3,5% verhoogd. Deze verhogingen zijn prettig voor al onze deelnemers, zeker in de tijd dat de inflatie hoog was. Bij de besluitvorming rondom de verhogingen heeft het bestuur zorgvuldig gekeken naar de evenwichtigheid voor alle deelnemers.

De rendementen op onze beleggingen waren goed, namelijk 10,7% in 2023. Vooral de hoge rendementen op aandelen waren de reden hiervan. Onze dekkingsgraad is gestegen tot 121,1% en aan het eind van het jaar weer gedaald tot 117,1% als gevolg van de verhoging van de pensioenaanspraken en -rechten.

Het bestuur heeft afgelopen jaar gekeken naar mogelijkheden om de beweeglijkheid van de dekkingsgraad te verminderen voor het moment van invaren. Op basis daarvan is de renteafdekking verhoogd in november 2023 en onderzoekt het bestuur of ook het aandelenrisico verlaagd moet worden.

Een andere, voor ons zeer belangrijke, ontwikkeling in het afgelopen jaar was de oprichting van het nieuwe bestuursbureau gezamenlijk met het Bakkers Pensioenfonds. Het bestuur is blij met deze aanvulling op de organisatie van het fonds. Het bestuursbureau fungeert als een centraal coördinatiepunt voor diverse operationele en strategische aspecten. Wij zijn ervan overtuigd dat de dienstverlening aan onze deelnemers en belanghebbenden hierdoor nog verder zal verbeteren.

Het afgelopen jaar was een periode van uitdagingen en veranderingen, en we zijn dankbaar voor de veerkracht en betrokkenheid van iedereen die heeft bijgedragen aan het succes van het pensioenfonds. Samen hebben we gestreefd naar het realiseren van onze doelstellingen en het waarborgen van de financiële gezondheid van het fonds. Wij blijven ons inzetten voor transparantie, communicatie en het behartigen van de belangen van onze deelnemers.

Onze dank gaat ook uit naar de leden van de Raad van Toezicht, leden van het Verantwoordingsorgaan, sociale partners, onze drie sleutelfunctiehouders, medewerkers van het bestuursbureau en alle andere uitbestedingspartners.

Namens het bestuur van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie,

Groningen, 20 juni 2024

Marsha van Beusekom
Voorzitter namens werkgevers

Steffi Troost
Voorzitter namens werknemers

2 Algemene informatie

2.1 Juridische structuur

Het pensioenfonds is een bedrijfstakpensioenfonds als bedoeld in artikel 1 van de Pensioenwet en draagt de naam Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie (hierna Bpf Zoetwaren). Het pensioenfonds is statutair gevestigd in Amsterdam en ingeschreven bij de Kamer van Koophandel in Amsterdam onder nummer 41198154. De laatste statutenwijziging vond plaats op 16 mei 2023. Het pensioenfonds is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

2.2 Missie

Bpf Zoetwaren zorgt zo goed mogelijk voor het pensioen van bijna 47.000 mensen die dit aan ons hebben toevertrouwd.

We zorgen dat de pensioenen van al onze (voormalige) deelnemers en pensioengerechtigden, nu en in de toekomst, volgens afspraak worden opgebouwd en uitgevoerd. Daarbij houden we rekening met de belangen van alle deelnemers en de betrokken werkgevers. We hebben daarnaast ook oog en aandacht voor overige betrokkenen bij het fonds, denk aan sociale partners en toezichthouders.

Het fonds streeft ernaar de pensioenen waardevast te houden. We zetten ons in om te allen tijde een zo goed mogelijk pensioen te bieden tegen zo laag mogelijke kosten. Hierin nemen we bewuste en verantwoorde risico's. En zetten we in op maatschappelijk verantwoord beleggen, omdat we geloven dat dit de meest duurzame opbrengsten genereert voor het fonds en zijn deelnemers.

We voelen ons verwant met onze deelnemers en werkgevers en vinden het belangrijk dat ze weten en goed begrijpen wat zij mogen verwachten van hun pensioenfonds. Dat ze ervaren dat ze kunnen rekenen op ons gedurende alle levensfasen. En dat ze kunnen vertrouwen op ons goede bestuur en beheer van hun pensioenen, ook in tijden van veranderingen.

Onze kernwaarden die ons handelen in alles richting geven:

- Zorgzaam
- Betrouwbaar
- Open
- Maatschappelijk verantwoord

2.3 Visie

Onze deelnemers vormen het hart van ons pensioenfonds. We bedienen onze deelnemers door met zorg te handelen in hun belang. We staan voor een maatschappelijk verantwoorde uitvoering, bieden betrouwbare informatie en zorgen altijd voor open communicatie.

We hebben oog voor de veranderingen in onze wereld. We bewegen actief mee met deze veranderingen en zorgen voor oplossingen die passen bij de dynamiek en die maken dat de uitvoering van de pensioenregeling altijd up to date is. Ook veranderingen in het leven van onze deelnemers volgen we actief. We helpen deelnemers, op de momenten die ertoe doen, in alle levensfasen, bij het maken van keuzes rondom hun individuele pensioen. Denk aan een nieuwe baan, samenwonen, kinderen krijgen of pensionering.

Bpf Zoetwaren zorgt voor een deskundige en professionele uitvoering van de pensioenregeling. Mede door goed bestuur en een transparante houding naar deelnemers, werkgevers en de buitenwereld over het gevoerde beleid zal het fonds aantrekkelijk zijn en blijven voor werkgevers om zich (vrijwillig) aan te sluiten. Werkgevers binnen de voedingsmiddelenbranche, maar ook werkgevers vanuit andere sectoren zijn welkom. We geloven in de groei van het fonds zolang het ons helpt te realiseren dat we goedkoper en efficiënter kunnen zijn. Zo kunnen we het noodzakelijke rendement halen om, nu en in de toekomst, de ambities te realiseren voor onze deelnemers.

2.4 Strategie

Het pensioenfonds werkt steeds intensiever samen met Bpf Bakkers, zodat schaalvoordelen bereikt kunnen worden. Beide pensioenfonds verkenen met de sociale partners de mogelijkheden voor een samengaan. Daarbij blijft het belang van de deelnemers voorop staan. Met dit samengaan worden verdere schaalvoordelen en versterking van het bestuur bereikt, en ontwikkelt ons pensioenfonds zich tot een aantrekkelijk pensioenfonds voor samenwerking en eventueel samengaan met andere pensioenfonds.

Het pensioenfonds herijkt jaarlijks zijn beleggingsstrategie aan de hand van wettelijke wijzigingen, ontwikkelingen in de wereldeconomie, updates van de scenarioanalyses en de ALM. Het nemen van beleggingsrisico's is nodig om voldoende rendement te kunnen genereren en zal steeds binnen verantwoorde en vooraf vastgestelde risicomaatstaven blijven op basis van vooraf vastgestelde triggers. Deze uitgangspunten vormen de basis van het beleggingsbeleid. Het pensioenfonds bouwt tevens zijn ESG-beleid verder uit met engagement en impactbeleggen.

Het pensioenfonds zoekt actief de dialoog met zijn deelnemers en communiceert met alle doelgroepen via de daartoe meest geschikte middelen. Het pensioenfonds profileert zich als een aantrekkelijke, betrouwbare en transparante partner met de best mogelijke waarborg van de pensioenrechten en uitkeringen in de voedingsmiddelenindustrie.

Om IT-risico's voldoende te kunnen beheersen heeft het pensioenfonds samen met de uitvoerders een IT-beleid ontwikkeld, dat zowel de uitvoering als communicatiemiddelen omvat.

Het pensioenfonds volgt discussies en ontwikkelingen op pensioengebied op de voet. Hierdoor is het pensioenfonds in staat deze ontwikkelingen tijdig en kritisch te beoordelen en te bepalen hoe deze in te passen in het beleid van het pensioenfonds.

3 Evaluatie doelstellingen en hoofdthema's 2023

In het bestuursverslag over 2022 heeft het bestuur een aantal doelstellingen voor 2023 opgenomen. Hieronder volgt een evaluatie van de belangrijkste doelstellingen en hoofdthema's en legt het bestuur verantwoording af over de bereikte resultaten.

Voor 2023 waren de belangrijkste doelstellingen en hoofdthema's:

- Bestuur
- Wet toekomst pensioenen
- Communicatie
- Vermogensbeheer
- Risicobeheersing
- Financieel beheer

3.1 Bestuur

In 2022 is besloten een bestuursbureau in te richten tezamen met Bpf Bakkers. Er is gekozen voor een externe partij (PBSV), geselecteerd met inachtneming van het uitbestedingsbeleid van de fondsen. Dit bestuursbureau is per 1 januari 2023 gestart. Naast de directeur, die leiding geeft aan het bestuursbureau, zijn daarin beide bestuurssecretarissen werkzaam, alsmede algemene en secretariële ondersteuners. Het bestuursbureau is opgericht ter ondersteuning van het gehele bestuur en met name het dagelijks bestuur en overige interne gremia, in het bijzonder om deze zo veel als mogelijk te ontlasten van operationele werkzaamheden en te fungeren als verbindende factor met alle in- en externe partijen, uitvoeringsorganisaties en overige stakeholders.

3.2 Wet toekomst pensioenen

De besturen van Bpf Zoetwaren en Bpf Bakkers trekken gezamenlijk op bij de realisatie van dit zeer belangrijke hoofdthema. Zij hebben eind 2021 een projectgroep ingesteld onder leiding van extern adviseur Sprenkels en Verschuren (sinds 2023: Sprenkels) met bemensing van bestuurders uit beide fondsen. De opdracht is om, indien mogelijk tot een gezamenlijk invaarmoment te komen en daarna samen te gaan. De streefdatum voor invaren is 1 januari 2025. Voor samengaan met Bpf Bakkers 1 januari 2026. De projectgroep heeft in 2023, samen met de Stuurgroep waarin ook vertegenwoordigers van de sociale partners zitting hebben, grote voortgang geboekt met de uitvoering van het implementatieplan.

De sociale partners hebben voor de solidaire regeling gekozen; de harmonisering van de beide regelingen is in 2023 gebeurd. De inhoud van de beoogde regeling is vergaand uitgewerkt, mede aan de hand van een uitgevoerd risicopreferentieonderzoek onder de deelnemers van beide fondsen.

Op de aandachtsgebieden van de diverse commissies van het fonds is veel werk verzet:

- Met de pensioenuitvoerder zijn intensieve gesprekken gevoerd om aan de hand van inventarisaties op het gebied van administratie en datakwaliteit te komen tot een realistische planning van de transitiewerkzaamheden. Datzelfde geldt voor een nieuwe verdeling van werkzaamheden tussen pensioenuitvoerder, vermogensbeheerder en custodian in het nieuwe stelsel. De risico's in de transitiefase worden nauwgezet gemonitord. Een belangrijk item is bijvoorbeeld het risico van (eventueel tekortschietende) datakwaliteit. Op dit onderwerp heeft het fonds onafhankelijke assurance georganiseerd, dus los van assurance door de pensioenuitvoerder. In 2023 heeft de pensioenuitvoerder een plan van aanpak gemaakt om de data klaar te maken voor het invaren in het nieuwe pensioenstelsel en zijn er voorbereidingen getroffen voor het assurance-onderzoek dat in 2024 plaatsvindt.
- De gevolgen van het nieuwe pensioenstelsel voor het beleggingsbeleid zijn in kaart gebracht en er is vergeworderde oordeelsvorming over het beleid en de samenstelling van de beleggingsportefeuille onder de nieuwe regeling.
- Het bestuur heeft het communicatieplan voor overgang naar de nieuwe regeling (en samengaan met Bpf Bakkers) vastgesteld.

Met DNB en uiteraard ook met de Raad van Toezicht en het Verantwoordingsorgaan, is er regelmatig dialoog om een ieder aan te haken bij het proces en goed voor te bereiden op de uiteindelijk te nemen besluiten. Begin 2024 heeft het fonds stukken aangeleverd aan DNB voor een partiële toetsing.

3.3 Communicatie

Onze communicatie is erop gericht om de zelfredzaamheid van onze deelnemers te vergroten. Daarnaast werken we aan een goede relatie met deelnemers en werkgevers, door het vertrouwen in ons pensioenfonds te versterken. Om deze ambities te realiseren, hebben we in 2023 diverse communicatieactiviteiten uitgevoerd.

Nieuw pensioenstelsel

Ten behoeve van de communicatie met betrekking tot het nieuwe pensioencontract is een separate werkgroep Communicatie Wtp ingesteld. Deze commissie heeft een eerste concept communicatieplan opgesteld voor de belangrijkste communicatiemomenten. Het doel is om deelnemers en werkgevers tijdig en transparant te informeren over de veranderingen. Om toe te zien op de voortgang en kwaliteit van de Wtp-communicatie komt deze werkgroep maandelijks bijeen. Aan deze werkgroep neemt ook het Bpf Bakkers deel. Het communicatieplan als verplicht onderdeel van het implementatieplan is tijdig gereed gekomen voor indiening tezamen met het implementatieplan medio 2024. Alle communicatie-activiteiten in het kader van Wtp lopen op schema.

Keuzebegeleiding

Vanuit de Wtp is adequate keuzebegeleiding rondom pensionering verplicht per 1 juli 2023. In 2022 zijn hier reeds voorbereidingen voor getroffen, onder meer in de online pensioenplanner en bij de pensioendesk. Per 1 juli 2023 voldoet bpf Zoetwaren ruimschoots aan de wettelijke eisen als het gaat om keuzebegeleiding (Artikel 48a). Een nadere invulling die recht doet aan de zorgambitie van Pensioenfonds Zoetwaren wordt verder vormgegeven in 2024.

Ontwikkelingen naast Wtp

In 2023 speelde naast de Wtp óók 'bedrag ineens', toezicht op duurzaamheid en SFDR, en de Wet pensioenverdeling bij scheiding. Tenslotte is ook de gedragslijn van de Pensioenfederatie 'Goed omgaan met klachten' geïmplementeerd.

Campagnes en digitale nieuwsbrieven

In 2023 zijn zeven campagnes gevoerd op onderwerpen als 'Ik kom nieuw in dienst', ESG en pensioenkeuzes. Daarnaast is het magazine 'Pensioenflits' tezamen met het verkort jaarverslag opgeleverd en zijn er drie digitale nieuwsbrieven naar onze deelnemers verstuurd en vier naar onze werkgevers. Naast het complete jaarverslag is ook weer het jaarlijkse ESG-jaarverslag opgesteld en gepubliceerd.

Online videogesprekken

Sinds 2021 biedt het pensioenfonds met succes online videogesprekken aan. Deze gesprekken helpen deelnemers aantoonbaar om het inzicht in hun persoonlijke pensioensituatie en keuzes te vergroten. De videogesprekken zijn vanaf 2023 doorontwikkeld tot een structurele dienstverlening. In 2023 zijn de videogesprekken door de deelnemers gemiddeld beoordeeld met een 9,3.

Toename digitale bereikbaarheid

We streven ernaar om een digitaal pensioenfonds te worden. De digitale bereikbaarheid van onze deelnemers is in 2023 verder toegenomen. Deze ligt nu op 58% voor actieven, 57% voor pensioengerechtigden en 48% voor gewezen deelnemers.

3.4 Vermogensbeheer

In het kader van de Wet toekomst pensioenen zijn de beleggingsbeginselen herijkt, het strategisch beleggingsbeleid aangepast en de informatiestroom en processen als gevolg van de nieuwe Wtp-setting uitgewerkt samen met de betrokken uitvoerders GSAM, BNYM en TKP.

Overige speerpunten voor 2023 zijn: In het kader van duurzaam beleggen

- Vaststellen landenbeleid
- Uitwerking beleid biodiversiteit
- Stapsgewijs implementeren Klimaat Actieplan

- In het kader van Portefeuille/rendement:
- Verbetering dekkingsgraad (vóór indexatie) op een vijf jaars horizon
- Positieve bijdrage van actief beheer na kosten.

3.5 Risicobeheersing

Veel werkzaamheden van de risicoadviescommissie stonden in het teken van de voorbereiding van de Wtp implementatie en de beoogde fusie met Bpf Bakkers. Het risicobeheer rondom het project is geformaliseerd. Het inzicht in de datakwaliteit en de gerelateerde risico's is verhoogd door de analyse van een IT specialist. Er is een Eigen Risicobeoordeling (ERB) uitgevoerd, waarin de risico's van het pensioenfonds en de doelmatigheid van het risicobeheer integraal zijn beoordeeld. Hierbij is specifiek aandacht voor de operationele wendbaarheid van het fonds.

Het uitbestedingsregister is verder uitgebreid voor alle kritieke (sub)uitbestedingen. En op het gebied van IT en cybersecurity heeft het bestuur onder andere een opleiding gevolgd en een bestuurslid met aandachtspunt IT aangewezen.

3.6 Financieel beheer

De werkzaamheden van de Financiële Adviescommissie (bewaking fondsfinanciën in ruimste zin, opstellen jaarverslag) zijn overwegend praktisch en uitvoerend van aard. Voor 2023 heeft de commissie de ontwikkelingen in het nieuwe pensioencontract voor wat betreft een mogelijk weer van toepassing zijnde btw-vrijstelling gevolgd.

3.7 Samenvattende beoordeling van het bestuur

Het bestuur heeft zich ingespannen om op alle aspecten vooruitgang te boeken, hoewel dit door onvoorziene omstandigheden niet overal naar verwachting is gelukt. Met name de vertraging in het wetgevend traject inzake het nieuwe pensioenstelsel heeft hieraan bijgedragen.

Dit jaar heeft het fonds wederom kunnen indexeren. Hier heeft het bestuur zich voor ingezet en is verheugd dat het dit jaar weer is gelukt.

Op ESG-gebied hebben we wederom goede vooruitgang geboekt. Zo blijft het pensioenfonds de uitgangspunten van het IMVB-convenant uitvoeren, ook al is het convenant eind 2022 beëindigd. Verder heeft het fonds vastgesteld dat het niet wil beleggen in obligaties van landen die slecht scoren ten aanzien van mensenrechten en corruptie.

Het communicatieplan voor de Wet toekomst pensioenen (Wtp) is voorbereid en verder uitgebreid op basis van de richtlijnen van de Autoriteit Financiële Markten (AFM). De verdere detaillering en planning voor de uitvoering van de communicatie vinden in de loop van 2024 plaats.

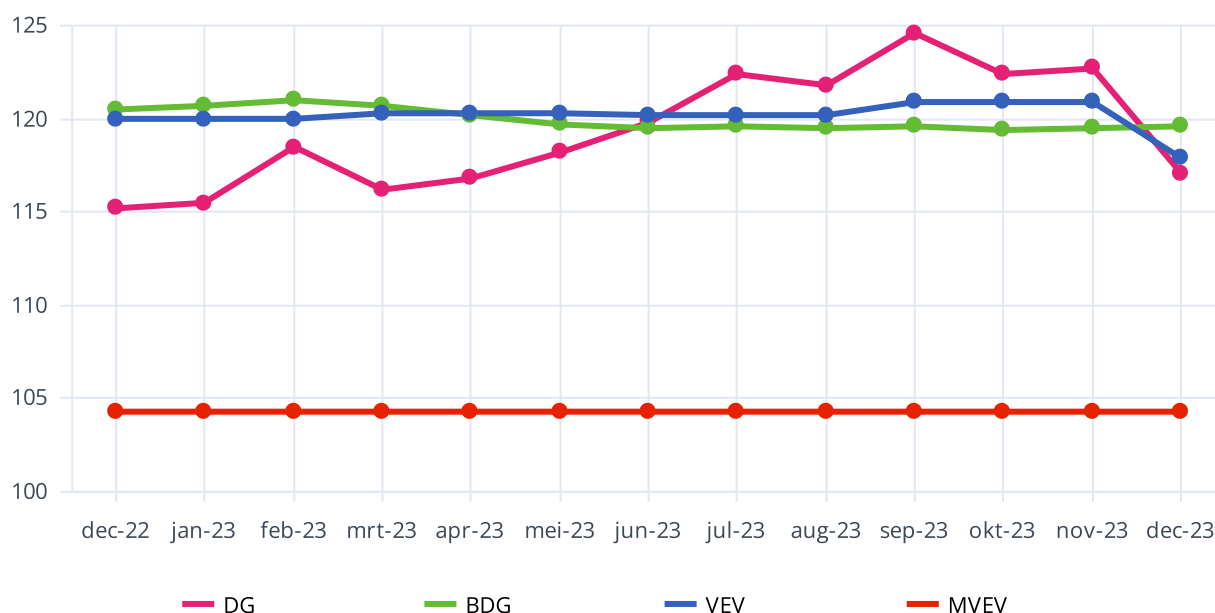
Per 1 juli 2023 voldoen wij ruimschoots aan de wettelijke verplichtingen rondom keuzebegeleiding. Desondanks heeft het fonds besloten om de keuzebegeleiding verder te optimaliseren, waarbij de ambities begin 2024 worden vastgesteld. De inzet van de pensioenconsulent is op hetzelfde niveau als in 2022 voortgezet. Vanaf 2024 wordt een nieuwe consulent aangesteld en de opzet en werkwijze verder ontwikkeld.

Wij zijn nog steeds verheugd over het gezamenlijke voornemen met Bpf Bakkers om het volledig samengaan in één fonds voort te zetten, waarbij we gebruikmaken van de mogelijkheden die de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel biedt. Al met al is het bestuur over het algemeen tevreden met de bereikte resultaten in het afgelopen jaar.

4 Financiële positie en beleid in 2023

4.1 Financiële opzet en positie

Ontwikkeling dekkingsgraden 2023

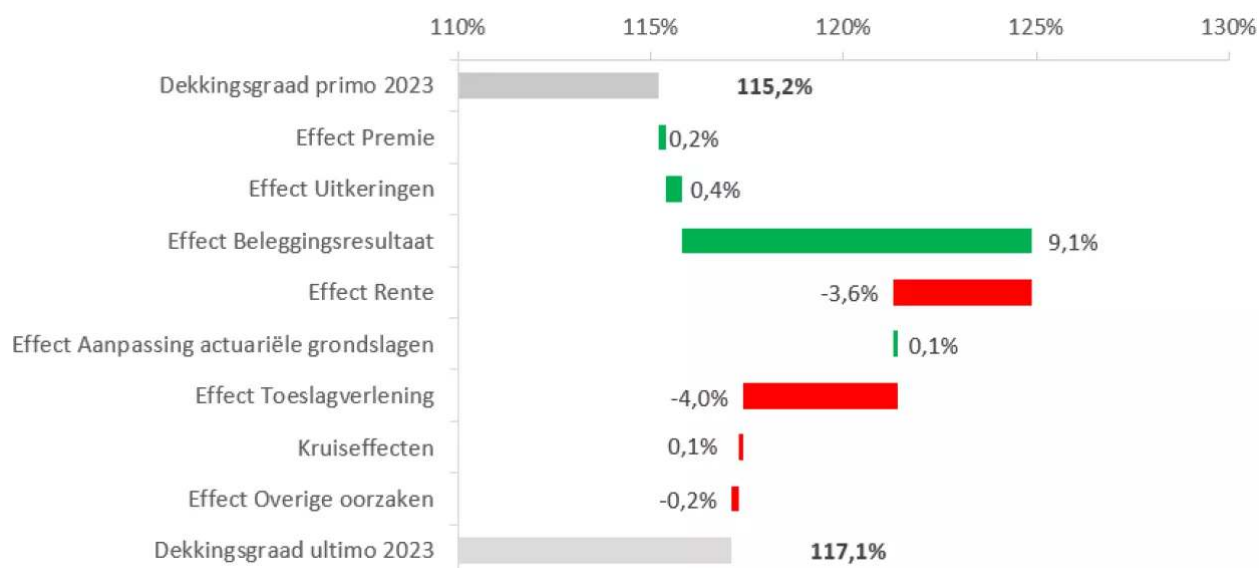
De beleidsdekkingsgraad is in 2023 gedaald van 120,5% naar 119,6%. Eind 2023 was de beleidsdekkingsgraad ook hoger dan de dekkingsgraad behorend bij het minimaal vereist eigen vermogen (MVEV) van 104,3% (2022: 104,3%) en ook hoger dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist eigen vermogen van 117,9% (2022: 120,0%). Daarmee is de financiële positie van het fonds in 2023 voldoende. Per 1 januari 2024 is een toeslag verleend van 3,50%. Deze is verwerkt in de technische voorziening per 31 december 2023.

Herstelplan

In het herstelplan werkt het pensioenfonds de maatregelen uit die ertoe leiden dat de beleidsdekkingsgraad weer boven het (minimaal) vereist eigen vermogen komt. In maart 2023 heeft het pensioenfonds geen herstelplan ingediend bij de DNB, omdat de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2022 (120,5%) hoger lag dan de vereiste dekkingsgraad per 31 december 2022 (120,0%).

Ultimo 2023 is de beleidsdekkingsgraad van het fonds 119,6% en daarmee hoger dan de vereiste dekkingsgraad van 117,9%. Hierdoor hoeft het pensioenfonds wederom geen herstelplan in te dienen.

Ontwikkeling van de actuele dekkingsgraad

4.2 Actuariële analyse van het resultaat

Oordeel van de externe actuaris over de financiële positie

De financiële positie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie is naar de mening van de waarmede actuaris voldoende.

Analyse van het resultaat

In onderstaand overzicht is de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten opgenomen:

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Resultaat wijziging rentetermijnstructuur	-73.195	966.414
Resultaat beleggingsopbrengsten	224.473	-824.199
Resultaat premie	14.884	-23.344
Resultaat waardeoverdrachten	-262	-268
Resultaat kosten	-245	174
Resultaat uitkeringen	-109	-90
Resultaat kanssystemen inzake o.a. sterfte en arbeidsongeschiktheid	2.848	1.666
Resultaat toeslagverlening	-82.805	-232.743
Resultaat wijziging actuariële grondslagen	-3.577	-23.485
Resultaat andere oorzaken	387	-214
Totaal resultaat	82.399	-136.089

Kostendeekkende premie

Het pensioenfonds voldoet aan de eis dat de feitelijke premie minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte kostendeekkende premie.

Premie voor risico pensioenfonds (bedragen x € 1.000)	Zuiver	Gedempt	Feitelijk
· Actuariel benodigde koopsom	61.026	41.773	61.717
· Opslag voor vereist eigen vermogen	2.009	1.792	1.792
· Opslag voor uitvoeringskosten	14.113	9.753	14.219
· Risicopremie arbeidsongeschiktheid	5.264	4.738	5.430
· Premie voorwaardelijke onderdelen	5.826	4.027	5.716
Toetswaarde premie	88.238	88.441	88.874

4.3 Financieel beleid en beleidskeuzes

Om te kunnen voldoen aan de door het pensioenfonds gestelde ambitie van het voor zover mogelijk verhogen van de pensioenen met de prijsinflatie, is het belangrijk om voldoende vermogen te bezitten. Dit is van belang om de pensioenen waardevast te houden door middel van toeslagverlening.

4.3.1 Kostentransparantie

Uitvoeringskosten

Het pensioenfonds maakt voor het uitvoeren van de pensioenregeling diverse kosten. Deze worden onderverdeeld in kosten voor de pensioenuitvoering en kosten voor vermogensbeheer. Het bestuur vindt het belangrijk transparant te zijn over deze kosten. De kosten worden gepresenteerd met inachtneming van de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en de AFM.

	2023	2022	2021	2020
Pensioenuitvoeringskosten (in euro per deelnemer) (som van actieve en gepensioneerde deelnemers)	217	200	145	145
Vermogensbeheerkosten (als percentage van het gemiddeld belegd vermogen)	0,39%	0,35%	0,38%	0,35%
Transactiekosten (als percentage van het gemiddeld belegd vermogen)	0,08%	0,18%	0,16%	0,13%
Totaal kosten vermogensbeheer	0,47%	0,53%	0,54%	0,48%

Toerekening kosten

Diverse overige kosten kunnen niet direct toegerekend worden aan de pensioenuitvoering of het vermogensbeheer. Deze kosten betreffen o.a. kosten voor bestuur en commissies, externe adviseurs en toezichthouders. Deze kosten bedragen in 2023 € 2.406 duizend (2022: € 1.599 duizend). Om te komen tot de pensioenuitvoeringskosten per deelnemer zijn deze kosten naar rato verdeeld over de pensioenuitvoeringskosten en de vermogensbeheerkosten. De verhouding van deze verdeling is het percentage van de pensioenuitvoeringskosten ten opzichte van de vermogensbeheerkosten. In 2023 bedraagt het deel van de kosten dat toegerekend is aan de beleggingsopbrengsten € 1.332 duizend (2022: € 695 duizend) en aan de pensioenuitvoeringskosten € 1.074 duizend (2022: € 904 duizend). Deze toerekening van kosten is niet in de jaarrekening van toepassing. In de jaarrekening worden al deze toegerekende kosten onder pensioenuitvoeringskosten verantwoord.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten per deelnemer zijn in 2023 gestegen naar € 217.

In 2023 zijn twee oorzaken te benoemen die beiden een verhogend effect hebben op de uitvoeringskosten per deelnemer.

Voor de implementatie van de Wet toekomst pensioenen is € 1.364 duizend (2022: € 491 duizend) opgenomen dat in zijn geheel betrekking heeft op de uitvoeringskosten. De verdeling van algemene kosten tussen pensioenbeheer en vermogensbeheer verschilt van vorig jaar. Dit wordt veroorzaakt doordat het pensioenfonds een minder grote btw-teruggave van € 954 duizend (2022: 1.429) heeft ontvangen waardoor de kosten van vermogensbeheer in 2023 hoger uitvallen evenals de eerdere genoemde gestegen uitvoeringskosten. Indien beide effecten buiten beschouwing worden gelaten, zouden de uitvoeringskosten per deelnemer in 2023 zijn uitgekomen op € 164.

Oordeel bestuur

Het bestuur heeft als doel om de pensioenuitvoeringskosten zo laag mogelijk te houden. Als gevolg van advies- en ontwikkelingskosten en investeringen ten behoeve van de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel zijn deze kosten desondanks toch gestegen. De stijging is uitgekomen op € 17 per deelnemer. Dat was helaas onvermijdelijk.

Hoewel uit benchmarkonderzoek blijkt dat onze kosten ten opzichte van vergelijkbare pensioenfondsen laag zijn, zet het bestuur op langere termijn in op verdere verlaging. Het bestuur ziet daarvoor mogelijkheden door het samengaan met Bpf Bakkers en eventuele andere pensioenfondsen.

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Administratie	2.845	3.015
Accountantskosten	117	88
Controle en advieskosten actuaris	94	117
Kosten adviseurs	592	556
Contributies en bijdragen	300	232
Bestuurskosten	584	509
Overig	1.344	274
Totaal kosten pensioenuitvoering	5.876	4.791
Toerekening kosten aan vermogensbeheer	-1.332	-695
Totaal kosten pensioenuitvoering na toerekening kosten	4.544	4.096

	2023	2022
Aantal actieve deelnemers	9.968	9.603
Aantal pensioengerechtigden	10.931	10.884
Totaal aantal	20.899	20.487

Vermogensbeheerkosten

De totale vermogensbeheerkosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen zijn in 2023 gedaald van 0,53% naar 0,47%. De daling wordt vooral veroorzaakt door een daling van de transactiekosten. Het bestuur zal nadrukkelijk aandacht houden voor de beheersing van de vermogensbeheerkosten.

(bedragen x € 1.000)	2023	Beheerkosten	Transactiekosten	Totaal
Kosten per beleggingscategorie				
Vastgoed		2.401	191	2.592
Vastrentende waarden		3.392	1.205	4.597
Aandelen		1.403	256	1.659
Derivaten		240	478	718
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën		7.436	2.130	9.566
Overige kosten				
Kosten fiduciair beheer		1.162		1.162
Custodian (BNYM)		389		389
Overige vermogensbeheer		11		11
Toerekening kosten aan vermogensbeheer		1.332		1.332
Totaal overige kosten vermogensbeheer		2.894		2.894
Totaal kosten		10.330	2.130	12.460

(bedragen x € 1.000)				
	2022	Beheerkosten	Transactiekosten	Totaal
Kosten per beleggingscategorie				
Vastgoed		2.668	216	2.884
Vastrentende waarden		3.431	2.512	5.943
Aandelen		1.667	1.276	2.943
Derivaten		248	1273	1.521
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën		8.014	5.277	13.291
Overige kosten				
Kosten fiduciair beheer		1.056		1.056
Custodian (BNYM)		459		459
Overige vermogensbeheer		18		18
Toerekening kosten aan vermogensbeheer		695		695
Totaal overige kosten vermogensbeheer		2.228		2.228
Totaal kosten		10.242	5.277	15.519

(bedragen x € 1.000)		2023	2022
Gemiddeld belegd vermogen		2.665.254	2.920.011

Aansluiting kosten vermogensbeheer met de jaarrekening:

In de jaarrekening is een totaal van € 4.305 duizend (2022: € 2.453 duizend) aan kosten vermogensbeheer verantwoord. Dit gaat om de kosten waaraan een factuur ten grondslag ligt. De overige vermogensbeheerkosten en transactiekosten zijn begrepen in de indirecte beleggingsopbrengsten mede op basis van opgave van de vermogensbeheerders. Zie ook post 10. van de toelichting op de staat van baten en lasten.

Transactiekosten

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransacties uit te voeren. Deze kosten zijn veelal op basis van een schatting tot stand gekomen, omdat niet altijd bij transacties de kosten separaat in rekening worden gebracht. Daarnaast is het bij participaties in beleggingsfondsen niet exact te bepalen welke kosten er zijn gemaakt. Hiervoor is er een schatting gemaakt van de turnover in de portefeuille. Op basis van de gemiddelde transactiekosten in de markt zijn de kosten bij benadering bepaald.

Onderstaand de belangrijkste gehanteerde veronderstellingen:

Individuele beleggingstitels en/of derivaten:

- Aandelen, Vastrentende waarden en OTC-derivaten (FX-spots en forwards/Interest Rente Swaps/futures)
In geval van aan- en verkoop van discretionaire aandelen en futures zijn de werkelijk door brokers in rekening gebrachte transactiekosten gerapporteerd. De impliciete kosten zijn in overeenstemming met de PRIIPS-methodologie (Packaged Retail and Insurance-based Investment Products) berekend.
- Externe managers
In geval van externe mandaten worden de kosten opgevraagd bij de externe manager. Hierbij heeft NNIP expliciet gevraagd om het aanleveren van data conform de PRIIPS-methodologie.

Beleggingsfondsen

Bij de bepaling van de transactiekosten van beleggingsfondsen dient onderscheid te worden gemaakt in directe en indirecte transactiekosten. Directe transactiekosten bij beleggingsfondsen betreffen de in- en uitstapvergoedingen en de indirecte transactiekosten zijn de kosten bij aan- en verkoop van beleggingstitels binnen het betreffende fonds.

Directe transactiekosten (in- en uitstapvergoeding)

Beleggingsfondsen

- Overgenomen uit de transactiebedragen die zijn vermeld in de aangeleverde transactieformulieren, zijnde de werkelijk afgerekende bedragen.
- Bedragen aangeleverd door de externe beheerder van het beleggingsfonds.
- Door GSAM benaderd door het entry of exit fee percentage te vermenigvuldigen met de transactiewaarde.

Indirecte transactiekosten

Over indirecte kosten schrijft de Pensioenfederatie het volgende:

Met betrekking tot transactiekosten die in de beleggingsfondsen worden gemaakt wordt look through toegepast.

Dit betreft de kosten bij aan- en verkoop van beleggingstitels, acquisitiekosten binnen die beleggingsfondsen of in geval van fund- of fundstructuren in- en uitstapvergoedingen bij onderliggende beleggingsfondsen.

Met betrekking tot de kosten vermogensbeheer moet worden opgemerkt dat op dit moment nog niet voor alle kostensoorten eenduidige definities bestaan en bovendien verschillende schattingsmethodieken kunnen worden gehanteerd. Definities en schattingsmethodieken kunnen derhalve per vermogensbeheerder verschillen.

Indien data van externe fondsen en/of managers in de rapportage zijn opgenomen, is het belangrijk ook hiermee rekening te houden bij de beoordeling van de kosten.

De aanlevering inzake indirecte transactiekosten vindt plaats vanuit de externe beheerder van deze fondsen.

De transactiekosten zijn in 2023 60% lager uitgevallen dan in 2022. In de categorieën vastrentende waarden, aandelen en derivaten is een forse daling te zien. In vastgoed is de daling minder sterk te zien.

Oordeel bestuur over de kosten van vermogensbeheer

De kosten voor vermogensbeheer hangen nauw samen met de door het bestuur gekozen beleggingscategorieën (meer actief dan passief), de mate van renteafdekking en het (relatief beperkte) risico dat daarbij wordt gelopen en zijn daarom in theorie niet één op één met andere pensioenfondsen te vergelijken.

Het bestuur is tevreden over de kostenontwikkeling van het vermogensbeheer gezien de dalende lijn en gunstige uitkomst in vergelijking met vergelijkbare pensioenfondsen. Voor 2024 streeft zij naar verdere kostendaling maar kunnen deze beïnvloed worden door bestuurlijke besluiten om de beleggingsrisico's met oog op het invaren tijdelijk te beperken.

4.3.2 Toeslagen- en kortingsbeleid

Toeslagenbeleid

Het pensioenfonds heeft de ambitie om de pensioenen zoveel mogelijk met de prijsinflatie te verhogen. Het toeslagenbeleid volgt de maximaal toegestane ruimte binnen het nieuwe Financieel Toetsingskader:

- Er wordt pas toeslag verleend, dat wil zeggen dat de pensioenen worden verhoogd, bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan 110%.
- De hoogte van de toeslag is zodanig dat steeds tijdig aan de eisen van het herstelplan wordt voldaan. Dat wil zeggen dat herstel van de beleidsdekkingsgraad naar het vereist eigen vermogen binnen 10 jaar mogelijk is.
- De hoogte van de toeslag is zodanig dat steeds aan de eis van toekomstbestendig indexeren wordt voldaan. Dat wil zeggen dat de toeslag niet hoger is dan de toeslag die levenslang kan worden gegeven, rekening houdend met het niveau van de beleidsdekkingsgraad.
- Voor het besluit inzake de toeslagverlening per 1 januari is de beleidsdekkingsgraad per eind oktober van het voorgaande boekjaar bepalend.
- Een eventuele toeslag wordt bepaald door het verschil tussen het vereist eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad per eind oktober naar rato toe te passen op de CPI oktober – oktober.
- Gemiste toeslagen uit het verleden kunnen worden ingehaald mits de beleidsdekkingsgraad boven de inhaalindexatiegrens ligt. De inhaalindexatiegrens is het maximum van het vereist eigen vermogen en de grens waarbij volgens de eisen inzake toekomstbestendig indexeren volledig kan worden geïndexeerd. Een vijfde van het surplus boven de inhaalindexatiegrens kan worden ingezet voor inhaalindexatie. Bij de inhaalindexatie wordt alleen rekening gehouden met de indexatieachterstanden, die zijn opgelopen na 1 januari 2016.
- Het compenseren van eventuele kortingen op de opgebouwde rechten vindt volgens dezelfde richtlijnen plaats, waarbij eerst kortingen gecompenseerd worden voordat gemiste toeslagen worden ingehaald.
- Achterstanden in toeslagen worden vanaf 1 januari 2016 bijgehouden en wanneer mogelijk gerepareerd. Hierbij wordt het fifo-systeem gehanteerd. Vanaf 1 januari 2016 ontstaat de eerste achterstand. Het betreft de toeslag die per 1 januari 2016 aan de orde zou zijn geweest op basis van de inflatie in 2015.

Sinds juni 2023 hanteert het CBS een nieuwe methode voor het meten van de energieprijzen. De nieuwe CPI-methodiek sluit beter aan bij de door de deelnemers waargenomen en gevoelde inflatie dan de oude systematiek. In tegenstelling tot de voorheen gehanteerde systematiek is er bij de nieuwe methode over de referentieperiode

wel sprake van inflatie, namelijk 3,5%. DNB heeft ingestemd met het volgen van de nieuwe methodiek. Bpf Zoetwaren heeft een toeslag verleend van 6,6% per 1 januari 2023. Deze toeslag valt binnen de kaders als met terugwerkende kracht van de nieuwe CPI-methode wordt uitgetaan.

In onderstaand overzicht zijn de achterstanden in toeslagverlening opgenomen:

	Gemiste toeslag	Cumulatief
Per 1 januari van het jaar 2016	0,41%	0,41%
Per 1 januari van het jaar 2017	0,36%	0,77%
Per 1 januari van het jaar 2018	1,26%	2,04%
Per 1 januari van het jaar 2019	1,27%	3,34%
Per 1 januari van het jaar 2020	1,73%	5,12%
Per 1 januari van het jaar 2021	1,12%	6,30%
Per 1 januari van het jaar 2022	3,28%	9,78%
Per 1 september van het jaar 2022	-3,28%	6,30%
Per 1 januari van het jaar 2023	5,10%	11,72%
Per 1 januari van het jaar 2024	0,00%	11,72%

Kortingsbeleid

Het pensioenfonds volgt de richtlijnen van het nieuwe Financieel Toetsingskader, te hanteren voor het kortingsbeleid (het verlagen van pensioenaanspraken en -rechten):

- Als de beleidsdekkingsgraad in het herstelplan niet binnen 10 jaar stijgt naar het niveau van het vereist eigen vermogen, wordt een korting doorgevoerd. Deze verlaging van de pensioenaanspraken en -rechten wordt tijdsevenredig uitgesmeerd over 10 jaar en is voorwaardelijk. Als de beleidsdekkingsgraad vervolgens sneller herstelt dan verwacht, dan zal niet de gehele korting hoeven worden doorgevoerd.
- Als de beleidsdekkingsgraad 5 jaar onafgebroken onder het minimaal vereist eigen vermogen ligt en de dekkingsgraad in het laatste jaar ook onder het minimaal vereist eigen vermogen ligt, wordt een onvoorwaardelijke korting doorgevoerd. Deze verlaging van de pensioenaanspraken en -rechten wordt zodanig uitgesmeerd over de tijd dat in principe 1% per jaar wordt gekort, met een maximale uitsmeerperiode van 10 jaar. Ook als het tekort groter is dan 10%, wordt de korting tijdsevenredig uitgesmeerd over 10 jaar.
- Kortingen worden individueel bijgehouden en wanneer mogelijk gerepareerd.

4.3.3 Financieringsbeleid

Financieringssysteem en abtn

In de uitvoeringsovereenkomst tussen het pensioenfonds en de aangesloten werkgevers geldt dat de werkgevers zich tot het pensioenfonds hebben verbonden tot het betalen van de op grond van de abtn verschuldigde pensioenpremie.

De wijze waarop de gedempte kostendekkende premie en de verschuldigde premie bij het pensioenfonds wordt bepaald wordt hieronder toegelicht.

Het pensioenfonds hanteert een doorsneepremie voor de basisregeling. Dit betekent dat deelnemers van alle leeftijden een gelijk percentage pensioenpremie bijdragen. Er wordt premie betaald over dat deel van het salaris waarover pensioen wordt opgebouwd (de pensioengrondslag). Voor de excedentregeling wordt een actuariële premie gerekend; deelnemers betalen premie die afhankelijk is van leeftijd en geslacht.

Bij de premiebepaling streeft het pensioenfonds naar:

- toename van de toekomstige aanspraken op pensioen;
- de opslag voor solvabiliteit (genoeg vermogen hebben) voor de onvoorwaardelijke delen van de pensioenovereenkomst;
- gedeeltelijke financiering van de toeslagambitie;
- het kunnen voldoen van de uitvoeringskosten.

De totale premie ten behoeve van de pensioenregeling (basisregeling) bedraagt in 2023 30% van de pensioengrondslag. De doorsneepremie staat vast voor de periode 1 januari 2021 tot en met 1 januari 2024 (drie jaar). De doorsneepremie is elk jaar ten minste gelijk aan de gedempte kostendekkende premie. De

pensioenopbouw wordt jaarlijks vastgesteld met inachtneming van de eis dat de doorsneepremie ten minste gelijk moet zijn aan de gedempte kostendekkende premie en met inachtneming van het beleid inzake de premiedekkingsgraad.

Het bestuur hanteert het volgende beleid omtrent de hoogte van de premiedekkingsgraad. Het fonds accepteert in een situatie van een lage rente een lagere premiedekkingsgraad, omdat het bestuur wenst – om in lijn met het verzoek van de sociale partners – een constante premie te vragen, indien mogelijk. Daarnaast wenst het bestuur aantrekkelijk te blijven voor de vrijwillig aangesloten werkgevers. Een lage premiedekkingsgraad voor een langere periode wordt niet wenselijk geacht. Het fonds hanteert in dit kader een minimale premiedekkingsgraad van 80%. Deze premiedekkingsgraad wordt gebaseerd op het maximum van:

- De rente per 30 september voorafgaande aan het betreffende premiejaar.
- De 12-maands gemiddelde rente per 30 september voorafgaande aan het betreffende premiejaar.

Voor 2022 en 2023 is – op verzoek van sociale partners en met instemming van het bestuur – een uitzondering gemaakt. Voor 2022 en 2023 is de pensioenopbouw in overleg met de sociale partners vastgesteld op 1,70%.

	2023	2022	2021	2020	2019
Reguliere pensioenpremie	30,00%	30,00%	30,00%	27,60%	24,60%
VPL pensioenpremie	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	3,00%
Totaal	30,00%	30,00%	30,00%	27,60%	27,60%

Premievrijstelling

Als een deelnemer een WIA- of WAO-uitkering ontvangt, voorziet het reglement in een premievrije opbouw. Voor de voortzetting van de pensioenopbouw is over dit inkomensgedeelte geen bijdrage verschuldigd.

Vrijstellingen en vrijwillige aansluitingen

In bepaalde gevallen kan een werkgever vrijstelling van de verplichte deelname aan de pensioenregeling aanvragen. De voorwaarden hiervoor staan in het Vrijstellings- en Boetebesluit Wet Bpf 2000.

De pensioenregeling van de werkgever moet wel minimaal gelijkwaardig zijn, vergeleken met de pensioenregeling van het pensioenfonds. Daarom moeten de vrijgestelde werkgevers minimaal eens in de vijf jaar aantonen dat zij tenminste een gelijkwaardige pensioenregeling hanteren voor de werknemers. Een uitzondering hierop is vrijstelling op basis van onvoldoende beleggingsrendement. In dat geval moet de pensioenregeling van de werkgever ten minste dezelfde aanspraken op individueel niveau opleveren. Ook een bedrijf dat niet valt onder de verplichtstelling kan zich vrijwillig aansluiten bij het pensioenfonds. De aanvraag hiervoor wordt in voorkomende gevallen door het bestuur behandeld.

5 Beleggingsbeleid

Algemeen

De ingelegde pensioenpremies worden belegd met als doel om voldoende rendement te behalen voor het nakomen van de nominale pensioenverplichtingen en het realiseren van de ambitie. Daarbij houdt het bestuur rekening met verantwoorde risico's, kostenefficiëntie, transparantie en maatschappelijk verantwoord beheer. Uitgangspunten bij het vaststellen van de beleggingsportefeuille zijn de aard en omvang van de verplichtingen, het risicobudget en de eisen die voortvloeien uit de pensioenwetgeving.

Beleggingsbeleid

Ter beoordeling en bewaking van de uitvoering van het totale beleggingsbeleid stelt het bestuur jaarlijks, uitgaande van het strategisch beleid, een normportefeuille vast. Hierbij kijkt het bestuur naar de samenstelling van de portefeuille aan het einde van het jaar, het risico van de beleggingen ten opzichte van de verplichtingen gegeven de huidige financiële positie en de verwachtingen voor de financiële markten. De beleggingsadviescommissie heeft hierin een adviserende rol richting het voltallige bestuur. Het bestuur bespreekt vervolgens het beleggingsbeleid jaarlijks met het Verantwoordingsorgaan.

Asset Liability Management

Minimaal eens per drie jaar wordt door het pensioenfonds een ALM-studie uitgevoerd, ter onderbouwing van het uit te voeren beleid en om de gevolgen van mogelijk gewijzigde omstandigheden in kaart te brengen. De uitvoering van het beleid van het pensioenfonds kan op grond hiervan aangepast worden. Elk kwartaal wordt in de risicorapportage een update getoond van de ALM-berekeningen, waardoor het bestuur kan toetsen of de doelstellingen nog steeds haalbaar zijn en of de risico's acceptabel zijn. Het pensioenfonds heeft in 2023 voor het laatst een update ALM-studie laten uitvoeren.

5.1 Matchingportefeuille

De Matchingportefeuille richt zich op de afdekking van het renterisico en het zekerstellen van het nominale pensioen. De gehanteerde norm voor renteafdekking op basis van marktrente is voor 2024 vastgesteld op 85% met een bandbreedte van plus en min 5%. Tot november 2023 was er hierbij sprake van een dynamische renteafdekking die varieert met het niveau van de rente (zie 5.2). De matchingportefeuille is opgebouwd uit rentederivaten, bedrijfsobligaties, hypotheke, euro-staatsobligaties met hoge kredietwaardigheid en green bonds.

De keuze voor renteafdekking zorgt ervoor dat het pensioenfonds gedeeltelijk beschermd is tegen rentedaling maar minder profiteert van een rentestijging. In 2023 is de 30-jaars swaprente gedaald met 0,17%-punt tot een rente van 2,3%. De daling van de swaprente zorgde voor een stijging van de verplichtingen op balansniveau, met als gevolg een lagere dekkingsgraad. De daling van de swaprente zorgde echter ook voor een positief rendement binnen de matchingportefeuille, welke groter was dan het gevolg van gestegen verplichtingen.

De matchingportefeuille rendeerd uiteindelijk met 8,6%, 60 bps lager dan de benchmark. Euro staatsobligaties, green bonds en euro bedrijfsobligaties hebben een rendement rond de 9% behaald, terwijl geldmarktfondsen/cash en hypotheke een rendement rond de 3% behaalden.

5.2 Dynamische renteafdekking beëindigd

In 2018 heeft het fonds besloten een dynamische renteafdekking te implementeren als onderdeel van het strategisch beleid. Bij de dynamische renteafdekking staat een rentestaffel centraal waarin verschillende renteniveaus als trigger zijn opgenomen voor het aanpassen van de hoogte van de renteafdekking. Uitgangspunt bij het raken van een rentetrigger is een "ja, tenzij"-beleid. Dit betekent dat het raken van een trigger in principe resulteert in het verhogen of verlagen van de renteafdekking conform de rentestaffel en dat hier alleen van af wordt geweken op basis van zwaarwegende argumenten.

De reden voor het gebruik van een dynamisch renteafdekkingsbeleid was vooral het gunstige effect voor het verwachte pensioenresultaat. Gegeven het naderen van het moment van invaren, is in november van het afgelopen jaar is besloten om af te wijken van de dynamische rentestaffel en het renterisico op marktwaarde af te dekken op 85%. Hiermee wordt bewust een belangrijk deel van het economisch risicobudget afgedekt.

5.3 Returnportefeuille

De returnportefeuille richt zich op het realiseren van voldoende rendement om de ambitie te kunnen realiseren. De returnportefeuille bestaat uit de volgende beleggingen: aandelen (ontwikkelde en opkomende markten), staatsobligaties opkomende markten, hoogrentende bedrijfsobligaties en vastgoed. In 2023 rendeerden de aandelenportefeuilles in de ontwikkelde markten uitstekend (25,0%). Het resultaat in de aandelen opkomende markten was daarmee vergeleken mager, met 3,5%.

De vastrentende waarden in de returnportefeuille rendeerden eveneens positief, met 10,6%. De onroerend goed portefeuille behaalde als enige categorie een negatief rendement (-7,0%). De beleggingen in de VS werden beïnvloed door de US dollar die in waarde daalde. Hierdoor droeg de valuta-afdekking positief (1,2%) bij aan het totaalresultaat.

Het rendement van de gehele returnportefeuille kwam uit op 12,2% wat 0,3% onder de benchmark van 12,5% is.

5.4 Vermogensopbouw

De verleende mandaten aan de diverse beheerders en geselecteerde beleggingsfondsen omvatten de volgende beleggingscategorieën:

- Vastrentende waarden, waaronder obligaties uitgegeven door overheden en bedrijven en renteswaps (eventueel met behulp van collectieve beleggingsvehikels) en renteswaps;
- Aandelen;
- Onroerend goed;
- Liquiditeiten (inclusief valutatermijncontracten).

	2023	2022	2021	2020	2019
Marktwaaarde in miljoenen euro's	2.584,2	2.610,6	3.403,9	3.209,6	2.959,0
<i>In percentage</i>					
Vastrentende waarden, inclusief derivaten	56,9%	52,4%	55,0%	56,7%	57,8%
Aandelen	30,1%	30,1%	33,6%	33,5%	31,7%
Onroerend goed	13,0%	16,1%	11,5%	9,3%	10,1%
Liquiditeiten	0,0%	1,4%	-0,1%	0,5%	0,4%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

5.5 Rendementen 2023

Het totaalrendement van het pensioenfonds in 2023 betreft 10,7% ten opzichte van een benchmarkrendement van 12,0%. Deze underperformance is grotendeels toe te schrijven aan de relatieve performance van geldmarktfondsen/cash en de onroerend goed portefeuille.

Portefeuille <i>In percentage</i>	2023		2022	
	Rendement	Benchmark	Rendement	Benchmark
Matching	8,6	9,2	-42,1	-42,7
Rendement vastrentend return	10,6	8,8	-6,3	-7,3
Rendement aandelen	21,8	22,7	-12,4	-14,6
Rendement onroerend goed	-7,0	-7,0	4,8	4,8
Totaal	10,7	12,0	-23,8	-25,5

5.6 Z-score 2023 en performancetoets

Bedrijfstakpensioenfondsen met een door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid afgegeven verplichtstelling, zijn wettelijk verplicht de beleggingsperformance van het pensioenfonds vast te stellen.

Voor deze toetsing is een gestandaardiseerde norm, de z-score ontwikkeld. De z-score wordt ieder jaar vastgesteld en geeft de afwijking weer van het feitelijke rendement ten opzichte van het door het bedrijfstakpensioenfonds vastgestelde rendement (het rendement dat op grond van de normportefeuille behaald kan worden ofwel het normrendement). Als de performancetoets – die is gebaseerd op vijf opeenvolgende z-scores – onder de nul uitkomt, staat het bedrijven vrij om een alternatief te zoeken voor de uitvoering van de verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfondsenregeling. De formule voor de z-score is als volgt:

$$Z\text{-score} = \frac{(R_f - k_j) - (R_n - 0,15\%)}{E_j}$$

Om de Z-score te berekenen wordt het feitelijke rendement (R_f) gecorrigeerd voor de beleggingskosten (k_j). Het beoogde of normrendement (R_n) wordt (nadat het is gecorrigeerd voor de genormeerde beleggingskosten van 0,16%), in mindering gebracht op het feitelijke rendement. Het verschil wordt gedeeld door de rendementsspreiding (E_j). De rendementsspreiding is gebaseerd op de beleggingsmix ofwel op de percentages vastrentende waarden (54,1%) en zakelijke waarden (45,9%) in de beleggingsportefeuille.

De uitkomst van de statistische 5-jaars toets wordt verhoogd met 1,28 zodat een score <0 betekent dat het pensioenfonds gezakt is voor de performancetoets en een score >0 betekent dat het pensioenfonds geslaagd is voor de performancetoets. Indien de uitkomst van onderstaande performancetoets lager zou zijn dan nul, dan staat het verplicht aangesloten werkgevers vrij om de regeling elders onder te brengen.

	2023	2022	2021	2020	2019	Performance-toets *
Z-score	-0,40	1,41	0,74	-0,64	-0,13	0,44

* De performancetoets wordt exclusief de bijtelling van 1,28 weergegeven.

5.7 Economische ontwikkelingen

Macro-economische ontwikkelingen 2023

Het jaar 2023 werd voor een belangrijk deel gekenmerkt door oorlogen. De oorlog in Oekraïne ging het tweede jaar in en een einde is nog niet in zicht. In oktober werd de wereld daarnaast opgeschrikt door de verschrikkelijke gebeurtenissen in het Midden-Oosten. In de VS en Europa waren op economisch gebied de zorgen van een geheel andere orde. Hier stonden de ontwikkelingen lange tijd vooral in het teken van een hoge inflatie veroorzaakt door hogere grondstoffenprijzen en knelpunten aan de aanbodzijde, beide veroorzaakt door de eerder ontstane pandemie.

Centrale banken zagen zich genoodzaakt de rente fors te verhogen. De beleidsrente van de ECB bereikte uiteindelijk een niveau van 4%. Hiermee bleven de lange termijn inflatieverwachtingen onder controle, maar de renteverhogingen vertaalden zich in een verdere stijging van de kapitaalmarktrente en in een toenemende vrees voor een recessie. Zorgen over de economische gevolgen van faillissementen in Amerikaanse bankensector brachten de kapitaalmarktrente in maart eerst echter nog onder het startniveau van het jaar. Pas daarna zette de rentestijging verder door. Door adequaat ingrijpen van de Amerikaanse beleidsmakers bleven de economische gevolgen beperkt.

De Amerikaanse economie werd vooral ondersteund door de consumptie. Dit wordt mogelijk gemaakt door eerder opgebouwde besparingen en omdat het reëel besteedbaar inkomen toenam door hogere lonen en een dalende inflatie. In Europa kon een milde recessie aan het begin van het jaar niet worden voorkomen en daarna bleef de economische groei ook zeer gematigd. Europa is meer gevoelig voor groei afzwakking in China. Mede door dalende energieprijzen nam in Europa de inflatie verder af.

Financiële markten 2023

De economische ontwikkelingen zorgden voor sterk uiteenlopende rendementen op de beleggingen. In 2023 heeft de MSCI World een positieve performance van circa 19% laten zien. Dit is met name te danken aan aandelen ontwikkelde markten, die duidelijk positief waren. Dit rendement ontstond in de eerste helft van het jaar door gunstige winstcijfers vooral door de grote IT bedrijven. Groeiaandelen deden het hierdoor een stuk beter dan waarde aandelen. Aandelenkoersen werden ook ondersteund door de verwachting voor renteverlagingen.

In de tweede helft van het jaar leken aandelen per saldo meer zijwaarts te bewegen. Beleggers gingen er vanuit dat de beleidsrente van centrale banken voorlopig hoog zou worden gehouden. Tot in november de aandelen plotseling een sterke stijging lieten zien vanwege dalende inflatiecijfers. Dit zorgde bij beleggers voor verwachtingen voor renteverlagingen, waarmee de aandelenkoersen aan het eind van het jaar nog substantieel opliepen. Aandelen in opkomende landen stelden in 2023 wederom teleur. Vooral de bezorgdheid over de vastgoedsector in China en de verdere groeivertraging lagen hieraan ten grondslag. Het rendement op vastrentende waarden en Europese vastgoedportefeuilles was ook negatief door de hogere rentes in 2023.

De 20-jaars Euro Swap kende een volatiel jaar met een sterke daling in de laatste twee maanden. Ten opzichte van het begin van het jaar staat de 20Y Euro Swap aan het einde van het jaar 0,4%-punt lager.

6 Risicobeheer

6.1 Beleidsuitgangspunten en risicohouding

De risicohouding geeft weer welke ambitie het pensioenfonds nastreeft en welke risico's voor onze belanghebbenden geaccepteerd worden. De sociale partners en het bestuur van het pensioenfonds hebben beleidsuitgangspunten en een risicohouding vastgesteld. Deze dienen als basis voor het financiële beleid van het pensioenfonds.

Onze beleidsuitgangspunten kunnen als volgt worden samengevat:

- Stabiele premie
- Koopkrachtbehoud
- Kleine kans op en omvang van kortingen op opgebouwde rechten
- Beleggingsrisico is noodzakelijk voor een goed pensioen tegen een acceptabele prijs

Stabiele premie

- Stabiliteit in de premie is belangrijk voor zowel werkgevers als werknemers. Daarom willen we fluctuaties in de premie beperken.
- De premie is bedoeld om de nieuwe aanspraken te financieren. We streven ernaar dat er gemiddeld evenwicht is tussen premie en pensioenaanspraak, zodat nieuwe rechten niet te goedkoop of te duur worden ingekocht. Een eventuele negatieve impact van de premie op de dekkingsgraad mag niet te lang duren of niet te groot zijn.
- Er is een grens aan wat werkgevers en werknemers bereid zijn om aan pensioen te betalen. Als de prijs voor pensioen te hoog wordt, dan kunnen de sociale partners ervoor kiezen om de nieuwe opbouw te verlagen. Het pensioenfonds wil betrouwbaar zijn en waarmaken wat het belooft. De omvang of de duur van verlagingen van de nieuwe opbouw moeten daarom beperkt zijn.

Koopkrachtbehoud

- Een goed pensioen is meer dan een nominaal pensioen. Het pensioenfonds heeft de ambitie om toeslagen te verstrekken, waardoor prijsinflatie op de lange termijn grotendeels wordt gecompenseerd.
- Toeslag wordt alleen verleend als hiervoor voldoende middelen aanwezig zijn. Dit voorkomt dat het pensioenfonds te snel uitdeelt, waardoor de kans op korting van de nominale aanspraken wordt vergroot. Het nieuwe FTK legt al voldoende prudentie op in het toeslagenbeleid en er is geen reden om hier nog extra restricties aan toe te voegen.

Kleine kans op en omvang van kortingen op opgebouwde rechten

- Korting op de opgebouwde rechten is een laatste redmiddel. We accepteren wel een beleggingsbeleid dat resulteert in korting in een slechtweerscenario, als hiermee in het basisscenario een hoger verwacht pensioenresultaat bereikt kan worden.
- Het is voor de deelnemers belangrijk de omvang van de korting te beperken. Eventuele kortingen worden daarom gespreid door de tijd.

Beleggingsrisico is noodzakelijk voor een goed pensioen tegen een acceptabele prijs

- Het beleggingsbeleid is erop gericht om toeslagverlening mogelijk te maken binnen het risicokader. Er wordt niet meer risico genomen dan nodig is om de ambitie waar te maken.
- De deelnemers zijn bereid risico te lopen voor een hoger verwacht pensioen. Tegelijkertijd is een vaste bodem waarover nauwelijks risico bestaat ook gewenst.
- De beleggingsmix wordt aangepast aan de economische omstandigheden en de financiële positie van het pensioenfonds. Bij een goede financiële positie wordt risico teruggenomen om de buffer te beschermen. Bij een slechte financiële positie kan risico worden teruggenomen, maar niet zodanig dat de ambitie uit het zicht raakt.

Risicobereidheid

Voor alle risico's is een risicobereidheid vastgesteld. Als het feitelijke risico niet binnen de risicobereidheid valt, worden extra beheersingsmaatregelen geïmplementeerd. Er wordt hierbij onderscheid gemaakt in de volgende niveaus:

1. Zero tolerance: Dit risico wordt tegen elke prijs vermeden.
2. Critical tolerance: Er wordt gekozen voor zeer veilige opties om dit risico te voorkomen.
3. Balanced tolerance: Er wordt gekozen voor veilige opties, waarbij wel enige mate van risico wordt toegestaan.
4. Opportune: Er bestaat enige bereidheid om dit risico te nemen, waarbij het rendement en de kosten van beheersing zwaar wegen versus de beheersing van het risico.
5. Maximized: Er bestaat veel bereidheid om dit risico te nemen, vanuit de verwachting dat hier een hoge beloning tegenover staat en dat beheersing van het risico duur is.

Risicobereidheid niet-financiële risico's

Het pensioenfonds heeft een lage risicobereidheid ten aanzien van de niet-financiële risico's, omdat hier geen beloning tegenover staat. Voor de niet-financiële risico's wordt in principe gekozen voor critical tolerance. Voor enkele risico's wordt hiervan afgeweken:

- Binnen het IT-risico is gekozen voor balanced tolerance voor IT-risico's die voortvloeien uit toegangsbeveiliging/cybercrime. Hoewel we hier een hoge mate van beveiliging nastreven, geloven we dat het volledig voorkomen van deze risico's niet realistisch en kostenefficiënt is, gegeven de snelle ontwikkelingen op dit gebied.
- Binnen het integriteitsrisico is voor de risico's die te maken hebben met de integriteitscultuur gekozen voor zero tolerance. Dit vanwege de grote impact.

Risicobereidheid financiële risico's

Er is een hogere risicobereidheid ten aanzien van de financiële risico's. Deze risico's worden bewust genomen om rendement te behalen.

Risicomaatstaven

De risicohouding voor financiële risico's hebben we gekwantificeerd via de haalbaarheidstoets, grenzen voor het vereist eigen vermogen en de interne risicolimieten.

Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets geeft een indicatie of de verhoging van de pensioenuitkeringen naar verwachting de prijsindex (prijsinflatie) zal bijhouden. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets geven, op basis van het huidige beleggings- en risicobeleid van het pensioenfonds, aan wat het pensioenresultaat* zal zijn ten opzichte van een jaarlijks volledig geïndexeerd pensioen.

$$* \text{ Pensioenresultaat} = \frac{\text{Som verwachte pensioenuitkeringen conform pensioenfondsbeleid}}{\text{Som verwachte pensioenuitkeringen zonder opbouwkorting en volledig prijs geïndexeerd.}}$$

Bij de haalbaarheidstoets berekent het pensioenfonds vanuit de beleidsdekkingsgraad en de door DNB opgelegde vereiste buffers het verwachte pensioenresultaat. Vanuit de beleidsdekkingsgraad wordt ook het pensioenresultaat in een slechtweerscenario berekend. In overleg met de sociale partners zijn ondergrenzen vastgesteld voor het verwachte pensioenresultaat en een maximaal toegestane afwijking in het slechtweerscenario. De haalbaarheidstoets wordt jaarlijks herhaald conform de wettelijke eisen. Als in de toekomst de uitkomst van de jaarlijkse haalbaarheidstoets de vastgelegde grenzen overschrijdt, zal het bestuur dit binnen twee weken aan de sociale partners in de sector melden. Het bestuur verzoekt de sociale partners om na de melding binnen twee maanden onderling de situatie te bespreken en vervolgens in overleg te treden met het bestuur. De sociale partners en bestuur zullen in dit verband moeten uitspreken of zij nog tevreden zijn met de ambitie, de financiële opzet en de risicohouding. Over de uitkomst van deze bespreking wordt verantwoording afgelegd aan het Verantwoordingsorgaan voordat tot invoering van eventuele beleidswijzigingen wordt overgegaan. Mocht het pensioenfonds de lange termijn risicohouding wijzigen dan vindt dit plaats in overleg met de Raad van Toezicht en het Verantwoordingsorgaan.

Op basis van bovenstaande beleidsuitgangspunten, zijn de volgende grenzen vastgesteld voor de wettelijk vereiste langetermijn risicomaatstaven uit de haalbaarheidstoets:

- Het verwachte pensioenresultaat vanuit de feitelijke dekkinggraad van het pensioenfonds is op het aanvangsmoment 93%. Het bestuur hanteert hiervoor een ondergrens van 90%.
- Het verwachte pensioenresultaat vanuit de situatie dat het pensioenfonds precies beschikt over het vereist eigen vermogen is op het aanvangsmoment 98%. Het bestuur hanteert hiervoor eveneens een ondergrens van 90%.
- Overwegingen bij deze grenzen zijn:
 - De ondergrens van 90% correspondeert met een minimale toeslagrealisatie van 70% prijsinflatie voor actieve en inactieve deelnemers. Het streven is 100% prijsinflatie, maar dat wordt als ambitie niet altijd gehaald. De normstelling bij 70% prijsinflatie is een signaal; als dat niet meer gehaald wordt op lange termijn, dan is er een goede reden om met partijen te spreken over oorzaken en eventuele oplossingen.
 - Het bestuur heeft ervoor gekozen om een eenduidige normstelling te hanteren vanuit het vereist eigen vermogen en de feitelijke positie, mede omdat de normstelling vanuit vereist eigen vermogen niet jaarlijks bij de haalbaarheidstoets wordt getoetst.

Bij de jaarlijkse haalbaarheidstoets berekent het pensioenfonds vanuit de feitelijke dekkinggraad zowel het verwachte pensioenresultaat als het pensioenresultaat in een slechtweersscenario. De maximale relatieve afwijking tussen het verwachte pensioenresultaat en het pensioenresultaat in het slechtweersscenario die het pensioenfonds dan acceptabel vindt is 35%. Dit betekent dat het pensioenresultaat in slechts 5% van de scenario's meer dan 35% lager mag zijn dan het verwachte pensioenresultaat vanuit de feitelijke dekkinggraad. Op het aanvangsmoment bedraagt deze afwijking 33%.

In de volgende tabel staan de uitkomsten van de haalbaarheidstoets 2023:

Uitgangspositie	Te kiezen ondergrens	Langetermijn risicohouding beleid	Resultaten per 1 januari 2023
Waarbij aan VEV wordt voldaan	Ondergrens bij verwacht pensioenresultaat op pensioenfondsniveau	90%	n.v.t.
Feitelijke financiële positie	Ondergrens bij verwacht pensioenresultaat op pensioenfondsniveau	90%	93%
Feitelijke financiële positie	Maximale afwijking van pensioenresultaat op pensioenfondsniveau in slechtweersscenario	35%	27%

Het pensioenresultaat (op pensioenfondsniveau) van 93% is hoger dan de vastgestelde ondergrens van 90%. De maximale afwijking in het slechtweersscenario van 27% valt binnen de vastgestelde grens van 35%. Het pensioenfonds voldoet hiermee aan de normering van pensioenresultaten die in 2015 is vastgesteld op basis van de aanvangshaalbaarheidstoets.

Vereist eigen vermogen

Op basis van de beleidsuitgangspunten en de ALM-studie, zijn de volgende grenzen vastgelegd voor de wettelijk vereiste korte termijn risicomaatstaf:

20-jaars swaprente	VEV-bandbreedtes
< 0,5%	16% - 20%
0,5% - 1,5%	17% - 21%
1,5% - 2,5%	18% - 22%
2,5% - 3,5%	19% - 23%
> 3,5%	20% - 24%

- Vereist eigen vermogen: Het Vereist eigen vermogen (VEV) geeft weer met hoeveel procent de dekkinggraad in een slechtweersscenario kan dalen. Het bestuur heeft een dynamische staffel voor de VEV-bandbreedte vastgesteld, waarbij de geldende bandbreedte afhankelijk is van de stand van de 20-jaars swaprente (DNB RTS). Indien het vereist eigen vermogen daalt of stijgt door een wijziging van de DNB RTS, zullen de bandbreedtes navenant dalen of stijgen. Bij het vaststellen van de bandbreedtes in 2015 bedroeg de 20-jaars swaprente circa 1,5%, resulterend in een VEV-bandbreedte van 17%-21%. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de impact van het niveau van de rente op de bandbreedtes.

- Bij vaststelling van het jaarlijkse beleggingsplan worden tevens de VEV-bandbreedtes voor het betreffende jaar vastgesteld. Bij zeer grote rentebewegingen kunnen de VEV-bandbreedtes ook lopende het jaar worden aangepast. Begin 2023 bedroeg de VEV-bandbreedte 19%-23%.
- Eind november 2023 heeft het bestuur, na afstemming met de sociale partners, de korte termijn risicohouding aangepast om voor de verschillende deelnemersgroepen een evenwichtige transitie naar het nieuwe pensioenstelsel mogelijk te maken (de beoogde overgangsdatum is 1/1/2025). Onderstaande tabel geeft een overzicht van de impact van het niveau van de rente op de bandbreedtes. Eind 2023 bedroeg de VEV-bandbreedte 17%-21%.

20-jaars swaprente	VEV-bandbreedtes vanaf eind november 2023
< 0,5%	14% - 18%
0,5% - 1,5%	15% - 19%
1,5% - 2,5%	16% - 20%
2,5% - 3,5%	17% - 21%
> 3,5%	18% - 22%

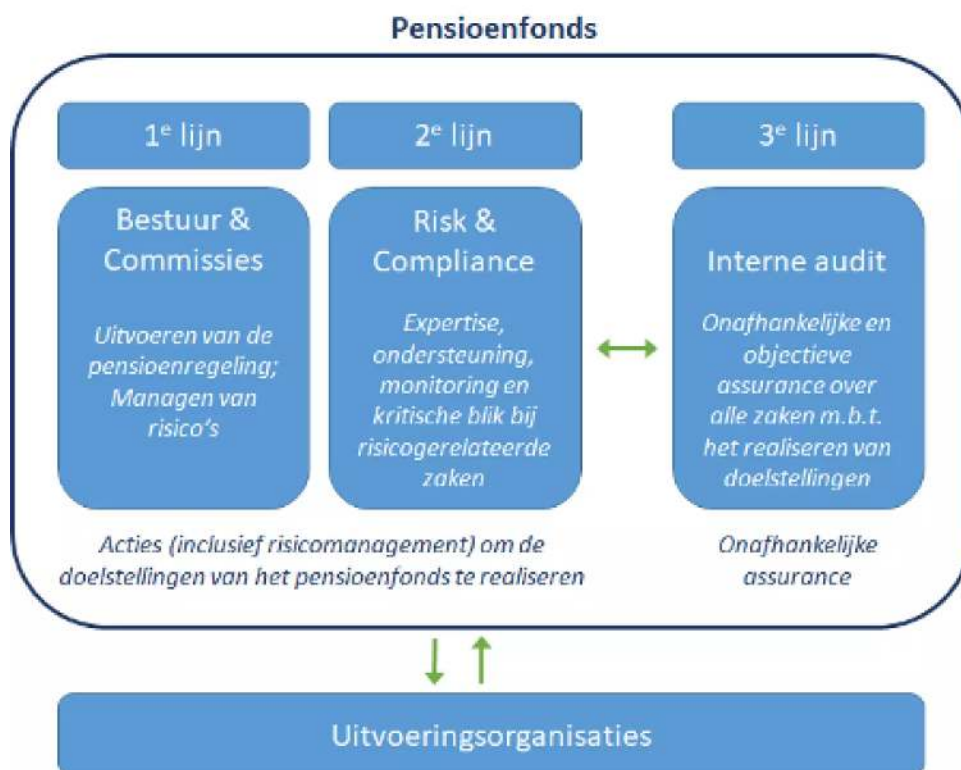
Strategische risicomaatstaven	Horizon	Signaalwaarden
Mediaan UFR Dekkingsgraad	Eind 2024	> 110%
5% VaR UFR Dekkingsgraad	Eind 2024	> 100%
Mediaan cumulatieve herstelplankorting	Eind 2024	< 2%
5% VaR cumulatieve herstelplankorting	Eind 2024	< 10%
Mediaan koopkracht, incl. achterstanden va. 1/1/2026	Eind 2024	> 90%
Balansrisico	Jaar 1-15	10,5%-12,5%

Interne risicolimieten

Op basis van de beleidsuitgangspunten en de ALM-studie, zijn de volgende interne risicomaatstaven vastgelegd, die in de risicokwartaalrapportage worden gemonitord:

6.2 Risk governance

Bpf Zoetwaren hecht belang aan een onafhankelijke inrichting van het risicomanagement. In onderstaande figuur is de inrichting van het risicomanagement opgenomen. De inrichting van het risicomanagement is gebaseerd op het Three Lines of defense model.

Voor Bpf Zoetwaren zijn de drie lijnen als volgt vormgegeven:

- 1e lijn: bestuur, bestuursbureau, BAC, PUAC, CAC, FAC
- 2e lijn: RAC, sleutelfunctie risicomanagement, sleutelfunctie actuarieel, Compliance Officer
- 3e lijn: sleutelfunctie interne audit

Eerste lijn

Het bestuur is primair verantwoordelijk voor de risicobeheersing. Het bestuur wordt hierbij ondersteund door de commissies en het bestuursbureau, die een adviserende rol hebben op specifieke onderwerpen.

Tweede lijn

De tweede lijn levert expertise, ondersteuning, monitoring en een kritische blik bij risico gerelateerde zaken. Deze lijn wordt ingevuld door de risicoadviescommissie, de sleutelfunctiehouder en -vervuller risicomanagement, de sleutelfunctiehouder en -vervuller actuarieel en de Compliance Officer.

Derde lijn

De derde lijn geeft een onafhankelijke beoordeling en adviezen over de toereikendheid en effectiviteit van governance en risicomanagement. Deze derde lijn wordt voor het pensioenfonds ingevuld door de sleutelfunctiehouder en -vervuller interne audit.

6.3 Risico-identificatie en beoordeling

De risico's voor het pensioenfonds, het beleid, de beheersing en de monitoring hiervan zijn beschreven in het risicobeleid. De belangrijkste risico's worden ook in de abtn toegelicht. In de abtn heeft het pensioenfonds tevens een crisisplan opgenomen. Hiermee geeft het pensioenfonds uitvoering aan de wettelijke vereisten. Het bestuur onderscheidt de volgende risicocategorieën:

Strategische risico's	Toelichting
Strategisch risico	Strategische risico's zijn risico's die verband houden met de realisatie van de doelstellingen van het pensioenfonds.

Financiële risico's	Toelichting
Balansrisico	Het balansrisico is het risico dat de beleggingen in onvoldoende mate zijn afgestemd op de verplichtingen, waardoor de mogelijkheid bestaat dat er korting op de reeds opgebouwde rechten moet worden doorgevoerd.
Renterisico	Het renterisico is een van de belangrijkste risico's van het pensioenfonds. Dit is het risico dat de marktwaarde van de voorziening (verplichtingen) harder stijgt dan de marktwaarde van de beleggingen als gevolg van een renteverandering. Bij het inschatten van de omvang van dit risico zijn de gevolgen voor de dekkingsgraad leidend.
Inflatierisico	Het inflatierisico is het risico dat de verwachte koopkracht wijzigt als gevolg van een verandering in de toekomstige inflatie. Inflatie heeft met name invloed op de verplichtingen omdat de verplichtingen via indexatie met de inflatie kunnen worden verhoogd.
Marktrisico	Marktrisico is het risico op een daling in de marktwaarde van de beleggingen als gevolg van koerswijzigingen binnen aandelen en vastgoed. Dit risico wordt gelopen binnen de returnportefeuille. Het marktrisico kan worden gemitigeerd door het beperken van de allocatie naar aandelen en vastgoed en spreiding over beleggingscategorieën, landen en sectoren.
Valutarisico	Het valutarisico is het risico op een daling van de marktwaarde van de beleggingen als gevolg van een daling van de waarde van de vreemde valuta.
Kredietrisico	Het kredietrisico is het risico dat de waarde van beleggingen daalt als gevolg van een verslechtering in de kredietwaardigheid van de beleggingen. Waardedalingen als gevolg van stijgende credit spreads, downgrades en faillissementen zijn hier onderdeel van. Ook het kredietrisico op obligaties uitgegeven door overheden is hier onderdeel van.
Tegenpartijrisico	Het risico op financieel verlies als gevolg van een verslechtering (in het slechtste geval 'default') van een tegenpartij waar het pensioenfonds een risicoblootstelling ('exposure') op heeft. Het pensioenfonds loopt tegenpartijrisico op tegenpartijen in de rente- en valutaderivaten, op uitgezette deposito's en rekening-courant tegoeden en bij securities lending.
Liquiditeitsrisico	Het liquiditeitsrisico is het risico dat het pensioenfonds niet in staat is om te voldoen aan haar betalingsverplichting. Het pensioenfonds kan op korte termijn liquiditeit nodig hebben voor het uitbetalen van pensioenuitkeringen en financieringsverplichtingen vanuit beleggingen. Omdat de pensioenpremies groter zijn dan de uitkeringen, komt het liquiditeitsrisico met name voort uit de beleggingen.
Actief risico	Het risico van actief beleid is het risico op een waardedaling van de beleggingen als gevolg van actief beleid van de vermogensbeheerders. Met actief beleid wordt bedoeld het afwijken van de samenstelling van de benchmark.
Concentratierisico	Het concentratierisico is het risico op een financieel verlies als gevolg van een grote concentratie naar één regio, land, sector, issuer of manager.
Verzekeringstechnisch risico	Het verzekeringstechnisch risico is het risico op een daling van de dekkingsgraad als gevolg van onjuiste actuariële aannames en grondslagen. De belangrijkste verzekeringstechnische risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortlevens) en arbeidsongeschiktheid.

Niet-financiële risico's	Toelichting
Operationeel risico	Het operationeel risico is het risico op schade als gevolg van falen van mensen en/of processen.
Uitbestedingsrisico	Het uitbestedingsrisico is het risico dat er schade ontstaat door beperkingen in de continuïteit en kwaliteit van dienstverlening door derden.
IT-risico	Het IT-risico is het risico op schade als gevolg van systeemuitval, een gebrekkige beveiliging, continuïteit, kwaliteit en/of aanpasbaarheid van systemen. Voor het pensioenfonds valt het IT-risico voor een substantieel deel onder het uitbestedingsrisico omdat de uitvoering van het pensioen- en vermogensbeheer (waarbij in processen gebruik wordt gemaakt van IT) is uitbesteed.
Integriteitsrisico	Het integriteitsrisico is het risico op schade als gevolg van niet-integer of onoorbaar handelen door bestuurders en/of uitvoerders zoals handelen met voorkennis, witwassen, terrorismefinanciering en fraude.
Juridisch risico	Het juridisch risico op schade als gevolg van het niet naleven van wet- en regelgeving en niet-afdwingbaar zijn van contracten. Dit is inclusief de mogelijkheid dat contractuele verplichtingen onvoldoende zijn vastgelegd en/of onvoldoende kunnen worden afgedwongen. Onder juridisch risico valt tevens het risico dat het pensioenfonds zelf in de uitvoering van de pensioenregeling niet voldoet aan wet- en regelgeving.
Fiscaal risico	Het fiscaal risico is het risico op schade als gevolg van het onoorbaar gebruik van fiscale constructies of het niet correct volgen van fiscale wetgeving.
ESG-risico	Het risico op schade voor het pensioenfonds of niet realiseren van de strategische doelstellingen als gevolg van milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen in relatie tot de beleggingsportefeuille en het beheer daarvan.
Communicatierisico	Het risico op schade voor het fonds, als gevolg van tekortkomingen in de communicatie met bij het fonds betrokken stakeholders en externen.

Naast deze reguliere risicocategorieën beoordeelt het pensioenfonds ook risico's, die voortkomen uit projecten of specifieke gebeurtenissen. In 2023 ging dit met name over risico's verbonden aan de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel en datakwaliteit.

In een aantal gevallen draagt het pensioenfonds de risico's verbonden aan de pensioenregeling. In andere gevallen dragen de deelnemers of de werkgevers het risico.

Risico's voor de deelnemers

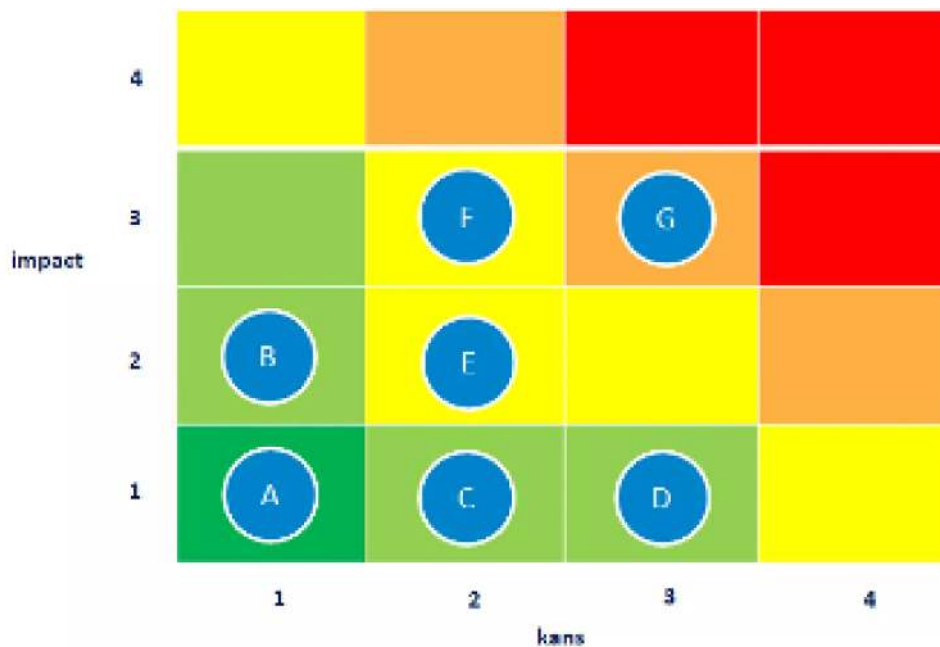
Actuariële en beleggingsrisico's worden collectief gedeeld. Naast de premies zijn de beleggingsopbrengsten een belangrijke financieringsbron voor de opbouw van pensioenaanspraken. Geen of gedeeltelijke verhoging en als laatste redmiddel het verlagen van pensioen bieden soelaas als de financiële positie van het pensioenfonds daartoe aanleiding geeft. Het effect daarvan is vele malen groter dan wat het pensioenfonds met premieverhogingen kan bereiken.

Risico's voor de aangesloten werkgevers

De aangesloten werkgevers betalen een jaarlijkse doorsneepremie (waarvan maximaal een derde kan worden doorbelast aan de werknemers). Deze premie kan stijgen of dalen, al streeft het pensioenfonds naar premiestabiliteit. Hierbij dient in aanmerking te worden genomen dat premieverhogingen alleen effect hebben voor de toekomst en een beperkt effect hebben op de financiële positie van het pensioenfonds.

Risico-inschatting

Onderstaande figuur en tabel geven een overzicht van de risico-inschatting per risicotype binnen de financiële en niet-financiële risico's. Het betreft het netto risico, dus na beheersingsmaatregelen. Zoals blijkt uit het figuur bevinden de meeste niet-financiële risico's zich binnen de groene velden. Hiervoor is het netto risico maximaal 3, wat valt binnen de risicobereidheid van het bestuur. Het IT-risico, operationeel risico bij de pensioenuitvoeringsorganisatie (PUO) en het ESG-risico worden hoger ingeschat (4). Vanwege de toenemende cyberdreigingen en de grote operationele gevolgen van de Wet toekomst pensioenen, zijn deze risico's momenteel hoger dan de risicobereidheid van het bestuur. Om dit risico verder te mitigeren zijn in 2023 verschillende maatregelen genomen. Een externe IT-expert is aangesteld, bestuursleden hebben een IT-cursus gevolgd en de interne auditfunctie heeft een audit uitgevoerd naar informatiebeveiliging en cybersecurity. Ook zijn de voorbereidingen getroffen om begin 2024 een crisisoefening te houden. Het ESG-risico, en met name het risico dat door beperkte beschikbaarheid of kwaliteit van data onvoldoende inzicht is of verkeerde keuzes worden gemaakt, zal door het bestuur in 2024 nader worden bekeken. Enkele financiële risico's bevinden zich ook in de gele of oranje velden. Voor deze risico's wordt ofwel naar verwachting een beloning ontvangen, ofwel de kosten van het afdekken van deze risico's zijn als te hoog beoordeeld. Daarmee acht het bestuur de netto risico's acceptabel. Periodiek worden deze netto risico's opnieuw beoordeeld.

Categorie	Netto risico	Financiële risico's	Niet-financiële risico's
A	1x1=1	Tegenpartijrisico	
B	1x2=2	Concentratierisico, Liquiditeitsrisico, Verzekeringstechnisch risico	Operationeel risico (excl. PUO), Uitbestedingsrisico, Integriteitsrisico, Juridisch risico, Fiscaal risico, Communicatie risico
C	2x1=2	Actief risico	
D	3x1=3	Valutarisico	
E	2x2=4	Kredietrisico	IT-risico, ESG-risico, operationeel risico PUO
F	2x3=6	Balansrisico, Renterisico, Inflatierisico	
G	3x3=9	Marktrisico	

Onderstaande matrix geeft voor bewegingen in twee belangrijke risicofactoren (rente en aandelenrendementen) de impact op de (UFR) dekkingsgraad. Hieruit blijkt dat bij een combinatie van een rentedaling van 0,5% en een aandelenvaling van 10% per ultimo 2023 de dekkingsgraad met 7%-punt zou dalen.

Gevoeligheid op basis van Marktwaaarde										
Aandelenrendement	-40%	96 %	97%	99 %	100%	102%	104%	105%	107%	109%
	-30%	98 %	100%	102%	104%	106%	108%	110%	112%	114%
	-20%	101%	103%	105%	107%	109%	112%	114%	117%	119%
	-10%	103%	105%	108%	110 %	113%	116 %	118%	121%	125%
	0%	106%	108%	111%	114%	117%	120%	123%	126%	130%
	10%	108%	111%	114%	117%	120%	124%	127%	131%	135%
	20%	110%	113%	117%	120%	124%	128%	132%	136%	140%
	30%	113%	116%	120%	123%	127%	132%	136%	141%	145%
	40%	115%	119%	123%	127%	131%	136%	140%	145%	151%
		-2,0%	-1,5%	-1,0%	-0,5%	0,0%	0,5%	1,0%	1,5%	2,0%
Rentebeweging										

6.4 Strategisch risico

Binnen het strategisch risico wordt onderscheid gemaakt in de thema's risicobeheersing en financiële opzet, verandervermogen, draagvlak onder belanghebbenden en governance. In 2023 zijn de strategische risico's geactualiseerd. Vanwege de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel is er extra aandacht voor het verandervermogen van het fonds en de pensioenuitvoeringsorganisatie.

Financiële opzet

Er is een aantal beleidsinstrumenten waarmee het bestuur de financiële positie kan bijsturen. Deze beleidsinstrumenten zijn het toeslagen- en kortingsbeleid, het premiebeleid en het beleggingsbeleid en tot slot de pensioenregeling. Met ALM (Asset Liability Management) wordt samenhang aangebracht tussen deze beleidsinstrumenten.

Het bestuur besluit jaarlijks of het beleggings-, premie- en toeslagen- en kortingsbeleid aangepast moet worden. De basis van dit besluit zijn de berekeningen van de adviserend actuaire en/of de ALM-adviseur. In 2023 is het risico in de beleggingsportefeuille verlaagd door ophoging van de rente afdekking. Deze risicoreductie is tijdelijk doorgevoerd met het oog op de geplande overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Deze maatregel is doorgerekend in een ALM-studie. Verder zijn geen significante wijzigingen doorgevoerd in de genoemde beleidsinstrumenten. Met de sociale partners is afgesproken de premie en opbouwpercentage te handhaven op het huidige niveau tot de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.

Eigen Risico Beoordeling

In 2023 is een Eigen Risico Beoordeling (hierna: ERB) uitgevoerd, de tweede ERB sinds de invoering van de IORPII-richtlijn. Deze ERB betreft de reguliere 3-jaarlijkse en tevens de ERB ter beoordeling van de overgang naar de WTP. Hierbij wordt zowel gekeken naar het bestaande risicoraamwerk/opzet/inrichting/processen als naar de belangrijkste scenario's en risico's die het fonds kunnen raken. De combinatie van beide geeft een overzicht van de belangrijkste risico's en de robuustheid van het fonds om deze te beheersen.

De conclusie van de ERB is:

- De risicobewuste houding van Bpf Zoetwaren leidt ertoe dat er slechts in beperkte mate risico's bestaan die niet voldoen aan de risicohouding. Er zijn extra mitigerende maatregelen gedefinieerd om deze risico's (die liggen op het gebied van IT, operationeel binnen de pensioenuitvoeringsorganisatie en enkele onderdelen van ESG) binnen de risicobereidheid te krijgen;
- De transitie naar het nieuwe pensioenstelsel brengt een groot aantal nieuwe risico's met zich mee en vergroot bestaande risico's, zowel strategisch als operationeel. Gezien de status van het project Wtp, zijn nog niet alle risico's op dit moment afdoende beheerst. Het fonds heeft voor de verdere beheersing van deze risico's een duidelijk plan van aanpak opgesteld, met heldere deadlines wanneer risico's aan de risicotolerantie moeten voldoen.

6.5 Beleggingsrisico's

De in de balans opgenomen financiële instrumenten zijn beleggingen, vorderingen en schulden. Financiële instrumenten zijn opgenomen tegen actuele waarde, voor zover niet anders is aangegeven. Operationele risico's worden bewaakt door het selecteren van professionele dienstverleners en het monitoren hiervan. Bovendien is in de structuur een aantal checks and balances ingebouwd, waardoor eventuele afwijkingen van normen of richtlijnen of andere bijzondere gebeurtenissen op tijd worden gesignaleerd. In de risicokwartalrapportage wordt over de beleggingsrisico's gerapporteerd.

Balansrisico

Het balansrisico omvat alle beleggings- en renterisico's in de beleggingen en de verplichtingen. Het balansrisico wordt berekend door de onafhankelijk Risicomanager en weerspiegelt de beweeglijkheid van de dekkingsgraad als gevolg van rente en beleggingsrendementen en dus uitgezonderd premie- en indexatie-effecten.

Marktrisico aandelen en vastgoed

Het pensioenfonds belegde in de normportefeuille in 2023 voor 32,5% in aandelen en voor 11,2% in vastgoed. Het risico binnen deze categorieën wordt zoveel mogelijk gespreid over factoren, sectoren, regio's en individuele

aandelen. Het pensioenfonds kiest bewust voor marktrisico omdat hier op lange termijn een vergoeding tegenover staat. In 2023 werd het nemen van marktrisico grotendeels beloond. Aandelen lieten een positief rendement van 21,8% zien. Vastgoed behaalde echter een negatief rendement van -7%.

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarde van de beleggingen en de waarde van de pensioenverplichtingen niet op dezelfde wijze veranderen en als gevolg van veranderingen in de rente. Een deel van het renterisico is afgedekt met staatsobligaties, bedrijfsobligaties, hypotheekrentederivaten. Deze beleggingen vormen samen de matchingportefeuille. Emerging Markets Debt en High Yield worden niet gebruikt voor de renteafdekking, omdat deze obligaties gevoelig zijn voor niet-euro rentes en de kasstromen een hoge mate van onzekerheid kennen als gevolg van faillissementsrisico.

De renteafdekking is eind november 2023 opgehoogd van 64% naar 85%, met een bandbreedte van 5%. Als gevolg van deze renteafdekking worden de gevolgen van renteschommelingen voor de ontwikkeling van de financiële positie van het pensioenfonds voor 85% geneutraliseerd. De effectiviteit van de renteafdekking was conform verwachting.

Valutarisico

In 2023 werd in de normportefeuille voor 48,1% in buitenlandse valuta belegd. De grootste valuta werden gedeeltelijk afgedekt (USD voor 70%, JPY voor 100%). Hierdoor bleef nog een blootstelling naar vreemde valuta over van 23,7%. Het pensioenfonds kiest er bewust voor om een groot deel van het valutarisico af te dekken, aangezien hier op de lange termijn geen rendement tegenover staat. In 2023 is de USD in waarde gedaald ten opzichte van de euro. De effectiviteit van de valuta-afdekking was conform verwachting.

Inflatierisico

In de tweede helft van 2023 daalde de inflatie sterk, maar de Europese inflatie ligt nog wel boven het door de ECB gewenste niveau van 2%. Door te beleggen in aandelen en vastgoed probeert het pensioenfonds op de lange termijn voldoende rendement te behalen om de inflatie deels of volledig te compenseren. Het pensioenfonds belegt niet in inflatie gerelateerde staatsobligaties. De reden hiervoor is de geringe impact van deze belegging en het verstoringseffect op de rentehedge. Het niet volledig afdekken van het renterisico beperkt het inflatierisico wel. Een stijgende inflatie gaat namelijk vaak samen met een stijgende rente. Door het renterisico niet volledig af te dekken, stijgt de dekkingsgraad bij stijgende rentes en inflatie. In 2023 is dit ook het geval geweest.

Desondanks is het de afgelopen jaren niet mogelijk geweest om de pensioenen volledig te verhogen met de inflatie. Dit heeft tot gevolg dat de koopkracht van de pensioenen is gedaald.

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt kredietrisico's in de vastrentende beleggingen en de kasmiddelen. Binnen de matchingportefeuille wordt alleen belegd in staatsobligaties en bedrijfsobligaties met een investment grade rating, waardoor er in beperkte mate sprake is van kredietrisico. Daarnaast werd in 2023 in de returnportefeuille 14,9% van de portefeuille belegd in obligaties met een relatief hoog kredietrisico (High Yield en Emerging Markets Debt). Het pensioenfonds kiest bewust voor kredietrisico omdat hier op lange termijn een vergoeding tegenover staat. Via de beleggingsrichtlijnen wordt de mate van kredietrisico beheerst en de spreiding bevorderd. In 2023 werd het nemen van kredietrisico beloond. Dalende spreads leidden tot positieve rendementen op bedrijfsobligaties, High Yield en Emerging Markets Debt. Alleen het rendement op Nederlandse hypotheekrentederivaten bleef achter. Door een nadelig effect verwacht het pensioenfonds een positieve correctie begin 2024 voor deze beleggingscategorie.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op de korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door maximaal 25% in illiquide beleggingscategorieën te beleggen.

Daarnaast worden voldoende liquiditeitsposities aangehouden om aan de uitgaven, zoals pensioenuitkeringen, te kunnen voldoen. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Het pensioenfonds heeft tegenover haar verplichtingen uit hoofde van derivaten (renteswaps en valutatermijncontracten) voldoende liquide middelen en liquide onderpand beschikbaar om korte termijn liquiditeitsbehoeften te kunnen opvangen. Het pensioenfonds kiest ervoor om zoveel liquide middelen en liquide

onderpand aan te houden dat een rentestijging van 0,9% en een valutastijging van 10% kunnen worden opgevangen. Een deel van de matchingportefeuille is belegd in geldmarktfondsen. In 2023 hebben zich geen liquiditeitsproblemen voorgedaan.

Actief risico

Het pensioenfonds heeft in 2023 16,1% van de normportefeuille passief belegd. Binnen het actief belegde deel van de portefeuille is het actief risico begrensd via limieten in de mandaten van de vermogensbeheerders. Het bestuur checkt met behulp van risicorapportages of het risicoprofiel van de gehele beleggingsportefeuille zich binnen acceptabele niveaus bevindt.

Concentratierisico

Er is sprake van concentratierisico als een adequate spreiding van beleggingen ontbreekt. Dit risico wordt teruggebracht via diversificatie van de beleggingen over categorieën, sectoren en regio's en via maximale allocaties naar individuele uitgevende partijen binnen de mandaten. Er zijn richtlijnen vastgesteld voor de maximale allocatie naar een individuele partij. In 2023 zijn er geen concentraties in de portefeuille geweest die tot een negatief rendement hebben geleid.

Tegenpartijrisico

Binnen de derivatenportefeuilles wordt het tegenpartijrisico gemitigeerd door tegenpartijen met een hoge kredietwaardigheid te selecteren en op frequente basis onderpand uit te wisselen. Het tegenpartijrisicobeleid is in het strategisch beleggingsbeleid vastgelegd. Central clearing is de standaard voor alle rentederivaten om het tegenpartijrisico te verminderen. In 2023 hebben alle tegenpartijen aan hun betalingsverplichtingen voldaan.

6.6 Verzekeringstechnisch risico

Naast de financiële risico's staat het pensioenfonds bloot aan verzekeringstechnische risico's, waarvan het langlevens risico het belangrijkste is. Het langlevens risico houdt in dat een pensioenfonds na pensioendatum de gepensioneerde langer pensioen moet betalen. Bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen worden veronderstellingen gehanteerd, waaronder de toekomstige verbetering van de levensverwachting. Sinds 31 december 2020 hanteert het pensioenfonds de Prognosetafel AG 2020 met inkomens- en leeftijdsafhankelijke correctiefactoren, die gebaseerd zijn op het S&V ervaringssterfmodel (model 2020). Vanaf 31 december 2022 hanteert het pensioenfonds de Prognosetafel AG 2022 met inkomens- en leeftijdsafhankelijke correctiefactoren, die gebaseerd zijn op het S&V ervaringssterfmodel (model 2022). De Prognosetafels voorspellen dat de levensduur nog zal toenemen. Vanwege de lange horizon is zo'n voorspelling van de levensverwachting onzeker. Het pensioenfonds monitort de toegepaste ervaringssterfte door middel van analyse van het resultaat op langlevens risico over meerdere jaren.

Een ander verzekeringstechnisch risico is het kortleven risico. Het kortleven risico houdt in dat een deelnemer voortijdig overlijdt waardoor er eerder een partnerpensioen moet worden uitgekeerd. Zowel het kort- als het langlevens risico wordt gedragen door het pensioenfonds.

6.7 Niet-financiële risico's

Operationele risico's

Operationele risico's zijn risico's die horen bij het niet goed functioneren van mensen en processen. Het operationele risico wordt onder andere beheerst via heldere processen en mandatering, het vermijden van complexe structuren en controles van derden. Het bestuur controleert dit door de uitvoeringsorganisaties te laten rapporteren over de uitgevoerde processen. Hierbij vindt het bestuur het belangrijk dat er een heldere toelichting wordt gegeven bij afwijkingen ten opzichte van de begroting of de gemaakte afspraken. De operationele risico's zullen de komende jaren toenemen, vanwege de wijzigingen die nodig zijn voor de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Het fonds heeft een projectorganisatie ingericht die zich hiermee bezig houdt.

Operationeel liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico dat hier is bedoeld heeft betrekking op de uitkeringen en niet op de beleggingen, zie hiervoor de jaarrekening. Dit risico is voor het pensioenfonds heel klein omdat er meer geld binnenkomt dan eruit gaat. De som van premies, directe beleggingsopbrengsten en aflossingen van beleggingen in vastrentende waarden is groter dan de som van uitkeringen en kosten. Als achtervang is er altijd de mogelijkheid liquide middelen aan de beleggingen te onttrekken of beleggingen te verkopen.

Uitbestedingsrisico

Het pensioenfonds heeft de pensioenadministratie en het vermogensbeheer uitbesteed en loopt hierdoor een uitbestedingsrisico. Het bestuur heeft beleid vastgesteld met betrekking tot de beheersing van risico's die samenhangen met de uitbesteding.

Uitbestedingsrisico pensioenadministratie

Met TKP heeft het pensioenfonds gedetailleerde afspraken gemaakt over het niveau van de dienstverlening. Deze zijn vastgelegd in een Service Level Agreement (SLA). TKP beschikt over een ISAE 3402-verklaring type II. Deze verklaring waarborgt dat de bedrijfsprocessen en de daarin opgenomen interne controles in opzet en bestaan adequaat zijn (type I) en de werking van de processen zijn getoetst gedurende een periode van minimaal zes maanden (type II). Deze rapportage is in het bestuur behandeld en kent geen bevindingen die van belang zijn voor het pensioenfonds.

Uitbestedingsrisico vermogensbeheer

De Coördinator Vermogensbeheer, Goldman Sachs Asset Management, is verantwoordelijk voor het dagelijkse operationele beheer van de portefeuille. Dit beheer is in de praktijk onder-uitbesteed aan gespecialiseerde vermogensbeheerders. De Coördinator Vermogensbeheer ziet namens het pensioenfonds toe op deze vermogensbeheerders en adviseert het bestuur over aanstelling en ontslag van deze partijen. De Coördinator Vermogensbeheer rapporteert maandelijks over de performance en de positie van de portefeuille ten opzichte van de afgesproken benchmark en op kwartaalbasis in meer detail over de samenstelling van de beleggingsportefeuille. De afspraken met de Coördinator Vermogensbeheer zijn vastgelegd in een mandaat en een SLA. GSAM beschikt over een ISAE 3402 (type II) rapportage. Deze verklaring is in het bestuur behandeld en kent geen bevindingen die van belang zijn voor het pensioenfonds.

Het bestuur maakt, met ondersteuning van de Coördinator Vermogensbeheer, beheersingsafspraken met de gespecialiseerde vermogensbeheerders. Deze worden per vermogensbeheerder in een mandaat vastgelegd. De afspraken betreffen onder andere de samenstelling van de portefeuille, de tactische marges, de meting van de resultaten, de benchmarks en het valuta- en derivatenbeleid en de risicometing en -beheersing. Het bestuur heeft criteria vastgesteld voor de selectie van externe managers. Deze zijn vastgelegd in het strategisch beleggingsbeleid. De Coördinator Vermogensbeheer rapporteert gedurende het selectietraject van vermogensbeheerders naar het bestuur over de bevindingen. Hierbij wordt ook aangegeven hoe de verschillende vermogensbeheerders scoren op de door het pensioenfonds vastgestelde criteria. De risicomanager toetst dit traject, inclusief de naleving van de vastgestelde criteria.

Met de vermogensbeheerders die een mandaat beheren sluit het pensioenfonds een Investment Management Agreement (IMA). Deze IMA's voldoen aan de eisen van het pensioenfonds. Zo moeten de contracten onder andere onder Nederlands recht vallen en moeten de uitbestedingspartijen de Nederlandse uitbestedingsregels toepassen.

Uitbestedingsrisico beleggingsadministratie

De administratie van de effecten van het pensioenfonds is uitbesteed aan de bewaarnemer, Bank of New York Mellon. De bewaarnemer verstrekt jaarlijks een SOC-1-rapportage aan het pensioenfonds.

De kwaliteit van de operationele processen van de Coördinator Vermogensbeheer, de externe vermogensbeheerders en de bewaarnemer worden jaarlijks getoetst door de risicomanager op basis van de ISAE 3402-verklaringen en de SOC-1-rapportage. Deze toetsing wordt vervolgens door het bestuur behandeld. De uitbestedingsrisico's zullen de komende jaren toenemen, vanwege de wijzigingen die nodig zijn voor de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Het fonds heeft een projectorganisatie ingericht die zich hiermee bezighoudt.

IT-risico

Het IT-risico is het risico op schade als gevolg van systeemuitval, een gebrekkige beveiliging en/of continuïteit van systemen. Voor het pensioenfonds valt het IT-risico voor een substantieel deel onder het uitbestedingsrisico omdat de uitvoering van het pensioen- en vermogensbeheer (waarbij in processen gebruik wordt gemaakt van IT) is uitbesteed. De sleutelfunctiehouder Interne Audit heeft in 2023 een IT-audit inclusief informatiebeveiliging en cybersecurity uitgevoerd. Ook is een externe IT-expert aangesteld en hebben bestuursleden een opleiding genoten op het gebied van IT. IT-risico's bleven in 2023 hoog, vanwege de dreiging van cyberaanvallen en de inspanningen van de uitbestedingspartijen om de overgang naar de nieuwe pensioenregeling te faciliteren. De IT-risico's worden beheerst via het IT-beleid.

Integriteitsrisico

Het integriteitsrisico is het risico op schade als gevolg van niet integer of onoorbaar handelen door bestuurders en/of uitvoerders zoals handelen met voorkennis, witwassen, terrorismefinanciering en fraude. Het bestuur heeft eind 2022 een Systematische Integriteit Risico Analyse (SIRA) uitgevoerd. Op basis hiervan is geconcludeerd dat het integriteitsrisico, m.u.v. cyberrisico's, binnen de vastgestelde risicohouding valt. De privacy risico's zijn toegevoegd aan de SIRA. Het integriteitsrisico wordt onder andere beheerst via de gedragscode, de cultuur binnen het pensioenfonds en controles bij uitbestedingspartijen.

Juridisch risico

Het juridisch risico is het risico op schade als gevolg van het niet naleven van wet- en regelgeving en niet-afdwingbaar zijn van contracten. Het juridisch risico wordt o.a. beheerst door juridisch advies in te winnen.

Fiscaal risico

Het fiscaal risico is het risico op schade als gevolg van het onoorbaar gebruik van fiscale constructies of het niet correct volgen van fiscale wetgeving en hangt samen met de naleving van fiscale regelgeving. Het fiscaal risico wordt o.a. beheerst door fiscaal advies in te winnen. Daarnaast is een beleid ten aanzien van fiscale beleggingsconstructies vastgelegd in het strategisch beleggingsbeleid.

ESG-risico

Het ESG-risico is het risico op schade voor het pensioenfonds of het niet realiseren van de strategische doelstellingen als gevolg van milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen in relatie tot de beleggingsportefeuille en het beheer daarvan. In 2024 zal weer een update van de risicoanalyse naar ESG-risico's worden uitgevoerd. Hierbij zal de DNB-guidance over ESG-risicobeheer worden meegenomen. Het ESG-risico wordt beperkt door het duurzaamheidsbeleid, met als onderdeel hiervan een klimaatbeleid.

Communicatierisico

Het communicatierisico is het risico op schade voor het fonds, als gevolg van tekortkomingen in de communicatie met de bij het fonds betrokken stakeholders en externen. Het bestuur heeft in 2022 een risicoanalyse naar communicatierisico's uitgevoerd. Op basis hiervan is geconcludeerd dat het communicatierisico binnen de vastgestelde risicohouding valt, maar dat de communicatierisico's wel toenemen in het nieuwe pensioenstelsel.

6.8 Risicobeeld in 2023

In 2023 werd het nemen van beleggingsrisico beloond. De returnportefeuille behaalde een positief rendement van 12,2% en maakte daarmee het negatieve rendement van een jaar eerder weer goed. Het rendement van aandelen ontwikkelde landen was hoog, maar het rendement van hypotheek en vastgoed viel in 2023 tegen. Na een sterke stijging van de rente in het begin van 2023, daalde de rente met name in het laatste kwartaal sterk. Door dalende spreads en de per saldo dalende rente behaalde de matching portefeuille een positief rendement. De gehele beleggingsportefeuille leverde een positief rendement van 10,7%.

We hebben in 2023 specifiek aandacht besteed aan de volgende risico's:

- *Nieuwe Pensioenstelsel*: De transitie naar het nieuwe pensioenstelsel brengt diverse risico's met zich mee. In 2023 zijn, via de projectgroep nieuw pensioenstelsel en via de RAC, de risico's die samenhangen met het nieuwe pensioenstelsel gemonitord. Het bestuur ziet de hoogste risico's in de planning, de wet- en regelgeving, de afhankelijkheid van uitvoerders en de datakwaliteit. Het optreden als launching customer bij de pensioenuitvoeringsorganisatie verhoogt deze risico's. Het bestuur heeft acties gedefinieerd om de risico's te mitigeren, waaronder een duidelijke projectstructuur met heldere tijdslijnen. Om de volatiliteit van de dekkingsgraad te beperken tot het invaarmoment, is eind 2023 de rente afdekking verhoogd van 64% naar 85%.
- *IT- en informatiebeveiliging*: Risico's van IT en informatiebeveiliging bij uitbestedingspartijen blijven actueel. In 2023 is een update van de risicoanalyse uitgevoerd en zijn meerdere acties uitgevoerd, zoals het aanstellen van een externe IT-specialist, het inplannen van een cybercrisioefening, het uitvoeren van een IT-audit en het volgen van een IT-opleiding door bestuursleden.
- *Eigen risico beoordeling (ERB)*: In 2023 heeft het pensioenfonds een ERB uitgevoerd vanuit de reguliere driejaarlijkse update en tevens vanuit de overgang naar de WTP. Hierbij wordt zowel gekeken naar het bestaande risicoraamwerk/opzet/inrichting/processen als naar de belangrijkste scenario's en risico's die het fonds kunnen raken. De combinatie van beide geeft een overzicht van de belangrijkste risico's en de robuustheid van het fonds om deze te beheersen.

Wijzigingen in het risico in 2024

- Verschillende thema's blijven ook in 2024 op de risicoagenda staan:
- De risico's die voortkomen uit het nieuwe pensioenstelsel en het optreden als launching customer bij de pensioenuitvoeringsorganisatie
- IT- en cybersecurityrisico over de hele keten van uitbesteding Datakwaliteit
- ESG-risico
- Communicatierisico

Daarnaast zal in 2024 specifiek aandacht worden besteed aan:

- Het risico framework na overgang naar het nieuwe pensioenstelsel
- Verkennen van verdere verlaging van de volatiliteit van de dekkinggraad De risico's die voortvloeien uit het voorgenomen samengaan met Bpf Bakkers

Verbeteringen in het risicobeheersysteem

In 2023 zijn verschillende verbeteringen doorgevoerd in het risicobeheersysteem:

- Projectmatige risico's beleggen bij de desbetreffende werkstromen en overnemen structuur van reguliere risico's
- Opname van projectmatige risico's in de risicorapportage.

7 Verwachte ontwikkelingen en doelstellingen voor 2024

7.1 Verwachte ontwikkelingen wet- en regelgeving

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste externe ontwikkelingen voor de komende periode besproken die van invloed kunnen zijn op het beleid van het pensioenfonds.

Wet toekomst pensioenen

De Wet toekomst pensioenen (Wtp) is op 1 juli 2023 in werking getreden. Voor veel wijzigingen in de Pensioenwet geldt dat die pas effectief worden, zodra de pensioenuitvoerder de pensioenregeling aanpast conform de Wtp. Voor pensioenfondsen betekent dat in bijna alle gevallen een overgang naar de solidaire premieregeling (SPR).

De overgangstermijn is met een jaar verlengd en loopt tot 1 januari 2028. Op die datum zouden alle pensioenuitvoerders moeten zijn overgegaan naar de nieuwe pensioenregeling en zouden pensioenfondsen, als zij daarvoor hebben gekozen, bestaande aanspraken en rechten hebben omgezet (ingevaren) naar de nieuwe regeling.

Naar verwachting zal een eerste groep pensioenfondsen op 1 januari 2025 de overstap maken naar de SPR. Verschillende fondsen hebben inmiddels hun transitieplan gepubliceerd. Daarin staan enkele hoofdlijnen van de nieuwe pensioenregeling, zoals sociale partners die hebben afgesproken. Veel fondsen hebben inmiddels een (voorlopige) keuze gemaakt voor onderdelen als de hoogte van de beschikbare premie en van het partner- en wezenpensioen en voor een collectieve uitkeringsfase. Maar veel details zullen nog moeten worden ingevuld. Begin 2024 zijn er heel wat kwesties die moeten worden opgelost, juridisch en administratief, om de overgang succesvol te laten verlopen. Zo is nog niet geheel bekend welke mogelijkheden er zijn om resultaten te spreiden, hetgeen voor alle betrokkenen, maar met name voor deelnemers in de uitkeringsfase, van belang is. Verder is met de verkiezingen de politieke situatie veranderd. Het is niet uit te sluiten dat er nog wijzigingen in de Wtp aangebracht zullen worden die verder gaan dan onder het volgende kopje vermeld. Zo wordt er al enige tijd gesproken over een collectief instemmingsrecht bij het invaarbesluit.

Aanpassingen in de Wtp

De regering heeft een aantal aanpassingen van en aanvullingen op de Wtp en andere wetten aangekondigd. In het wetsvoorstel voor deze 'Verzamelwet Wtp' worden onder meer de volgende onderwerpen verwacht:

- Uniformering van het kind-begrip. Er bestaan nu verschillen tussen wat pensioenuitvoerders in hun regeling onder een 'kind' verstaan. Een wettelijke definitie moet ervoor zorgen dat in situaties die minder gangbaar zijn, zoals bij stief- en pleegkinderen en samengestelde gezinnen, alle pensioenregelingen die wezenpensioen kennen, uitgaan van hetzelfde kind-begrip;
- Voor de voortzetting van het risicopartnerpensioen na einde deelneming biedt de Pensioenwet een duidelijke regeling. Voor wezenpensioen geldt dat nog niet. Het recht op voortzetting van wezenpensioen na einde deelneming zal op dezelfde manier worden geregeld als de voortzetting van de dekking van het risicopartnerpensioen.

Andere wetswijziging, buiten de Wtp maar wel pensioengerelateerd:

- Niet deelnemen aan pensioenregeling vermelden op loonstrook. De deelnemersbijdrage aan de pensioenpremie van een werknemer die deelneemt aan een pensioenregeling staat op de loonstrook. De SER wil dat ook op de loonstrook wordt vermeld, als de werknemer géén pensioen opbouwt. Zo worden werknemers zonder pensioen zich meer bewust van het gebrek aan oudedags- en nabestaandenvoorziening.

Het wetsvoorstel Verzamelwet Wtp zal via internetconsultatie aan het publiek worden voorgelegd.

Wetsvoorstel pensioenverdeling bij scheiding

De opvolger van de huidige Wet verevening pensioenrechten bij scheiding (Wps) zou oorspronkelijk op 1 januari 2021 in werking treden. Voordat de wet in behandeling kwam in de Tweede Kamer, werd de invoering door de komst van de Wtp al uitgesteld.

De Wps wordt ingevoerd aan het einde van de periode waarin pensioenuitvoerders kunnen overgaan naar een nieuwe pensioenregeling. Dit betekent inmiddels uitstel tot 1 januari 2028.

De Wtp zorgt voor veranderingen in het partnerpensioen en in het partnerbegrip, twee punten die de kern van de Wps raken. Binnen een SPR is er geen bijzonder partnerpensioen dat uitkeert bij overlijden voor de pensioendatum. Dat zorgt ervoor dat een wettelijke regeling voor het bijzonder partnerpensioen minder zinvol zal zijn. Of de politiek daar ook voldoende reden in ziet om het bijzonder partnerpensioen geheel te schrappen, dus ook het bijzonder partnerpensioen bij overlijden na pensioeningang, is maar de vraag. De Wtp voorziet in een overgangsregeling voor reeds opgebouwd partnerpensioen dat ook uitkeert bij overlijden voor de pensioendatum. In veel gevallen is dat voor een ex-partner een voorziening van relevante omvang. Het voortbestaan van een regeling van bijzonder partnerpensioen voor dat opgebouwd partnerpensioen is daarom wel zinvol.

Aanpassingen wetgeving voor pensioenverdeling bij scheiding

Uitstel van de behandeling van de Wps betekent niet dat er helemaal niets gebeurt op het gebied van scheiding en pensioen. De hiervoor genoemde Verzamelwet Wtp bevat naar verwachting maatregelen die de positie van de ex-partner moeten verbeteren:

- Een verlenging van de maximale termijn voor indienen van het betreffende meldingsformulier bij de pensioenuitvoerder van twee naar vijf jaar. Ook moeten pensioenuitvoerders na een scheiding ex-partners duidelijker wijzen op het kunnen gebruiken van dit formulier;
- De gevolgen van een scheiding tussen 1995 en inwerkingtreding van de Wps inzichtelijker maken op mijnpensioenoverzicht.nl.

Aanpak schijnzelfstandigheid

In 2023 heeft minister Van Gennip van het Ministerie van Sociale zaken en werkgelegenheid het wetsvoorstel 'Verduidelijking beoordeling arbeidsrelaties en rechtsvermoeden' ter consultatie voorgelegd. Het wetsvoorstel moet schijnzelfstandigheid tegengaan.

Het wetsvoorstel doet dit door de rechtspraak over de beoordeling van arbeidsrelaties te ordenen tot een hanteerbaar wettelijk toetsingskader. Volgens het wetsvoorstel is een zelfstandige als werknemer werkzaam wanneer zijn werkzaamheden werkinhoudelijk door de werkgever worden aangestuurd, zijn werkzaamheden zijn ingebed in de organisatie van de werkgever en betrokkene de werkzaamheden niet voor eigen rekening en risico verricht.

Daarnaast introduceert het wetsvoorstel een rechtsvermoeden: als een werkende kan aantonen dat er sprake is van een uurtarief dat lager is dan een jaarlijks vast te stellen grensbedrag (in 2023 € 32,24) wordt vermoed dat er sprake is van een arbeidsovereenkomst. Het is aan de werkgever om aan te tonen dat er geen sprake is van een arbeidsovereenkomst.

Met name door dit rechtsvermoeden zal het voor een schijnzelfstandige veel eenvoudiger zijn om als werknemer aangemerkt te kunnen worden dan op dit moment.

Beperking terugwerkende kracht

Als de plannen in de praktijk worden gebracht en de regels worden gehandhaafd, kan dit leiden tot het in aanmerking nemen van aanzienlijke aantallen dienstverbanden van werknemers die voorheen als zelfstandige werkzaam waren. De Pensioenfederatie vreest dat dit leidt tot pensioenclaims over het verleden, waarbij de pensioenopbouw ten laste komt van de vermogens van pensioenfondsen, omdat er geen premie voor is betaald en die ook niet meer bij de werkgever valt te incasseren. De Pensioenfederatie heeft er daarom in zijn reactie op het consultatie-voorstel voor gepleit om de regels tegen schijnzelfstandigheid in te voeren met de beperking dat er geen aanspraken ontstaan over de periode vóór de invoeringsdatum.

Vervolg

De beoogde inwerkingtredingsdatum van het wetsvoorstel is 1 juli 2025. Of het wetsvoorstel ongewijzigd aan de Tweede Kamer zal worden aangeboden valt gezien de kritische reacties op het consultatie-voorstel te betwijfelen.

Wetsvoorstel bedrag ineens

Al in 2021 heeft het parlement ingestemd met de Wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen. Onderdeel daarvan was dat een deelnemer aan een pensioenregeling het recht krijgt om bij pensioeningang 10% van de waarde van zijn aanspraken op ouderdomspensioen ineens te kunnen ontvangen. De pensioenuitvoerder moet daaraan meewerken.

De voorgenomen datum van inwerkingtreding is al diverse malen uitgesteld. In november 2023 schreef de minister dat de wet niet eerder dan op 1 januari 2025 in werking zal kunnen treden.

7.2 Onze beleidsdoelstellingen voor 2024

Het bestuur heeft voor het jaar 2024 onderstaande specifieke aandachtsgebieden en doelstellingen geformuleerd.

Bestuur

Het voornemen van het bestuur om invoering van het nieuwe pensioenstelsel zo snel als mogelijk te laten volgen door het samengaan met Bpf Bakkers heeft alle agenda's in 2023 beheerst. Het bestuur gaat in 2024 samen met het bestuur van Bpf Bakkers door met de regievoering over de verdere uitvoering van het plan van aanpak gericht op alle aspecten van de pensioen transitie en het samengaan. Daarnaast is cybersecurity en de invoering van DORA een groot aandachtspunt van het bestuur.

Het bestuursbureau dat per 1 januari 2023 is gestart wordt in 2024 uitgebreid met een manager pensioenbeheer en communicatie. Hierdoor kan zal het bestuursbureau het bestuur beter kunnen ondersteunen bij de transitie naar het nieuwe pensioencontract (Wet toekomst pensioenen) en de communicatie hieromtrent.

Wet toekomst pensioenen

Gedurende 2024 werkt het bestuur verder aan de voorbereiding van de implementatie van de nieuwe premieovereenkomst. Dit betreft in de eerste plaats de invulling van de solidaire premierregeling en harmonisering van de pensioenregeling van Bpf Zoetwaren en Bpf Bakkers. Een belangrijk onderdeel is voorts de vereiste datakwaliteit van de deelnemersadministratie conform het Normenkader Datakwaliteit van de Pensioenfederatie ten behoeve van het invaren.

Communicatie

Voor 2024 heeft het bestuur de volgende speerpunten ten aanzien van de versterking van de communicatie vanuit het pensioenfonds vastgesteld:

- Tijdige indiening van het communicatieplan Wtp en verdere ontwikkeling van een gedetailleerde planning
- in de uitvoeringsfase, in lijn met het implementatieplan. Een en ander afhankelijk van de definitieve overgangdatum
- Het uitvoeren van diverse metingen met betrekking tot het kennisniveau van de deelnemers over de nieuwe pensioenregels
- Het opzetten en uitvoeren van Webinars voor werkgevers en deelnemers met betrekking tot communicatie rondom Wtp
- Definitieve opzet keuzebegeleiding conform de vastgestelde ambities
- Bredere inzet Pensioenconsulent, ook bij communicatie met betrekking tot Wtp

Vermogensbeheer

In het kader van de Wet toekomst pensioenen worden de beleggingsbeginselen herijkt, het strategisch beleggingsbeleid aangepast en de informatiestroom en processen als gevolg van de nieuwe Wtp-setting uitgewerkt samen met de betrokken uitvoerders GSAM, BNYM en TKP.

Overige speerpunten voor 2024 zijn het verbeteren van de dekkingsgraad (vóór indexatie) op een vijf-jaars horizon en verdere uitwerking van maatschappelijk verantwoord beleggen.

Risicobeheersing

Veel werkzaamheden van de risicoadviescommissie zullen ook in 2024 in het teken staan van de voorbereiding van de Wtp-implementatie en het beoogde samengaan met Bpf Bakkers. Het inzicht in de datakwaliteit en de gerelateerde risico's wordt verhoogd tot een niveau dat gewenst is voor de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel en beheersmaatregelen om dit risico te mitigeren worden vastgesteld.

De overige speerpunten voor 2024 zijn de Wet Toekomst Pensioenen (inclusief datakwaliteit) en IT en cybersecurity risico's (inclusief DORA).

Financieel beheer

De werkzaamheden van de Financiële Adviescommissie (bewaking fondsfinanciën in ruimste zin, opstellen jaarverslag) zijn overwegend praktisch en uitvoerend van aard. Voor 2024 blijft een speerpunt het op de voet volgen van de ontwikkelingen in het nieuwe pensioencontract voor wat betreft een mogelijk weer van toepassing zijnde btw-vrijstelling. Daarnaast is extra aandacht voor de uitnutting van de begrote advieskosten van derden.

8 Organisatie

8.1 Inleiding

In dit hoofdstuk doet het bestuur verslag van de wijze waarop het pensioenfonds organisatorisch is bestuurd in 2023.

8.2 Werkwijze en vergaderstructuur

Het bestuur heeft in 2023 tien bestuursvergaderingen gehouden en vijf themadagen, waarvan drie gezamenlijk met Bpf Bakkers. Tijdens de themadagen was er in wisselende samenstelling ook een delegatie van de Raad van Toezicht en van het Verantwoordingsorgaan aanwezig. Daarnaast vergaderde het bestuur tweemaal samen met de Raad van Toezicht. Tweemaal is er een overleg geweest tussen dagelijks bestuur en de Raad van Toezicht. Tijdens meerdere vergaderingen van het Verantwoordingsorgaan was een delegatie van het bestuur aanwezig.

Specifiek in het kader van de voorbereiding van de Wtp-implementatie werden maandelijks vergaderingen van de Voorbereidingsgroep en de Stuurgroep met sociale partners georganiseerd. Voorts waren er, in het bijzonder in het 3e en 4e kwartaal, kennissessies voor alle fondsgremia en stakeholders.

8.3 Organisatie

Het pensioenfonds heeft verschillende organen, namelijk het bestuur, het Verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht. De bestuursleden nemen tevens zitting in één of meerdere commissies. Daarnaast is een aantal externe partijen intensief bij het pensioenfonds betrokken. In de actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn) staan de taken en verantwoordelijkheden van alle betrokken partijen vermeld.

Paritaire invulling bestuur

Het bestuur van het pensioenfonds bestaat uit tien leden, waarvan vijf van werkgeverszijde, drie van werknemerszijde en twee namens de pensioengerechtigden.

- De bestuursleden van werkgeverszijde worden voorgedragen door de werkgeversvereniging in de sector. Dat is de Vereniging voor de Bakkerij- en Zoetwarenindustrie (VBZ) gevestigd in Den Haag.
- De bestuursleden van werknemerszijde worden voorgedragen door de volgende werknemersverenigingen:
 - Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV, twee zetels);
 - Christelijk Nationaal Vakverbond Vakmensen (CNV Vakmensen, één zetel).
- De bestuursleden namens de pensioengerechtigden worden via verkiezingen voorgedragen.

Adviescommissies en werkgroepen

Het bestuur laat zich op bepaalde aandachtsgebieden adviseren door commissies, bestaande uit een afvaardiging uit het bestuur, aangevuld met externe specialisten. Het pensioenfonds kent in dit kader een dagelijks bestuur, een beleggingsadviescommissie, een financiële adviescommissie, een pensioen- en uitbestedingsadviescommissie, een communicatieadviescommissie en een risicoadviescommissie. Daarnaast is er een Voorbereidingsgroep Wtp samen met Bpf Bakkers actief, die als taak heeft de implementatie van het nieuwe pensioencontract en het samengaan met Bpf Bakkers te coördineren. Verdere voorbereidende taken zijn toebedeeld aan de werkgroep Datakwaliteit en een werkgroep die zich bezighoudt met de nieuwe taakverdeling tussen de uitvoeringsorganisaties op pensioen-, vermogensbeheer- en custodygebied onder het nieuwe stelsel.

8.3.1 Bestuur

Samenstelling bestuur

In 2023 heeft een aantal bestuursmutaties plaatsgevonden. Per 1 juli 2023 trad mevrouw Van den Bosch af. De heer Roos is op 2 juni 2023 benoemd als bestuurder namens de werknemers. Mevrouw Van der Linden heeft in 2023 deelgenomen aan het bestuur als toehoorder. Op het moment van vaststellen van dit jaarverslag is mevrouw Van der Linden benoemd (8 februari 2024) als bestuurslid namens de werkgevers. Er is thans één vacature in het bestuur. Begin 2024 heeft CNV Vakmensen een kandidaat bestuurslid voorgedragen. Het proces richting eventuele benoeming vindt plaats in 2024.

Samenstelling bestuursorganen per 31 december 2023

Leden werkgevers	Geboortejaar	Zitting op voordracht van	Zitting sinds	Einde zittingstermijn	Zittings-termijn
Mevrouw M. van Beusekom (lid Dagelijks Bestuur)	1973	VBZ	05/06/2016	05/06/2024	2
De heer E. Schuurhuis	1957	VBZ	16/09/2014	16/09/2026	3
De heer J.C.M. Molenaar	1963	VBZ	26/06/2020	26/06/2024	1
De heer A.I. Foursoff	1962	VBZ	06/04/2020	06/04/2024	1
Mevrouw K.F.D.C. van der Linden (aspirant)	1991	VBZ			

Leden werknemers	Geboortejaar	Zitting op voordracht van	Zitting sinds	Einde zittingstermijn	Zittingstermijn
Mevrouw S. Troost (lid Dagelijks Bestuur)	1977	FNV	15/10/2020	18/10/2024	1
De heer P. Roos	1962	FNV	02/06/2023	02/06/2027	1
Vacature		CNV	10/01/2022	31/12/2022	1

Leden pensioengerechtigden	Geboortejaar	Zitting sinds	Einde zittingstermijn	Zittingstermijn
De heer H.E. Hermans	1951	01/07/2014	01/07/2026	3
De heer J.W. Eggen	1963	15/05/2020	15/05/2024	1

De leden van het bestuur treden eens in de vier jaar af en zijn direct herbenoembaar. Een bestuurslid kan maximaal 2 keer worden herbenoemd.

De indeling van de commissies dagelijks bestuur (DB), pensioen- en uitbestedingsadviescommissie (PUAC), risico-adviescommissie (RAC), beleggingsadviescommissie (BAC), communicatieadviescommissie (CAC), en de financiële adviescommissie (FAC) was per 31 december 2023 als volgt:

Bestuursleden	DB	PUAC	RAC	BAC	CAC	FAC
Mevrouw S. Troost	X	X				
Vacature		X			X	
De heer E. Schuurhuis					X	X vz
De heer H.E. Hermans				X	X vz	
De heer J.C.M. Molenaar			X	X vz		
De heer J.W. Eggen		X	X			
Mevrouw M. van Beusekom	X			X		
De heer A.I. Foursoff		X vz				X
Mevrouw K.F.D.C. van der Linden (asp.)					X	
De heer P. Roos		X			X	

Naast de genoemde commissies is er een Voorbereidingsgroep die de samenwerking met Bpf Bakkers naar een volgend niveau brengt. Vanuit het pensioenfonds hebben mevrouw Troost, mevrouw Van Beusekom en de heer Foursoff zitting in deze voorbereidingsgroep. De voorbereidingsgroep vormt samen met de sociale partners de Stuurgroep Toekomst.

Beloningsbeleid

Het bestuur kent een vergoedingsregeling. De vergoeding voor bestuursleden is een vaste compensatie per bestuurslid per jaar van € 31.588,00,- (2023) en € 63.176,00,- (2023) voor de leden van het dagelijks bestuur. De vergoeding voor een aspirant-bestuurslid bedraagt 2/3^e deel van de vergoeding van een bestuurslid. Hierbij wordt uitgegaan van een tijdsbesteding conform de normen die de toezichthouder uitdeelt.

De vergoedingsregeling is per 19 december 2023 herzien na een positief advies van het Verantwoordingsorgaan en goedkeuring van de Raad van Toezicht. In het beloningsbeleid is opgenomen dat ook een kandidaat-bestuurder net als de aspirant een beloning ontvangt van 2/3 van de gewone bestuurdersbeloning. Een aspirant is iemand die ter opleiding/voorbereiding op een (eventuele) functie meeloopt met een commissie en het bestuur en nog niet is voorgedragen bij DNB. Een kandidaat is iemand die toebehoort is bij een commissie en het bestuur en is voorgedragen bij DNB voor een concrete bestuursfunctie maar nog niet benoemd tot bestuurder. Daarnaast is opgenomen dat een kandidaat-RvT-lid (voorgedragen bij DNB, meelopend in de RvT-werkzaamheden, maar nog niet benoemd tot lid RvT) de beloning van 2/3 van de gewone RvT-beloning ontvangt.

Het bestuur conformeert zich ten aanzien van de vergoedingsregeling aan de normen uit de Code Pensioenfondsen.

- Het bestuur voert een beheerst en duurzaam beloningsbeleid dat in overeenstemming is met de doelstellingen van het pensioenfonds;
- De beloning staat in redelijke verhouding tot de gedragen verantwoordelijkheid, de aan de functie gestelde eisen en het tijdsbeslag;
- Het bestuur verstrekt geen prestatie gerelateerde beloningen;
- Het bestuur voorkomt dat door de hoogte van de beloning van de leden van de Raad van Toezicht, een financieel belang een kritische opstelling in de weg staat;
- Het bestuur verstrekt geen transitie- of ontslagvergoeding bij een tussentijds ontslag van een bestuurslid of van een lid van de Raad van Toezicht.

Het beloningsbeleid van externe partijen waar het pensioenfonds werkzaamheden aan heeft uitbesteed mag niet aanmoedigen tot het nemen van meer risico's dan die voor het pensioenfonds aanvaardbaar zijn. Het beloningsbeleid van een externe partij moet zijn afgestemd op de omvang en organisatie van de externe partij en op de aard, omvang en complexiteit van zijn bedrijf, is in overeenstemming met de werkzaamheden, het risicoprofiel, de doelstellingen, het langetermijnbelang, de financiële stabiliteit en de prestaties van de externe partij als geheel, en draagt bij aan een deugdelijk, prudent en doeltreffend bestuur van de externe partij. Het beleid inzake beloningen van de externe partij omschrijft de beloningscomponenten en beloningsstructuren die ertoe zouden kunnen bijdragen dat de externe partij meer risico's neemt dan voor het pensioenfonds aanvaardbaar is, alsmede de te volgen procedures en maatregelen die dergelijke beloningscomponenten en beloningsstructuren voorkomen en beheersen. Wanneer een externe partij onder de Wet financieel toezicht reeds gebonden is aan beloningsregels, dan is het voldoen aan deze wettelijke beloningsregels voldoende om aan het beloningsbeleid van het pensioenfonds te voldoen.

8.3.2 Raad van Toezicht

Het interne toezicht wordt uitgevoerd door de Raad van Toezicht. Op 31 december 2023 was de Raad van Toezicht als volgt samengesteld:

Leden	Geboortjaar	Zitting sinds	Zittingstermijn	Einde zittingstermijn
Mevrouw M.L. van der Steen-Jacquet (voorzitter)	1975	01/07/2018	2	01/07/2025
De heer K. Koedijk	1960	01/07/2020	1	01/07/2024
De heer L.V.J.M. Rolf	1961	01/07/2019	2	01/07/2026

De leden van de Raad van Toezicht kenden een zittingstermijn van drie jaar. Dit is in 2023 in de statuten aangepast naar vier jaar. Een RvT-lid kan maximaal één keer worden herbenoemd. Om het tegelijk aftreden van alle leden van de Raad van Toezicht te voorkomen is een rooster van aftreden opgesteld.

Beloningsbeleid

De vergoeding voor de leden van de Raad van Toezicht bedraagt € 15.794,00,-(2023) per jaar. Omdat de voorzitter van de Raad van Toezicht beduidend meer tijd kwijt is aan het uitoefenen van de functie, is de vacatievergoeding van de voorzitter 25% hoger. De vergoeding voor een aspirant-lid van de Raad van Toezicht bedraagt 2/3^e deel van de vergoeding van een raadslid. Dit is exclusief btw en inclusief reiskostenvergoeding. Ook de vacatievergoeding van de leden van de Raad van Toezicht is per 2023 geïndexeerd op gelijke wijze als voor het

8.3.3 Het Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan bestaat uit acht leden: drie vertegenwoordigers namens de deelnemers, drie vertegenwoordigers namens de pensioengerechtigden en twee werkgeversvertegenwoordigers. Het Verantwoordingsorgaan is per 31 december 2023 als volgt samengesteld:

Leden	Geboortejaar	Zitting op voordracht van	Vertegenwoordiging namens	Zitting sinds	Einde zittingstermijn	Zittingstermijn
De heer R.W.H. Brouwers	1947	De Unie	gepensioneerden	01/07/2014	01/07/2026	3
De heer H. Verkuijlen	1945	FNV	gepensioneerden	01/07/2014	01/07/2024	3
De heer S. Waiboer	1954	FNV	gepensioneerden	01/07/2014	01/07/2025	2
De heer P. Zoetemeijer	1953	FNV	werknemers	01/07/2014	01/07/2024	3
De heer A.A.C. van Zundert	1964	FNV	werknemers	15/06/2023	15/06/2027	1
De heer J.J. Gommans	1959	VBZ	werkgevers	01/07/2014	01/07/2026	3
Mevrouw K. Goutier	1982	VBZ	werkgevers	16/07/2020	01/03/2024	1
De heer H. Folkerts	1974	op de zetel van CNV Vakmensen	werknemers	02/11/2023	02/11/2027	1

De leden van het Verantwoordingsorgaan treden eens in de vier jaar af en zijn direct herbenoembaar. Een lid van het Verantwoordingsorgaan kan maximaal 2 keer worden herbenoemd.

De heer Zoetemeijer is in 2020 gepensioneerd, maar blijft tijdelijk tot een nader te bepalen tijdstip namens de actieve deelnemers in het Verantwoordingsorgaan zitting houden. Vacatures voor actieve deelnemers in het Verantwoordingsorgaan zijn moeilijk in te vullen. Deze tijdelijke oplossing is in overeenstemming met het reglement en is in het belang van continuïteit en kennisborging zeker in de richting van het samengaan met BPF Bakkers.

Op 15 juni 2023 is de heer Van Zundert, op voordracht van de FNV, benoemd tot lid van het Verantwoordingsorgaan. Aan het einde van het jaar, op 2 november 2023, is de heer Folkerts benoemt tot lid van het Verantwoordingsorgaan. Hij neemt zitting op de zetel van CNV Vakmensen (na akkoord van CNV Vakmensen) omdat CNV Vakmensen geen lid beschikbaar had. Mevrouw Beijer neemt deel aan het Verantwoordingsorgaan als toehoorder. Er zijn geen vacatures meer in het Verantwoordingsorgaan.

Beloningsbeleid

De leden van het Verantwoordingsorgaan ontvangen een vergoeding gebaseerd op de SER-norm. Omdat de voorzitter van het Verantwoordingsorgaan beduidend meer tijd kwijt is aan het uitoefenen van de functie, is de vacatievergoeding van de voorzitter 25% hoger.

De vergoeding voor een aspirant-lid van het Verantwoordingsorgaan bedraagt 2/3^e deel van de vergoeding van een lid. Een aspirant-lid draagt namelijk nog geen verantwoordelijkheden, maar is wel ongeveer evenveel tijd kwijt.

Het vacatiegeld voor aanwezigheid op een standaard vergadering en voor studiedagen bedraagt € 432 (2023) per dag en voor verblijfkosten wordt € 12 (2023) en voor reiskosten € 0,29 (2023) per kilometer vergoed. Voor korte overleggen (korter dan een uur) geldt een lagere vergoeding van € 144,- (2023). Deze bedragen zijn per 2023 geïndexeerd op gelijke wijze als voor het bestuur.

8.3.4 Sleutelfuncties

Op basis van de richtlijn IORP II zijn drie sleutelfuncties in de organisatie in het leven geroepen: de actuariële sleutelfunctie, de sleutelfunctie risicobeheer en als derde de sleutelfunctie interne audit. De actuariële functie is uitbesteed aan de certificerende actuaris. Dit betreft zowel het houderschap als de vervulling van de sleutelfunctie.

De opdracht van de actuariële sleutelfunctiehouder is deze sleutelfunctie van het pensioenfonds uit te voeren conform de wettelijke eisen. De actuariële functie heeft een beoordelende en controlerende taak met betrekking tot de actuariële activiteiten van het pensioenfonds. De functie maakt deel uit van het interne beheersingssysteem van het pensioenfonds. De actuariële sleutelfunctiehouder rapporteert zijn aanbevelingen aan het bestuur van het pensioenfonds.

De risicomanagementfunctie bestaat uit de (externe) sleutelfunctiehouder risicomanagement en een door het pensioenfonds aangewezen externe organisatie of persoon die de functie vervult (de “vervuller”). De opdracht van de risicomanagementfunctie is deze sleutelfunctie uit te voeren conform de wettelijke eisen. De risicomanagementfunctie draagt onder andere zorg voor een risicomanagementsysteem dat bestaat uit strategieën, methodes, processen en rapportageprocedures die nodig zijn om op individueel en geaggregeerd niveau de risico's waaraan het pensioenfonds blootstaat of blootgesteld zou kunnen worden, alsook de onderlinge afhankelijkheden en relaties daartussen voortdurend te onderkennen, te meten, te bewaken, te beheren en te rapporteren. De risicomanagementfunctie zorgt er tevens voor dat het risicomanagementsysteem doeltreffend is en goed geïntegreerd is in de besluitvormingsprocessen van het pensioenfonds en dat het risicomanagementsysteem wordt uitgedragen door het bestuur. De sleutelfunctiehouder risicomanagement rapporteert aan het bestuur en de Raad van Toezicht.

De interne auditfunctie bestaat uit de (externe) sleutelfunctiehouder interne audit en een door het pensioenfonds aangewezen externe organisatie of persoon die de functie vervult (de “vervuller”). De opdracht van de interne auditfunctie is deze sleutelfunctie van het pensioenfonds te vervullen conform de wettelijke eisen. De interne auditfunctie evalueert onder meer of de interne controlemechanismen en andere procedures en maatregelen ter waarborging van de integere en beheerste bedrijfsvoering, inclusief de uitbesteede werkzaamheden, adequaat en doeltreffend zijn. De interne auditfunctie vormt het sluitstuk van alle waarborgen binnen het pensioenfonds wat betreft de beheerste en integere bedrijfsvoering. De sleutelfunctiehouder interne audit rapporteert aan het bestuur en de Raad van Toezicht.

8.3.5 Uitbesteede werkzaamheden

Pensioenbeheer

De administratie van het pensioenfonds en de betaling van de pensioenen conform de pensioenregelingen heeft het bestuur uitbesteed aan TKP. Nadere afspraken over de kwaliteit van de dienstverlening zijn vastgelegd in een Service Level Agreement (SLA) voor pensioenbeheer. TKP rapporteert ieder kwartaal over de dienstverlening middels een kwartaalrapportage. Deze rapportages worden besproken met het bestuur en vormen een belangrijk document in het kader van het risicomanagement van het pensioenfonds.

Coördinator Vermogensbeheer en Vermogensbeheer

Het bestuur heeft Goldman Sachs Asset Management (GSAM) als Coördinator Vermogensbeheer aangesteld. GSAM is operationeel verantwoordelijk voor de invulling en het beheer van de beleggingsportefeuille, inclusief de selectie van gespecialiseerde vermogensbeheerders voor onderdelen van de portefeuille.

De selectie en monitoring van de beheerders wordt uitgevoerd door Altis, een gespecialiseerde dochteronderneming van GSAM. Naast beleggingsinhoudelijke afwegingen wordt hierbij ook rekening gehouden met het duurzaamheidskarakter van de beheerder, juridische aspecten en kosten. Het Bestuur ontvangt hierover elk kwartaal een rapportage per beheerder met de actuele opinie van Altis over de beheerder en de in het kwartaal gerealiseerde resultaten.

De Coördinator Vermogensbeheer ziet toe op deze vermogensbeheerders en adviseert het bestuur over aanstelling en ontslag van deze partijen. De Coördinator Vermogensbeheer rapporteert maandelijks over de performance en de positie van de portefeuille ten opzichte van de afgesproken benchmark en op kwartaalbasis in meer detail over de samenstelling, rendementen en risico's van de beleggingsportefeuille.

Onafhankelijke risicomanager

Er is een onafhankelijke risicomanager, Ortec Finance, die verantwoordelijk is voor het monitoren van en adviseren over financiële en niet-financiële risico's. De onafhankelijke risicomanager opereert onafhankelijk van de Coördinator Vermogensbeheer. Op maand- en kwartaalbasis stelt deze rapportages op ten behoeve van het bestuur. Tevens adviseert deze het bestuur over het te voeren strategische beleid en de impact van nieuwe wet- en regelgeving.

Bewaarnemer

Verder is er een bewaarnemer (custodian), Bank of New York Mellon, die een onafhankelijke performancemeting uitvoert en de resultaten consolideert. De bewaarnemer verzorgt de beleggingsadministratie en rapporteert over de posities ten opzichte van de neutrale posities die zijn opgenomen in het beleggingsplan. De bewaarnemer administreert ook de beleggingen die niet bij de bewaarnemer onder bewaring zijn.

Controle, ondersteuning en advies

Het pensioenfonds heeft zich in 2023 bij zijn werkzaamheden laten controleren, ondersteunen en adviseren door de volgende partijen:

Accountant: De heer E.M. van der Hall RA, Deloitte Accountants B.V.

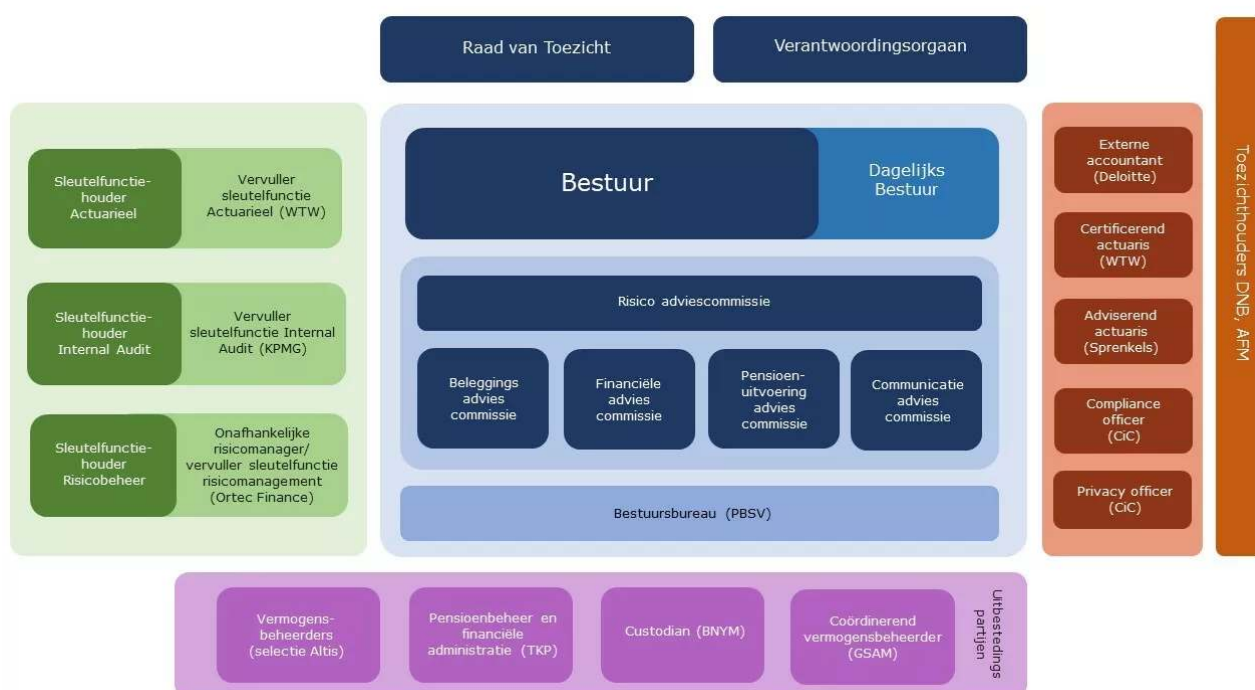
Adviserend actuaire: Mevrouw L. Thissen AAG, Sprekels

Certificerend actuaire: De heer H. Zaghdoudi AAG, Towers Watson Netherlands B.V.

Compliance- en Privacy Officer: Mevrouw N. Westen, Compliance-i-Consultancy B.V.

8.3.6 Organogram

De organisatie van het pensioenfonds ziet er als volgt uit:

8.4 Klachten en geschillen

De wijze waarop het pensioenfonds omgaat met klachten en geschillen is vastgelegd in een klachten- en geschillenregeling. Naar deze regeling wordt verwezen in de pensioenregeling en is beschikbaar op de website van het pensioenfonds en dus voor alle belanghebbenden toegankelijk.

Het pensioenfonds heeft voor geschillen een adviescommissie ingericht. Belanghebbenden kunnen zich tot deze commissie wenden als zij het niet eens zijn met een besluit van het pensioenfonds jegens hen over de toepassing van het pensioenreglement en het uitvoeringsreglement. Voor de procedure gelden nadere voorwaarden die zijn vastgelegd in de klachten- en geschillenregeling.

In 2023 zijn 6 klachten ingediend door deelnemers. Deze klachten gingen over ontevredenheid over berekeningen ten aanzien van waardeoverdracht, nabestaandenpensioen en afkoop. Eén van de klachten betrof een onterechte uitkering. De deelnemer had al een brief ontvangen dat de uitkering onterecht was en aangepast werd. Deze brief had de deelnemer nog niet gezien. De afhandeling van alle klachten heeft volgens de klachten- en geschillenregeling en naar tevredenheid plaatsgevonden.

De klachten- en geschillenregeling is per 1 januari 2024 geüpdatet naar aanleiding van nieuwe wetgeving. Voor de afhandeling van geschillen in de pensioensector is het GIP (Geschillen Instantie Pensioenfondsen) opgericht. GIP is door de overheid aangewezen als officiële geschilleninstantie voor pensioenfondsen. Dit is zo vastgelegd in de nieuwe Wet toekomst pensioenen. Alle pensioenfondsen in Nederland zijn bij GIP aangesloten. GIP werkt onpartijdig en onafhankelijk. Op de website van het fonds staat meer informatie over de nieuwe klachten- en geschillenregeling.

8.5 Goed Pensioenfondsbestuur

Goed pensioenfondsbestuur houdt onder meer in het integer en transparant handelen door het bestuur, waarbij een belangrijke plaats wordt ingeruimd voor het afleggen van verantwoording aan het Verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid. De principes van goed pensioenfondsbestuur zijn verankerd in de Pensioenwet. Het bestuur heeft in zijn besluitvorming evenwichtige belangenafweging centraal staan. In het geval er pensioenonderwerpen ter besluitvorming voorliggen worden de relevante aspecten t.b.v. evenwichtige belangenafweging hierin betrokken. Het bestuur is zich bewust van zijn verantwoordelijkheid voor het goed besturen van het pensioenfonds en zal alles doen wat nodig is voor de handhaving van het vertrouwen in het pensioenfonds. Ontwikkelingen op dit terrein worden nauwlettend gevolgd.

Met het Verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht is, met inachtneming van hun specifieke taken, in het verslagjaar constructief overleg gevoerd. Hierbij wordt de samenwerking als goed ervaren. De Raad van Toezicht stelt zich naar het bestuur gevraagd en ongevraagd op als constructieve gesprekspartner en voorziet het Verantwoordingsorgaan en het bestuur van goede adviezen voor de te treffen besluitvorming. Zowel het Verantwoordingsorgaan als de Raad van Toezicht hebben verslag uitgebracht over hun werkzaamheden.

Het bestuur vindt permanente scholing noodzakelijk, voor het bestuur als geheel en voor bestuursleden afzonderlijk. Het bestuur heeft in 2023 een gezamenlijke studiedag met Bpf Bakkers gevolgd op het gebied van IT. Daarnaast heeft het bestuur een awareness-sessie gedaan op het gebied van IT-beveiliging en cybersecurity. Verder hebben de bestuursleden opleidingen gevolgd, literatuur bijgehouden, seminars en lezingen op pensioengebied bijgewoond en ervaringen met andere bestuursleden uitgewisseld.

Code Pensioenfondsen

Het fonds volgt de Code Pensioenfondsen. De normen in de Code zijn een aanvulling op wet- en regelgeving. De normen in de Code zijn weliswaar leidend, maar de Code laat ruimte voor eigen verantwoordelijkheid van het pensioenfondsbestuur. Pensioenfondsen mogen de Code daarom naleven volgens het 'pas-toe-of-leg-uit'-beginsel. Afwijken van de norm is dus mogelijk, als daar een goede reden voor is en hierover verantwoording wordt afgelegd in het jaarverslag. Per 1 januari 2024 is de herziene Code Pensioenfondsen gepubliceerd. Pensioenfondsen worden geacht deze code na te leven als zij de normen uit deze code uiterlijk op 31 december 2024 hebben geïmplementeerd. In het bestuursverslag 2024 kunnen de pensioenfondsen rapporteren over wat zij aan acties

hebben verricht om compliant te worden (bijvoorbeeld wijzigen statuten, vaststellen beleid). Het bestuur heeft de naleving van deze Code geïnventariseerd. Hierbij is gebleken dat het pensioenfonds de Code vrijwel geheel naleeft. Daarom kan in dit bestuursverslag al worden gerapporteerd over de nieuwe Code.

De Code vraagt om over een aantal normen hoe dan ook te rapporteren. Dit betreft de volgende normen:

Norm 1: *Het pensioenfonds heeft een missie, visie en strategie. Daarin beschrijft het pensioenfonds wat het pensioenfonds wil betekenen en bereiken voor zijn belanghebbenden, rekening houdend met hun voorkeuren en belangen. Op deze wijze bepaalt het pensioenfonds wat zijn strategische doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding, zijn. Het pensioenfonds evalueert zijn missie, visie en strategie periodiek en rapporteert hierover in zijn bestuursverslag.*

Het fonds heeft de missie en visie in 2023 herijkt. De missie, visie en strategie zijn opgenomen in hoofdstuk 2 van het bestuursverslag.

Norm 4: *Het pensioenfonds verdiept zich in de voorkeuren van de bij het pensioenfonds betrokken belanghebbenden en betreft deze voorkeuren bij het bepalen van zijn strategische doelstellingen en beleidsuitgangspunten en gaat daarover met de belanghebbenden in gesprek. Het pensioenfonds rapporteert hierover jaarlijks in het bestuursverslag.*

Het bestuur voert periodiek een risicopreferentieonderzoek uit onder belanghebbenden. Ten behoeve van de overgang naar Wtp heeft het bestuur dit onderzoek in 2022 laten uitvoeren. Het bestuur rapporteert hierover jaarlijks in het bestuursverslag.

Norm 34: *Het pensioenfonds heeft een schriftelijk beleid vastgesteld om de diversiteit en inclusie in zijn fondsorganen te vergroten of in stand te houden. Dit beleid stelt passende doelen op ten aanzien van de mate van diversiteit op alle voor het pensioenfonds relevante maatschappelijke aspecten, waaronder tenminste geslacht of genderidentiteit, leeftijd en sociaal-culturele achtergrond. Op basis van dit beleid heeft het pensioenfonds een planmatige aanpak gericht op het bereiken van deze doelen. Het bestuur herijkt dit beleid periodiek en rapporteert jaarlijks in het bestuursverslag over de resultaten van dit beleid.*

Het fonds heeft een diversiteitsbeleid. Bij gelijke geschiktheid heeft het fonds de voorkeur voor de kandidaat jonger dan 40 jaar. In vacatures wordt benoemd dat het fonds een diverse representatie nastreeft. Ook richting de voordragende partijen wordt dit ook nadrukkelijk aangegeven. Dit heeft in bestuur geleid tot de voordracht van een jong kandidaat-bestuurslid. In het Verantwoordingsorgaan is eerder ook een jonge kandidaat voorgedragen. Dit lid is inmiddels boven de 40 jaar. Daarmee voldoet het fonds niet meer aan norm 35. In 2024 wordt het diversiteitsbeleid herijkt. Verder wordt er in 2024 aandacht aan besteed in een themadag.

Aan de volgende normen voldoet het fonds niet volledig:

Norm 35: *Ten aanzien van leeftijdsdiversiteit geldt als minimum dat er tenminste één persoon zitting heeft in het bestuur en het verantwoordingsorgaan of het belanghebbendenorgaan die jonger is dan 40 jaar. Ten aanzien van genderdiversiteit geldt als minimum dat er in de genoemde organen variatie is in geslacht of genderidentiteit.*

Alle organen van het fonds zijn divers ingevuld qua geslacht of genderidentiteit. Met de benoeming van mevrouw Van der Linden tot bestuurslid, voldoet het bestuur ook aan de norm dat er tenminste één persoon jonger is dan 40 jaar. In het Verantwoordingsorgaan zijn sinds 2 jaar alle leden ouder dan 40 jaar. Zoals aangegeven bij de toelichting op norm 34 hierboven, besteedt het fonds extra aandacht aan de werving van jonge kandidaten in het bestuur en het Verantwoordingsorgaan.

Norm 37: *De eerste zittingstermijn van een lid van het bestuur, de raad van toezicht, het belanghebbendenorgaan of verantwoordingsorgaan is maximaal vier jaar. Deze leden kunnen voor een tweede termijn van maximaal vier jaar worden benoemd. Een bestuurslid en een lid van het belanghebbendenorgaan of verantwoordingsorgaan kunnen als daarvoor aanleiding bestaat voor een derde termijn van maximaal vier jaar worden benoemd. In dat geval onderbouwt het bestuur de aanleiding voor een derde benoeming en deelt het bestuur dit met de overige organen. Leden van een visitatiecommissie zijn maximaal acht jaar betrokken bij hetzelfde pensioenfonds.*

Op dit moment hanteert het fonds nog de volgende uitgangspunten:

- bestuursleden zijn tweemaal herbenoembaar.
- leden van het verantwoordingsorgaan zijn drie maal herbenoembaar.

Vanwege de aanstaande fusie met Bpf Bakkers accepteert het fonds een eventueel langere termijn. Bij de fusie wordt aandacht besteed aan de bepaling in de statuten hierover.

8.5.1 Compliance

8.5.1 Compliance

Mevrouw mr. N. Westen van CiC, Compliance en Privacy Officer van het pensioenfonds. De compliancefunctie is gericht op de naleving van relevante wet- en regelgeving en de interne regels van het pensioenfonds, waarbij de focus ligt op cultuur, gedrag en integriteit. Jaarlijks stelt de Compliance Officer een Complianceprogramma op, waarbij in 2023 werkzaamheden zijn verricht in het kader van de volgende onderwerpen:

- Governance
- Monitoring Gedragscode
- Incidentenregister
- Klokkenluidersregeling
- Klachten- en geschillenregeling
- Systematische integriteitsrisicoanalyse
- Signalering wet- en regelgeving & Thema's DNB Compliance checks op nieuwe bestuurders

In 2023 is over deze onderwerpen regelmatig overleg geweest tussen de Compliance Officer en het dagelijks bestuur, het bestuur en de Raad van Toezicht. Hierna wordt kort een aantal onderwerpen nader toegelicht die in deze overleggen zijn besproken.

Gedragscode

Het pensioenfonds heeft een gedragscode waarin regels en richtlijnen voor bestuurders en andere betrokkenen zijn opgenomen. Deze regels en richtlijnen zijn ter voorkoming van conflicten tussen de belangen van het pensioenfonds en de privébelangen van betrokkenen en ter voorkoming van het gebruikmaken van vertrouwelijke informatie van het pensioenfonds voor privédoeleinden. De Compliance Officer controleert of de bestuursleden en andere betrokkenen de gedragscode naleven. De Compliance Officer heeft in 2023 geen overtreding van de gedragscode geconstateerd.

AVG

Het pensioenfonds heeft in 2023 steeds voldaan aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). De AVG heeft als doel de privacyrechten van personen te verbeteren en brengt meer en andere verantwoordelijkheden met zich mee voor pensioenfondsen. De Pensioenfederatie heeft in 2019 de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen (Gedragslijn) aangenomen en deze Gedragslijn is vanaf 1 januari 2020 in werking getreden. De Gedragslijn is een nadere uitwerking van de AVG, specifiek gericht op de pensioenuitvoering. Er zijn dit jaar diverse activiteiten opgepakt, waaronder de aanpassing van het verwerkingsregister en het opstellen van een bewaartermijnenbeleid.

Systematische Integriteitsrisicoanalyse

Tijdens de bestuursvergadering van 14 december 2022 heeft de jaarlijkse update van de Systematische Integriteits Risico Analyse (SIRA) plaatsgevonden. Het bestuur heeft begin 2023 aan de SIRA nog toevoegingen gedaan. Dit betreft toevoegingen aan de privacy risico's, zoals beschreven in het Privacybeleid. Voor de beheersing van de privacy risico's zijn vier (bestaande) beheersmaatregelen opgenomen in het Risk Control Framework. Daarnaast is als extra beheersmaatregel opgenomen dat voor elke nieuwe uitbesteding/systeem een privacy classificatie moet worden opgenomen in het uitbestedingsregister.

Compliancerapportage

De Compliance Officer heeft aan het bestuur op 28 maart 2024 haar compliancerapportage aangeboden en deze toegelicht in de bestuursvergadering. Haar conclusie wordt hieronder onverkort weergegeven.

Na zorgvuldige monitoring en evaluatie van verschillende compliance thema's binnen het fonds, willen wij als compliance afdeling enkele belangrijke bevindingen benadrukken. Allereerst merken we op dat er enige tekortkomingen zijn geconstateerd met betrekking tot de naleving van de gedragscode, met name wat betreft het correct invullen van verklaringen door verbonden personen. Het is opvallend dat pas na het versturen van drie herinneringen alle verklaringen volledig zijn ingevuld. Daarnaast zijn er enkele zaken die aandacht vereisen, waaronder het niet tijdig melden van ontvangen geschenken en uitnodigingen, en een datalek dat is opgetreden en gemeld bij de toezichthouder. Het is ook van belang te benadrukken dat DNB mogelijk onderzoeken kan uitvoeren

naar het risico op belangenverstrengeling in de sector volgens haar toezichtkalender. Daarom is de inzet voor naleving van de gedragscode van cruciaal belang, aangezien dit aantoont dat we de risico's op belangenverstrengeling serieus nemen en actief beheren.

Verder adviseren wij om meldingen van nieuwe nevenfuncties en wijzigingen in bestaande nevenfuncties via het Compliance portaal door te geven. Deze praktijk stelt de Compliance afdeling in staat om potentiële belangenconflicten adequaat te beoordelen en proactief risico's te identificeren en te beheren. Hoewel er enige verbeterpunten zijn geïdentificeerd zien wij dat het fonds zich inzet voor een grondige evaluatie en implementatie van structurele maatregelen om deze risico's te beheersen.

Al met al zien we overwegend positieve resultaten op het gebied van compliance, waarbij het fonds geen boetes of aanwijzingen heeft ontvangen van toezichthouders en actief de relevante wet- en regelgeving volgt.

8.5.2 Klokkenluidersregeling en incidentenregeling

Het bestuur vindt het belangrijk dat belanghebbenden die financieel (mede)afhankelijk zijn van het pensioenfonds, zonder gevaar voor hun positie kunnen rapporteren over onregelmatigheden binnen het pensioenfonds. Denk daarbij aan leden van het bestuur, het Verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht en andere functionarissen. Met onregelmatigheden worden hier onregelmatigheden van algemene, operationele of financiële aard bedoeld. Het bestuur heeft in 2023 een update van de klokkenluidersregeling vastgesteld. Deze regeling is te vinden op de website. Een onregelmatigheid wordt gerapporteerd aan de Compliance Officer van het pensioenfonds. Het bestuur bevordert dat de dienstverleners eveneens een klokkenluidersregeling hebben. In 2023 zijn er geen meldingen gedaan door klokkenluiders.

Er is tevens een nieuw incidentenbeleid vastgesteld. Incidenten worden vastgelegd in een incidentenregister. Het incidentenregister 2023 toont 25 operationele incidenten van zodanig beperkte omvang, dat in het algemeen geen, en in slechts vier specifiek gevallen wel, melding als datalek of een andere melding aan toezichthouders nodig was. Alle incidenten zijn met de betrokken uitvoerders besproken en zijn afgehandeld. Naar aanleiding van de incidenten zijn waar nodig structurele maatregelen getroffen om dergelijke incidenten in de toekomst te voorkomen.

8.5.3 Integriteitsbeleid

Het bestuur heeft een integriteitsbeleid. De doelstelling van het integriteitsbeleid is het stimuleren dat aan het pensioenfonds verbonden personen op alle niveaus handelen in overeenstemming met maatschappelijk geaccepteerde waarden en normen in het algemeen, met de specifieke waarden en normen die gelden voor het pensioenfonds in het bijzonder en uiteraard met de (toezicht)wet- en regelgeving. Standaarden zoals de gedragscode van het pensioenfonds maken deel uit van die regels.

8.6 Informatie inzake toezicht

De Nederlandsche Bank (DNB), de Autoriteit Financiële Markten (AFM), de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) en de Autoriteit Consument en Markt (ACM) houden toezicht op pensioenfondsen. DNB beoordeelt de aspecten met betrekking tot de algehele bedrijfsvoering. De AFM ziet toe op gedrag en communicatie. De Autoriteit Persoonsgegevens houdt toezicht op de verwerking van Persoonsgegevens en de ACM houdt toezicht op de mededinging, de telecommunicatie en het consumentenrecht.

DNB

In 2023 heeft het pensioenfonds tijdig alle maand-, kwartaal- en jaarstaten ingediend bij DNB. In 2023 heeft het pensioenfonds een vragenlijst van DNB ingevuld over de transitie naar een nieuwe pensioenregeling en in juni de gebruikelijke NFR-vragenlijsten. In april en december vonden gesprekken plaats tussen DNB en een delegatie van het bestuur.

Het fonds streeft ernaar periodieke overleggen te plannen met de verantwoordelijke toezichthouder van DNB, waarbij alle relevante thema's worden besproken, in het bijzonder de Wtp-implementatie en het beoogde samengaan met Bpf Bakkers.

AFM

In 2023 zijn de UPO's tijdig verzonden. Tevens heeft het pensioenfonds meegewerkt aan een algemeen onderzoek naar de interne klachtenprocedure.

Autoriteit Persoonsgegevens

Er heeft in 2023 één (bij de AP gemeld) datalek plaatsgevonden.

Geen boetes en dwangsommen

De toezichthouder heeft het pensioenfonds in 2023 geen dwangsommen en boetes opgelegd of aanwijzingen verstrekt. Verder heeft de toezichthouder in 2023 geen bewindvoerder bij het pensioenfonds aangesteld.

8.7 Geschiktheid Bestuur en permanente educatie

Het geschiktheidsplan is in lijn met governance en de aanbevelingen van de Pensioenfederatie over bestuurlijke geschiktheid (Handreiking Geschikt Pensioenfondsbestuur). Het geschiktheidsplan wordt periodiek geactualiseerd. Tijdens de evaluatiegesprekken met individuele bestuurders heeft het dagelijks bestuur de opleidingsbehoeften en ambities van de bestuurders in kaart gebracht.

8.8 Statutenwijziging

De statuten van het pensioenfonds zijn op 16 mei 2023 gewijzigd. De zittingstermijn van de leden van de Raad van Toezicht is gewijzigd naar vier jaar in plaats van drie jaar.

9 Pensioenregeling

9 Pensioenregeling

Pensioenregeling

De inhoud van de pensioenregeling is het resultaat van het overleg tussen cao-partijen.

Het pensioenfonds voert een middelloonregeling uit. Deze regeling is voor alle deelnemers gelijk en bestaat uit een:

- Levenslang ouderdomspensioen, waarbij deelnemers met 68 jaar met pensioen gaan. Deelnemers kunnen wel eerder, later of gedeeltelijk met pensioen gaan;
- Partnerpensioen van 70% van het bereikbare ouderdomspensioen;
- Wezenpensioen van 14% van het te bereiken ouderdomspensioen.

Met ingang van 1 januari 2018 is de pensioeningangsdatum verhoogd naar 68 jaar. Nog steeds blijft de mogelijkheid bestaan om eerder met pensioen te gaan.

Op de website www.pensioenzoetwaren.nl wordt de regeling in begrijpelijke taal uitgelegd. Op deze website zijn ook informatieve brochures te downloaden.

De belangrijkste kenmerken van deze pensioenregeling zijn opgenomen in bijlage 1.

10 Raad van toezicht

10.1 Verslag van de Raad van Toezicht

Inleiding

De Raad van Toezicht ziet terug op een jaar waarin het fonds net als in 2022 veel stappen heeft gezet naar het nieuwe pensioenstelsel. De sociale partners hebben stevigheid getoond door een transitieplan op te stellen dat, zoals begin 2024 bleek, op het nodige draagvlak kon rekenen. Met het oog op het samengaan met bpf Bakkers hebben beide fondsen, ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid, dit traject gezamenlijk vormgegeven. Het bestuur van dit fonds is bijzonder voortvarend te werk gegaan, ondersteund door het bestuursbureau en de bij dit project betrokken adviseurs, om de streefdatum van 1 januari 2025 te realiseren.

Verder heeft het fonds veel aandacht besteed aan een robuust en verantwoord beleggingsbeleid dat tevens aandacht had voor de bijzondere transitieperiode waarin het fonds zich bevindt, voortgang geboekt met verantwoord beleggen en heeft veel met de achterban gecommuniceerd over onder andere het nieuwe pensioenstelsel. Bovendien heeft het bestuur net als in 2022 de ingegane en opgebouwde pensioenen op evenwichtige wijze kunnen verhogen met instemming van het verantwoordingsorgaan.

Gedurende het jaar is er regelmatig overleg geweest met het bestuur en het Verantwoordingsorgaan over deze majeure onderwerpen.

De Raad van toezicht heeft gevolgd hoe het bestuur is omgegaan met de aanbevelingen die de Raad heeft aangereikt in zijn verslag over 2022. Over het algemeen is de Raad van toezicht tevreden over de wijze waarop het bestuur de aanbevelingen heeft opgepakt.

Samenstelling

Gedurende het jaar bestond de Raad uit Leo Rolf, Kees Koedijk en Marie-Laurence van der Steen-Jacquet (voorzitter).

Alle leden van de Raad zijn lid van de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector (VITP). Zij hanteren bij hun werk de VITP-code (zie hierna).

De zittingstermijnen en nevenfuncties van de leden zijn in de bijlage opgenomen.

Taken

In overeenstemming met artikel 3 van het Reglement Raad van Toezicht, heeft de Raad tot taak:

toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het Fonds;

- toe te zien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur;
- het bestuur met raad terzijde te staan;
- zich op te stellen als gesprekspartner van het bestuur;
- goedkeuring te geven, dan wel te onthouden, terzake de voorgenomen besluiten van het bestuur tot vaststelling van:

a) het jaarverslag en de jaarrekening;

b) de profielschets voor pensioenfonds bestuurders;

c) het beleid over beloningen, met uitzondering van de beloning van de Raad;

d) gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het Fonds of de overname van verplichtingen door het Fonds;

e) liquidatie, fusie of splitsing van het Fonds;

f) het omzetten van het Fonds in een andere rechtsvorm.

Bij zijn toezichthoudende taak hanteert de Raad als normenkader de wet- en regelgeving, de Code Pensioenfondsen, de statuten, reglementen en gedragscode van de stichting Bpf Zoetwaren.

Speerpunten 2023

Voor 2023 had de Raad vijf toezichtthema's:

- Nieuw Pensioencontract
- Samengaan met Bpf Bakkers
- Beleggingen
- ICT en datakwaliteit
- Bestuursbureau

Nieuw Pensioencontract

In het verslagjaar heeft de Raad regelmatig met het bestuur over de stand van zaken en de voortgang gesproken. Het bestuur was van plan als een van de eerste pensioenfondsen op 1 januari 2024 over te gaan naar het nieuwe stelsel. Ook was het bestuur van plan gelijktijdig met de overstap naar het nieuwe stelsel een samengaan met het Bedrijfstakpensioenfonds Bakkers te realiseren. De Raad vond een gelijktijdige combinatie van beide trajecten op één moment zeer uitdagend en complex en achtte het verstandig om beide trajecten volgtijdelijk te laten plaatsvinden. Uiteindelijk heeft het bestuur gekozen om eerst de transitie te laten plaatsvinden per 1 januari 2024, gevolgd door het samengaan met het Bedrijfstakpensioenfonds Bakkers per 1 januari 2025.

In de loop van 2023 heeft de uitvoerder (TKP) aangegeven dat een transitie per 1 januari 2024 niet meer haalbaar was. De overgang naar het nieuwe stelsel is derhalve verschoven naar 1 januari 2025 en het samengaan met het Bedrijfstakpensioenfonds Bakkers is vooralsnog uitgesteld naar 1 januari 2026.

De Raad vindt de transitie per 1 januari 2025 zeer uitdagend gelet op de voortgang van de bouw en het verder testen van het nieuwe ICT-systeem bij de uitvoerder. De ketentest wordt pas laat in 2024 afgerond en er dient nog verdere assurance op het ICT-systeem plaats te vinden. Verder zijn er onzekerheden met betrekking tot regelgeving (collectieve uitkeringsfase, spreiden en lagere regelgeving) en zal het toetsingsproces bij de Nederlandsche Bank de nodige tijd in beslag nemen.

De Raad ziet verder toe hoe het bestuur omgaat met de keuze van Sociale Partners voor het solidaire contract en het invaren van de pensioenrechten. De arbeidsvoorwaardelijke keuze van sociale partners zijn begin 2024 vastgelegd in het transitieplan waarna de Raad van Toezicht in de loop van 2024 goedkeuring zal moeten geven voor wat betreft het implementatieplan voor de overgang naar het nieuwe stelsel. De Raad heeft aandacht gevraagd voor een goede tijdsplanning met adequate termijnen voor de advies- en goedkeuringsrechten van het verantwoordingsorgaan en de Raad.

De Raad spreekt haar waardering uit over de informatievoorziening door het bestuur met betrekking tot de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel naar de verschillende geledingen (verantwoordingsorgaan, Raad van Toezicht en Sociale Partners). Vanuit de projectleiding WTP wordt een actueel overzicht gegeven van de diverse stappen in het transitieproces met daarbij behorende planning en mijlpalen. Ook worden diverse themadagen op onderdelen voor alle geledingen georganiseerd. Dit om de kennis te delen en inhoudelijk van gedachten te wisselen over keuze opties die voorliggen.

Samengaan met Bpf Bakkers

Naast de voorbereiding voor de implementatie van het Pensioenakkoord werkt het fonds aan het samengaan met het pensioenfonds Bakkers. Het fonds had tot juni 2023 de intentie om op 1 januari 2025 de transitie naar de nieuwe pensioenregeling én de fusie met Bpf Bakkers tegelijkertijd te realiseren. Nu dit voornemen tot samengaan door het verlate transitiemoment vooralsnog is uitgesteld naar 1 januari 2026 is de focus uitgegaan naar de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.

In het verslagjaar is naar de mening van de Raad goed samengewerkt door de beide besturen in gezamenlijke commissies en werkgroepen. Ook het traject met betrekking tot het nieuwe pensioenstelsel wordt gezamenlijk doorlopen. Vrijwel alle externe adviseurs zijn werkzaam ten behoeve van beide fondsen waardoor efficiency en kostenvoordeel gerealiseerd wordt. Ook het bestuursbureau werkt voor beide fondsen.

De Raad heeft wel aandacht gevraagd om in eerste instantie de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel adequaat, beheerst en zorgvuldig te laten plaatsvinden en dan volgtijdelijk het traject met betrekking tot het samengaan met het Pensioenfonds Bakkers vorm te geven. Van belang daarbij is verder om te onderzoeken of de oorspronkelijke business case met betrekking tot de samenwerking en de wens om als magneetfonds te fungeren nog van toepassing is gelet op de gewijzigde omgevingsfactoren en de tijdsplanning.

Beleggingen

Net zoals de afgelopen jaren heeft de Raad ook weer toegezien op het financieel en beleggingsbeleid van het fonds. Het jaar 2023 begon economisch gezien niet eenvoudig met oplopende rentes en inflatie maar in de loop van het jaar zakte de rente weer wat, daalden de inflatieverwachtingen en stegen de aandelenbeurzen weer. Het fonds heeft net als in 2022 de pensioenen op evenwichtige wijze kunnen verhogen.

De Raad is positief over inzet en daadkracht van het fonds op het gebied van verantwoord beleggen en ziet dat dit onderwerp de nodige aandacht krijgt in de verschillende gremia.

Daarnaast is de Raad positief over de acties die het fonds in 2023 heeft ondernomen om het risico van het fonds te verlagen (zogenaamd te “derisken”) met het oog op de komende transitie-periode en het grote belang om daarbij de dekkinggraad van het pensioenfonds op voldoende hoog niveau te houden. Zo heeft het bestuur in november 2023 besloten de renteafdekking te verhogen, van 64% naar 85%.

Samenvattend is het beleggingsbeleid van het fonds te typeren als koersvast en robuust. De Raad ziet dat het jaar 2023 niet eenvoudig was maar is ook van mening dat het bestuur over de verslagperiode een verstandig financieel beleid heeft gevoerd.

ICT en datakwaliteit

Met het oog op de transitie naar het nieuwe stelsel worden de administratieve systemen van de uitvoeringsorganisaties aangepast. Dit is in termen van ICT een majeure operatie en vergt veel capaciteit en kennis om dit traject zorgvuldig en tijdig te implementeren. Het fonds is verantwoordelijk voor een beheerste uitbesteding en tegelijkertijd heeft het fonds de ambitie om als een van de eerste fondsen het transitietraject aan te gaan. Gegeven de operationele risico's die zich bij zo'n overgang kunnen manifesteren en het feit dat het fonds als koploper mogelijk met kinderziektes in het systeem geconfronteerd zou kunnen worden, heeft het bestuur, in lijn met het advies van de Raad, gespecialiseerde ICT-kennis ingeschakeld om het bestuur te ondersteunen bij het beoordelen of de ICT-systemen van de uitvoeringsorganisatie conform de beoogde tijdlijn gereed zullen zijn en aan de gewenste kwaliteitscriteria zullen voldoen. In het verslagjaar heeft de Raad het bestuur geadviseerd om deze expertise te benutten om inzicht te verschaffen in de daadwerkelijke voortgang van de ontwikkeling van het nieuwe ICT-systeem. Daarnaast heeft de Raad geconstateerd dat het bestuur zich aan de go/no go momenten heeft gehouden en moedigt het bestuur aan in 2024 op deze wijze verder te gaan. De Raad is content met de aanpak van het Bestuur maar is wel van mening dat de laatste toetsmomenten zo kort voor de transitie gepland zijn dat de tijdigheid van de communicatie met de deelnemers een grote uitdaging is. De Raad heeft tevens aandacht gevraagd voor een beheerste overgang en een adequate risicobeheersing van de overgang naar het nieuwe stelsel waarbij in het belang van de deelnemers zorgvuldigheid boven snelheid prevaleert.

Het traject van datakwaliteit heeft vertraging opgelopen maar het bestuur verwacht nog tijdig de nodige assurance te kunnen verkrijgen over het proces. De Raad zal dit proces wederom in 2024 met aandacht volgen gezien het cruciale belang van betrouwbare data voor het invaren.

Bestuursbureau

Het verslagjaar is het eerste volledige jaar waarin het bestuursbureau gefunctioneerd heeft. In eerste instantie richtte de ondersteuning zich op secretariael en organisatorisch gebied maar heeft zich in de loop van 2023 verder ontwikkeld naar de ondersteuning van het bestuur op het gebied van ICT en datakwaliteit. De Raad heeft het bestuur in dit verband geadviseerd om duidelijke taken ten aanzien van de WTP-projectaansturing met het bureau af te stemmen.

Governance

In het verslagjaar waren er twee openstaande vacatures binnen het bestuur. Inmiddels zijn hiervoor andere kandidaten door de benoemde organisaties voorgedragen. Eén kandidaat is in 2023 benoemd. De Raad heeft wel aangegeven dat wisselingen tot een minimum beperkt dienen te blijven gelet op de uitdagende trajecten (WTP en samengaan met Bakkers) die spelen bij het fonds. Dit om te voorkomen dat er sprake is van verschillende kennisniveaus met betrekking tot deze dossiers.

Voordat een kandidaat ter toetsing aan de externe toezichthouder wordt voorgedragen vindt er een gesprek plaats met de Raad. Daarbij besteedt de Raad naast toetsing aan het functieprofiel aandacht aan een evenwichtige samenstelling van het bestuur in termen van ervaring, kennis en competenties.

Met betrekking tot het Verantwoordingsorgaan heeft de Raad van Toezicht aandacht gevraagd voor een evenwichtige samenstelling van het verantwoordingsorgaan. Door het terugtreden van een VO-lid bleken er geen actieve deelnemers namens werknemers zitting te hebben in het Verantwoordingsorgaan. Gelet het verzwaaard adviesrecht (mogelijk afwijkend per geleding) met betrekking tot het nieuwe pensioenstelsel en het samengaan met Bakkers vond de Raad dit onevenwichtig. Het bestuur is geadviseerd hier aandacht aan te besteden. Het bestuur heeft dat opgepakt en bij de benoemde organisaties hier succesvol aandacht voor gevraagd. Uiteindelijk zijn twee extra leden benoemd in het verantwoordingsorgaan namens deelnemers. De Raad heeft het Bestuur in overweging gegeven het verantwoordingsorgaan in de toekomst door middel van verkiezingen samen te stellen.

De Raad constateert dat de leden van het bestuur op een goede wijze als team functioneren. De Raad heeft wel aandacht gevraagd voor de sterk gestegen tijdsbesteding in het kader van de lopende trajecten. Geconstateerd is dat de tijdsbesteding voor alle organen van het pensioenfonds zich begeeft buiten de reguliere afspraken die hierover zijn gemaakt.

De Raad ervaart de samenwerking met zowel het Bestuur als het Verantwoordingsorgaan als positief en zeer open.

Deskundigheid/geschiktheid/functioneren van de Raad

De leden van de Raad dragen zelf zorg voor het verwerven en onderhouden van hun deskundigheid. Hiervoor hebben de leden in 2023 individueel verschillende relevante themadagen bijgewoond. De zelfevaluatie heeft de Raad begin 2024 in eigen kring doorlopen en heeft geleid tot een aantal observaties en actiepunten. Duidelijk is dat het WTP-traject in 2023 erg veel capaciteit en beschikbaarheid van de Raad heeft gevergd. Het hoge tempo van het proces en de wettelijke verantwoording van de Raad op het transitiemoment vereisen een goede balans tussen enerzijds zorgvuldigheid, verantwoording en vastlegging en anderzijds het proactief volgen van het bestuurlijk proces om geen vertragingfactor te vormen gegeven de ambitieuze tijdslijn van het bestuur. Het verslag van deze zelfevaluatie is aangeboden aan het bestuur en aan het Verantwoordingsorgaan.

Vergaderingen

De Raad komt ieder kwartaal bijeen met het bestuur, om de algemene gang van zaken in het Fonds door te nemen. Deze vergaderingen zijn halfjaarlijks met het gehele bestuur en halfjaarlijks met het Dagelijks bestuur. In het verslagjaar is een extra vergadering met het dagelijks bestuur gehouden in verband met het WTP-traject. Er zijn tevens twee extra overleggen geweest om met het dagelijks bestuur de vragen en opmerkingen van de Raad ten aanzien van de risicohouding en de financiële opzet van de beoogde regeling te bespreken. Verder wordt halfjaarlijks gesproken met het Verantwoordingsorgaan en jaarlijks met de medewerkers van het bestuursbureau, de accountant, actuaris(sen), compliance officer, de sleutelfunctiehouders en -vervullers alsmede de belangrijkste overige dienstverleners zoals de actuarieel adviseur en de fiduciair beheerder. Met de sleutelfunctiehouder- en vervuller risicobeheer is de frequentie halfjaarlijks. Doel van deze gesprekken is om een zo goed en compleet mogelijk beeld van het fonds te verkrijgen ten behoeve van een adequate vervulling van de toezichtstaak van de Raad.

De Raad woont de bestuursvergadering bij waarin het jaarverslag wordt vastgesteld en is zo mogelijk aanwezig bij de themadagen van het bestuur. Gedurende het jaar heeft (een delegatie van) de Raad zes themadagen bijgewoond, veelal gerelateerd aan het WTP-traject. In het verslagjaar zijn leden van de Raad als toehoorder aanwezig geweest bij commissievergaderingen van het bestuur. Zo ontstond een beeld van de dynamiek bij de commissievergaderingen.

Daarnaast zijn er kennismakingsgesprekken met drie kandidaat-bestuurders geweest, in het kader van benoemingstrajecten. Deze gesprekken vinden plaats voordat de kandidaat ter toetsing aan de externe toezichthouder wordt voorgedragen.

Tevens is er periodiek overleg geweest tussen het Dagelijks bestuur en de voorzitter van de Raad en tussen het Dagelijks bestuur, de voorzitter van het Verantwoordingsorgaan en de voorzitter van de Raad (voorzitters overleggen) om de vergaderingen voor te bereiden en tijdig met elkaar te schakelen indien nodig. Via e-mail en telefonisch is er ook regelmatig contact met de bestuursondersteuner(s) van de uitvoeringsorganisatie.

Daarnaast komt de Raad tussen de kwartaal-besprekingen afzonderlijk bijeen, om beelden uit te wisselen en aandachtspunten te formuleren. Deze informele besprekingen dragen bij aan de effectiviteit tijdens de kwartaalvergaderingen met het (dagelijks) bestuur en de halfjaarlijkse vergadering met het Verantwoordingsorgaan en zijn cruciaal in tijden van grote verandertrajecten zoals de implementatie van het nieuwe pensioencontract en het samengaan met Bpf Bakkers.

Tot slot, vooruitlopend op het samengaan met bpf Bakkers heeft de Raad eens per kwartaal een overleg gevoerd met de Raad van bpf Bakkers om beelden uit te wisselen over het gezamenlijk WTP-traject en de samenwerking tussen beide fondsen.

Hieronder worden de activiteiten en bevindingen per beleidsterrein beschreven, voor zover niet reeds behandeld onder Speerpunten, gevolgd door een samenvatting aan de hand van de thema's van de Code Pensioenfondsen.

Overige Bevindingen

Indexatie

Het bestuur heeft in het verslagjaar besloten tot een indexatie van 3,5 % per 1 januari 2024, het bestuur heeft daarbij gebruik gemaakt van het transitiekader FTK. Naar de mening van de Raad heeft het bestuur op een zorgvuldige en evenwichtige wijze besloten om deze indexatie toe te kennen.

Daarbij heeft het bestuur ook gekeken naar evenwichtigheid van deze toekenning naar de verschillende generaties binnen het pensioenfonds, dit mede gelet op de aanstaande transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. De Raad heeft daarbij aandacht gevraagd om de gedragslijn voor wat betreft de communicatie van generatie-effecten van de AFM in acht te nemen. Deze argumenten heeft het fonds vervolgens gepubliceerd richting alle betrokkenen. Dit laatste overeenkomstig de voorwaarden en de voorschriften van de AFM hierover.

Financiële opzet

Met de sociale partners was in principe afgesproken de premie (30%) en opbouwpercentage (1,70%) te handhaven op het huidige niveau tot de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Het bestuur heeft echter besloten gebruik te maken van de overgangsregeling in het FTK om het rendement van vastrentende waarden te herijken aan de huidige rente en inflatieverwachting. De aldus ontstane ruimte mag vervolgens alleen gebruikt worden voor een opbouwverhoging mits de evenwichtigheid door het bestuur wordt onderbouwd. Het bestuur heeft mede gelet op de hoge premiedekkingsgraad van ruim 140% gedegen onderbouwd dat de opbouw verhoogd kan worden naar het maximaal toegestane fiscale maximum van 1,875%.

Communicatie

In het verslagjaar is er veel aandacht besteed aan de communicatie, daarbij zijn naar verschillende doelgroepen regelmatig nieuwsbrieven verzonden. Het communicatieplan is verder uitgewerkt en vastgesteld. Daarnaast is de verdere uitvoering van de keuzebegeleiding rondom pensionering veelvuldig besproken. Ook is in het verslagjaar gewerkt aan de totstandkoming van een communicatieplan met betrekking tot de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Daarnaast is ook een communicatieplan ontwikkeld ten behoeve van vrijwillig aangesloten bedrijven.

In het verslagjaar is de pensioenplanner verder geoptimaliseerd en actief gepromoot onder de deelnemers. Wat de werkgevers betreft is er onderzoek gedaan naar de effectiviteit van de inzet van de pensioenconsulent. Door deze inzichten is de dienstverlening verder geoptimaliseerd. Ook zijn er mogelijkheden verkend voor gesegmenteerde communicatie richting werkgevers waarbij voor grotere werkgevers de nadruk lag op zelfredzaamheid en voor kleinere werkgevers op inhoudelijke ondersteuning.

De Raad is zeer content met de zorgvuldige communicatie door het Pensioenfonds en de vernieuwende stappen die gezet zijn.

Beloningsbeleid

Het beloningsbeleid is in het verslagjaar gewijzigd. Daarbij is besloten dat zowel aspirant-bestuurders als kandidaat-bestuurders een beloning ontvangen van 2/3 van de gewone bestuurdersbeloning. De Raad van Toezicht heeft deze wijziging goedgekeurd.

Externe toezichthouders

In het verslagjaar hebben zich geen incidenten voorgedaan waaraan in dit verslag aandacht moet worden besteed.

In 2023 heeft er een gesprek plaatsgevonden met De Nederlandsche Bank. Onderwerp van gesprek waren onder andere transitietraject WTP en het samengaan met het Pensioenfonds Bakkers.

Verantwoordingsorgaan

In het verslagjaar zijn de Raad en het Verantwoordingsorgaan tweemaal bijeengewees, om de stand van zaken op verschillende gebieden te bespreken. Belangrijke onderwerpen hierbij waren de voorbereidingen voor de overgang

naar het nieuwe stelsel, de samenstelling van het Verantwoordingsorgaan en het samengaan met Bpf Bakkers. Verder is overleg gevoerd over de vacatures in het VO en de evenwichtige samenstelling van het VO mede gelet op het adviesrecht met betrekking tot invaren.

De Raad waardeert de constructieve dialoog met het Verantwoordingsorgaan in deze dossiers.

Bestuur

In het verslagjaar is er één nieuw bestuurslid toegetreden en is één vacature open blijven staan.

De Raad constateert dat de leden van het bestuur ondanks de verhoogde werkdruk als gevolg van de ambitieuze planning voor het WTP-traject de onderlinge verbinding niet uit het oog hebben verloren.

VITP-code

De Raadsleden zijn lid van de VITP en richten zich naar de VITP-code. De code is in 2019 vernieuwd en bestaat uit vier principes:

De zorg voor het pensioen van de deelnemer is leidend voor het toezichthouden.

De toezichthouder is zich bewust van zijn verantwoordelijkheid als toezichthouder en gedraagt zich daarnaar.

Toezichthouders dragen zorg voor hun geschiktheid en de effectiviteit van hun werkzaamheden.

De toezichthouders leggen verantwoording af over en zijn aanspreekbaar op het gehouden toezicht.

Code Pensioenfondsen

Volgens de code Pensioenfondsen betreft het intern toezicht de code bij haar taak.

In de toelichting wordt aangegeven dat het intern toezicht rapporteert aan de hand van de acht thema's uit de code, bij voorkeur in het jaarverslag, over de wijze waarop de code binnen het pensioenfonds wordt nageleefd en toegepast.

Over de acht thema's voor goed pensioenfondsbestuur kan het volgende worden gezegd:

Thema 1. Vertrouwen waarmaken

Het bestuur opereert integer en heeft het belang van de deelnemers voor ogen. Dat heeft de Raad in diverse gesprekken en documenten vastgesteld. Met name bij de vaststelling van de indexatie kwam de evenwichtige belangenafweging frequent en expliciet aan de orde. De risicohouding, hoeksteen van de financiële opzet van de nieuwe regeling, is in goed overleg met het verantwoordingsorgaan en de Raad door het bestuur vastgesteld. De Raad ziet erop toe dat het bestuur de overwegingen zorgvuldig documenteert en communiceert met stakeholders.

Thema 2. Verantwoordelijkheid nemen

Het bestuur is kritisch op de uitbestedingspartijen en zorgt voor adequate monitoring. Overeenkomsten worden niet vanzelfsprekend verlengd, maar eerst geëvalueerd en zo nodig vinden aanpassingen plaats.

Thema 3. Integer handelen

Alle nevenfuncties worden gemeld bij de compliance officer. Het bestuur zorgt voor een cultuur waarin het vanzelfsprekend is dat dubieuze acties niet toelaatbaar zijn. De compliance officer attendeert het bestuur op de nieuwe wetgeving.

Thema 4. Kwaliteit nastreven

Het bestuur en de Raad wisselen regelmatig van gedachten over strategische thema's. De Raad constateert dat het bestuur daadkrachtig opereert om invulling te geven aan de strategie. Net als in 2022 ziet de Raad graag blijvend aandacht voor een realistische planning waarbij er voldoende ruimte is om eventuele vertragingen op te kunnen vangen om de kwaliteit van het proces blijvend te borgen.

Thema 5. Zorgvuldig benoemen

De fondsorganen zijn divers samengesteld. Dit geldt zeker voor het bestuur en de Raad. Voor het VO is het lastig om jongeren en vrouwen te vinden. De Raad constateert en moedigt aan dat het VO zich blijft inspannen voor de werving van meer jongeren en vrouwen in het VO.

In alle organen wordt tijdig gewerkt aan opvolging bij vacatures. Zowel het bestuur als de Raad zien erop toe dat de snelheid waarmee zetels moeten worden ingevuld geen afbreuk doet aan de kwaliteit van de kandidaten.

Kandidaat-leden volgen eerst een inwerkprogramma voordat zij kennismaken met de Raad en – indien de Raad geen bezwaar heeft – worden voorgedragen aan DNB.

Thema 6. Gepast belonen

Het beloningsbeleid voor de bestuursleden en Raad van Toezicht is in het verslagjaar herijkt en vastgesteld en is in normale omstandigheden passend gelet op bedrijfstak en staat in redelijke verhouding met de verantwoordelijkheden en het tijdsbeslag. Bij uitbesteding wordt ook het beloningsbeleid van de uitbestedingspartij getoetst. De Raad is van mening dat hiermee voldaan wordt aan de normen uit de Code.

Thema 7. Toezicht houden en inspraak waarborgen

De Raad van Toezicht is onafhankelijk en draagt zelf zorg voor voldoende actuele kennis. Jaarlijks vindt een (zelf)evaluatie plaats, waarvan de resultaten worden aangeboden aan bestuur en VO, dit heeft ook plaatsgevonden. In de interactie tussen Raad en bestuur komen zowel toezicht als advisering aan de orde. De Raad spreekt jaarlijks de belangrijkste externe functionarissen die werkzaamheden voor het fonds verrichten. De Raad spreekt tweemaal per jaar met het VO, waarbij onderwerpen op de agenda's gezamenlijk worden bepaald.

Thema 8. Transparantie bevorderen

Het onderwerp transparantie wordt door het fonds in lijn met de transparantie normen van de Code ingevuld. Daarnaast biedt het bestuur de VO-leden de mogelijkheid om bestuursvergaderingen bij te wonen.

Goedkeuring besluiten

In 2023 heeft de Raad het besluit van het bestuur tot vaststelling van het jaarverslag en de jaarrekening goedgekeurd alsmede het beloningsbeleid.

Speerpunten 2024

Voor zijn toezicht in 2024 heeft de Raad de volgende speerpunten geformuleerd:

Nieuw Pensioencontract

De Raad ziet toe hoe het bestuur omgaat met de beleidskeuzes die gepaard gaan met het ontwerpen van de nieuwe regeling en met het mogelijk invaren van de pensioenrechten. Belangrijk hierbij zijn:

- een evenwichtig transitie- en implementatieplan met bijbehorende risicoanalyse
- de opdrachtaanvaarding
- tijdige en gedegen communicatie en de tijdige en correcte uitvoering van de regeling
- de datakwaliteit met het oog op het invaren
- een realistisch en haalbaar tijdspad en tijdige, effectieve en betrouwbare inrichting van het ICT-systeem voor zowel de pensioenadministratie als het vermogensbeheer.
- een volledige en nauwkeurige vastlegging van overwegingen en opties,
- het adequaat betrekken van alle fondsgremia en andere belanghebbenden in het proces.

Financiële opzet in de transitieperiode

De Raad besteedt aandacht aan de financiële opzet gedurende de transitieperiode. Hoe beheerst het fonds de balansrisico's in de transitieperiode, met name met het oog op de gewenste dekkingsgraad? Hoe gaat het fonds om met indexatiebesluiten in de transitiefase?

Beleggingen (portefeuille en ESG)

De Raad ziet toe op de voorbereiding van de overgang van de huidige beleggingsportefeuille naar de portefeuille in de nieuwe regeling.

De Raad besteedt aandacht aan de stappen die het fonds zet om ESG steeds verder te integreren in het beleggingsproces.

Ten slotte

De Raad ziet terug op een jaar waarin veel wezenlijke onderwerpen aan de orde zijn gekomen, in een constructieve dialoog met het bestuur en het Verantwoordingsorgaan.

De Raad spreekt zijn waardering uit voor het feit dat ondanks alle extra werkzaamheden voor de overgang naar de Wet toekomst pensioenen en het samengaan met het Bpf Bakkers opnieuw het werk professioneel is uitgevoerd, dankzij de inzet en flexibiliteit van het bestuur en alle andere bij het Fonds betrokkenen. Het bestuur en alle betrokken partijen mogen met trots terugkijken op het afgelopen jaar waarin het fonds wederom veel belangrijke stappen heeft gezet naar het nieuwe stelsel.

Al met al constateert de Raad dat het bestuur zijn taken en verantwoordelijkheden over 2023 adequaat en met zorgvuldige en evenwichtige afweging van belangen heeft vervuld.

De Raad dankt het bestuur en het Verantwoordingsorgaan voor de goede en fijne samenwerking in 2023 en kijkt uit naar een constructieve en prettige voortzetting hiervan in 2024.

Groningen, juni 2024

Kees Koedijk

Leo Rolf

Marie-Laurence van der Steen-Jacquet (voorzitter)

10.2 Reactie Bestuur op het verslag van de Raad van Toezicht

Het bestuur wil graag de Raad van Toezicht (RvT) bedanken voor de constructieve samenwerking gedurende 2023 en hun waardevolle bijdrage aan dit jaarverslag. Er zijn inspirerende discussies gevoerd tussen de RvT, het bestuur en het Dagelijks bestuur. De RvT fungeerde als een kritisch klankbord en dat stellen wij zeer op prijs. Bovendien waarderen wij het feit dat de RvT altijd toegankelijk is en ervaren wij de open communicatie als zeer prettig. Het bestuur is verheugd over de positieve beoordeling van de RvT over het afgelopen jaar. We zijn ervan overtuigd dat onze goede samenwerking en regelmatige overlegmomenten leiden tot betere besluitvorming binnen het bestuur. We kijken dan ook uit naar verdere inspirerende en constructieve dialogen met de RvT, vooral met betrekking tot de complexe uitdagingen waar ons pensioenfonds voor staat.

De aandachtspunten die de RvT benoemt, zullen onze volle aandacht krijgen. We zullen ons richten op het waarborgen van een evenwichtige afweging van belangen in het kader van de implementatie van het Pensioenakkoord, in combinatie met het beoogde samengaan met Pensioenfonds Bakkers. Daarnaast zullen we ons richten op het verbeteren van heldere communicatie en datakwaliteit. Samen met de RvT streven we ernaar om deze uitdagingen met vertrouwen aan te pakken en positieve resultaten te behalen. We willen nogmaals onze oprechte waardering uitspreken voor de waardevolle bijdrage van de RvT en de extra tijdsbesteding van de RvT vanwege de implementatie van het Pensioenakkoord. We kijken uit naar een vruchtbare samenwerking in de toekomst.

11 Verantwoordingsorgaan

11.1 Verslag van het Verantwoordingsorgaan

Inleiding

Het bestuur van Stichting Bedrijfstakpensioenfondsen voor de Zoetwarenindustrie (verder te noemen Bpf-Zoetwaren) legt via het jaarverslag over het boekjaar 2023 verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan (verder te noemen VO) over het handelen van het bestuur, het gevoerde beleid en de uitvoering daarvan, alsmede de beleidsvoornemens voor de toekomst. Daarnaast neemt het VO kennis van het verslag van de Raad van Toezicht (verder te noemen RvT). Het VO legt jaarlijks zijn eigen activiteiten, oordelen, bevindingen en aanbevelingen aan het bestuur vast in het 'Verslag van het verantwoordingsorgaan'. Dit verslag wordt samen met een reactie van het bestuur opgenomen in het jaarverslag.

Volgens bestuursbesluit bestaat het VO uit 8 leden. Begin 2023 bestond het VO uit zes leden. Gelukkig kon een vacature begin 2023 weer ingevuld worden door de heer Toon van Zundert. In september kon de tweede vacature ingevuld door de heer Henk Folkers. Tegelijkertijd is mevrouw Marian Beijer met goedkeuring van het bestuur als aspirant VO-lid aangesteld, zodat eind 2023 negen leden zitting hebben gehad in het VO.

De wettelijke taak en werkwijze van het VO is vastgelegd in een reglement en geeft hiermee het VO de bevoegdheid om het bestuur gevraagd en ongevraagd te adviseren over wettelijk vastgelegde onderwerpen. Het VO is in 2023 elf keer bijeen geweest. Bij zeven vergaderingen heeft het VO tevens overleg gehad met een delegatie van het bestuur. Daarnaast heeft het VO tweemaal overleg gehad met de voltallige RvT.

Het VO is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

Bevindingen

Het VO heeft toegang tot het digitale archief van het pensioenfonds en heeft als zodanig alle informatie, alsmede de vergaderverslagen van het bestuur ter inzage. De informatievoorziening aan het VO is daardoor op orde en volledig. Het VO heeft ook kennisgenomen van het RvT-verslag over 2023 en dit verslag is met de raad besproken. Het VO heeft gebruik gemaakt van de kennis en de periodieke risicorapportages van de compliance-officer en de risicomanager, alsmede de rapportages van de vermogensbeheermanager en adviserend actuaaris. De in het jaarverslag van 2022 geformuleerde doelstellingen zijn in 2023 voor zo ver mogelijk voortvarend door het bestuur opgepakt. Het VO vindt dat het bestuur voldoende en tijdig informatie heeft verstrekt voor het vormen van een oordeel over 2023.

Resultaten:

Uit het jaarverslag blijkt, dat ten opzichte van 2022 er in 2023 een significante stijging van het rendement van de portefeuille van Zoetwaren is ontstaan. Deze stijging is te verklaren door de positieve rendementen van de beleggingen op de financiële markten. Eind 2023 was de beleidsdekkingsgraad 119,6 %. (eind 2022: 120,5%). Het VO stelt vast dat het minimaal vereist eigen vermogen van 104,3 % gelijk is aan dat van 2022. De dekkingsgraad van het vereist eigen vermogen is procentueel licht gestegen van 115,2 % naar 117,1 %.

Voor het VO is de premiedekkingsgraad een belangrijk aandachtspunt. Gelukkig zien we dat deze, mede door de hogere marktrentes, in 2023 is toegenomen. Hierdoor kon het opbouwpercentage van 1,7% ook per 01-01-2024 omhoog gaan naar 1,875%.

Het VO vindt dat, ondanks de perikelen op de financiële markten ten gevolge van de nog steeds voortdurende oorlog in de Oekraïne, het fonds zich in 2023 toch goed heeft weten te handhaven.

Governancemodel/ Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen:

Ter bevordering van deskundigheid om de taken en verantwoordelijkheden goed te kunnen uitvoeren heeft het VO aan twee studiedagen deelgenomen, waarbij met een externe adviseur de 'aanpak nieuwe Pensioenwetgeving Wtp en de daarbij gepaard gaande risicohouding t.a.v. het invaren van het oude naar het nieuwe pensioenstelsel' is behandeld. Daarnaast heeft het VO deelgenomen aan themadagen van het bestuur waarbij met de adviserend actuaaris en de risicomanager de ontwikkeling en voortgang van de omzetting naar het nieuwe pensioenstelsel zijn besproken.

Na elke vergadering heeft het VO een korte zelfevaluatie gehouden. Door omstandigheden kon de voor eind 2022 geplande jaarlijkse zelfevaluatie niet doorgegaan. In januari 2023 heeft het VO de zelfevaluatie uitgevoerd met hulp van het externe bureau GSSP. Het bureau heeft het VO persoonlijk en gezamenlijk begeleid en daarna een competentievisie uitgebracht. Deze competentievisie is gebruikt om keuzes te kunnen maken voor aanvullende opleidingen en adviesondersteuning om zo de geschiktheid van de leden individueel te bevorderen, alsmede de gemeenschappelijk samenwerking van de VO-leden verder te versterken. Het bestuur heeft het VO voldoende ondersteuning, middelen en faciliteiten verstrekt om zijn taak te kunnen verrichten.

Het VO heeft geconstateerd dat het bestuur ter bevordering van hun samenwerking en deskundigheid diverse opleidingen heeft gevolgd.

De leden van de RvT hebben met een extern bureau hun deskundigheid beoordeeld en op niveau gehouden.

De afhankelijkheden, die tussen het bestuur, de RvT en het VO bestaan, worden door allen gerespecteerd en onderkend. Ieders inbreng vraagt om tijdige en volledige informatie naar elkaar en om duidelijke onderbouwde motivatie van besluiten. Omdat ter voorbereiding van de komende transitie naar het nieuwe pensioenstelsel en mogelijk daarna samengaan met Bpf-Bakkers veel zaken geregeld moeten worden, nemen op verzoek van het bestuur op toerbeurt twee VO-leden als toehoorder deel aan de vergaderingen van het bestuur. De VO-leden zijn zich er van bewust dat er de komende periode(n) veel op hen afkomt en waarderen het bijwonen van deze vergaderingen. Het geeft hen niet alleen veel extra waardevolle informatie, maar ook begrip en respect voor de uitdagingen en keuzes waar het bestuur voor staat. Driemaandelijks is er overleg en afstemming door de voorzitters van het bestuur, de RvT en het VO.

Het VO vindt dat het bestuur op adequate wijze zowel de RvT als het VO tijdig bij relevante zaken heeft betrokken en doet de aanbeveling aan het bestuur om dit ingezette beleid in 2024 voort te zetten.

Diversiteit/Samenstelling:

Binnen het fonds is het bestuur zich bewust van het belang van *een* juiste samenstelling van het VO en de verhouding van vertegenwoordiging voor de jongeren en oudere actieve en gepensioneerde deelnemers. Het VO ondervindt de afgelopen jaren echter dat het steeds moeilijker wordt om voor de aftredende VO-leden nieuwe deelnemers te vinden en blijft zich bij het bestuur, de werkgevers- en werknemersorganisaties inzetten om aan de juiste samenstelling en diversiteitsnormen te kunnen voldoen. Het voldoen aan de pensioencode voor diversiteit, ook voor vrouwelijk VO-leden, tevens jonger dan 40 jaar blijft een moeilijk punt.

Het bestuur heeft in 2022 afscheid moeten nemen van twee bestuursleden. In mei 2023 is een vacature weer ingevuld. Acties zijn genomen om de tweede vacature ingevuld te krijgen. De samenstelling van de RvT voldoet aan de normen.

Ambitie/Toeslagverlening/Korten (indexatie):

De ambitie van het bestuur is, om zowel voor het toekennen van toeslagen als voor het korten van pensioenen een transparant en concreet beleid te voeren, met als insteek: "Kunnen we toeslag verlenen, dan doen we dat ook". Het VO is daarom verheugd dat het bestuur - gezien de hogere beleidsdekkingsgraad in november en de versoepelde regels rondom de toeslagverlening - er voor heeft gekozen om per 1 januari 2024 een toeslag van 3,5% door te voeren. Daarbij aangetekend, dat bij deze indexatie niet volledig gebruik gemaakt is van de ruimte binnen de versoepelde regels. Het VO is hierbij dan ook van mening dat het bestuur op de juiste wijze de evenwichtigheid in ogenschouw heeft genomen.

Pensioenuitvoering

Uit het jaarverslag en de jaarrekening constateert het VO dat het bestuur zich actief bezig houdt met de beheersing van de risico's en strategie m.b.t. beleggingen, alsmede de kostenontwikkeling voor de uitvoering van het fonds. Er is inzicht in de kosten van zowel het vermogens- als het pensioenbeheer binnen het pensioenfonds. Risico- en kostenbeheersing blijven voor het VO een aandachtspunten.

Uitvoeringskosten

Kosten Pensioenadministratie:

Het VO heeft geen opmerkingen met betrekking tot de bestuursondersteuning, verslaglegging en pensioenadministratie over 2023 door de dienstverlener TKP. De administratie is op orde. Omdat TKP te kennen heeft gegeven per 1 januari 2024 te stoppen met de bestuursondersteuning heeft het bestuur per 1 januari 2023 een bestuursbureau in de arm genomen voor de ondersteuning aan het bestuur. TKP blijft wel de pensioenadministratie en de financiële verslaglegging voor het pensioenfonds uitvoeren.

Kosten Pensioenbeheer:

T.o.v. 2022 zijn de kosten voor de 'pensioenuitvoering per deelnemer' in 2023 gestegen van € 200 naar € 217.

Dit als gevolg voor de extra kosten voor voorbereidingen m.b.t. de nieuwe Wet Toekomstige Pensioenen alsmede door de verschuiving van de kosten van vermogensbeheer.

Verder is het aantal actieve deelnemers met 365 en de gepensioneerden met 47 toegenomen. Het aantal slapende deelnemers is daarentegen met 2.700 afgenomen.

Kosten Vermogensbeheer:

Het VO constateert dat het stichtingskapitaal en de reserves met ruim € 82.399.000 zijn toegenomen en dat de betaalde kosten voor het vermogensbeheer voor de beleggingen met € 1.209.000 toegenomen.

Het VO heeft kennisgenomen van het feit dat het bestuur zich blijft richten op verantwoorde risico's, kostenefficiëntie, transparantie en duurzaam maatschappelijk verantwoord beleggen. Hiertoe heeft het bestuur een volgens VN-richtlijnen 'Good Practice' klimaattransitieplan voor beleggingen opgesteld wat jaarlijks wordt bijgesteld. Insteek van het fonds is: beleggen in bedrijven die rekening houden met de 'natuur' en 'mensen', m.a.w. bedrijven die hun productie ingericht hebben 'onder' verantwoorde milieu- en arbeidsomstandigheden. In het oog houdend dat er aandacht blijft voor een goed rendement heeft het bestuur er voor gekozen om de beleggingen op het gebied van ESG (Environmental-Social-Governance) en groene beleggingen aan te scherpen.

Bedrijven die niet voldoen aan de minimale duurzaamheid normen van het fonds worden uitgesloten.

Duurzaam beleggen hoeft niet ten koste te gaan van opbrengst voor het pensioenfonds.

Zolang de belangen van het Bpf-Zoetwaren op de juiste wijze behartigd worden, ondersteunt het VO dit beleid van harte. Het VO zal ook in 2024 de ontwikkelingen en resultaten van het vermogensbeheer nauwlettend blijven volgen.

Het VO vindt het positief dat de Z-score performancetoets van het pensioenfonds met -0.40 punt is afgenomen.

Communicatie

Het VO constateert dat het bestuur grote waarde hecht aan juiste communicatie en dat de communicatiecommissie wederom in 2023 veel werk heeft verricht om de inzichtelijkheid in de uitvoering van het pensioenfonds te bevorderen. Gezien de vele veranderingen in het pensioenlandschap is duidelijke informatieverstrekking naar alle betrokken partijen essentieel. Het bestuur is zich bewust van hun 'zorgplicht' voor goede en juiste informatie naar de deelnemers van het fonds.

Het opgestelde communicatiebeleidsplan voor 2024 geeft aan, dat het 'speerpunt' van de communicatiecommissie is gericht op goede voorlichting m.b.t. de omzetting van de huidige pensioenuitvoering naar de nieuwe pensioenwetgeving. Van cruciaal belang is leeftijdsgebonden communicatie naar de deelnemers, anders gezegd: 'hoe kunnen we iedereen gerust stellen bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel'. Naast het geven van informatie per post via het kwartaalblad 'Pensioenflits' is het geven van persoonlijk gerichte informatie via e-mail verder uitgewerkt.

In 2023 is de 'digitale' bereikbaarheid toegenomen. Voor de actieve deelnemers ligt dat op 58%, voor de gepensioneerde deelnemers op 57% en voor de gewezen deelnemers nu 48%.

Toezicht

Intern toezicht door de RvT:

De RvT heeft conform de Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen het intern toezicht uitgevoerd en de bestuursbesluiten beoordeeld, waarbij gekeken is naar de belangen en evenwichtigheid van het pensioenfonds en dat risico's geborgd en expliciet omschreven zijn in de bestuursverslagen. In juni en december hebben het VO en de RvT overleg gehad over de bestuursuitvoering, de ontwikkelingen en afstemming van werkzaamheden. Het VO heeft geconstateerd dat het bestuur positief heeft gereageerd op de aanbevelingen van de RvT en dat deze aanbevelingen meegenomen zijn in de pensioenfondsuitvoering.

Extern toezicht door de Compliance-Officer:

Het VO heeft begin 2023 met compliance-officer overleg gehad waarbij de beheersing en borging van alle integriteitsrisico's die het pensioenfonds loopt besproken zijn. De officer heeft het compliance-jaarplan getoetst en is tevens de aangestelde vertrouwenspersoon voor het fonds. Om belangenverstremming te voorkomen heeft de compliance-officer toezicht gehouden op de gedragscode en de integriteit van alle bij het pensioenfonds betrokken personen en hierover halfjaarlijks verslag uitgebracht aan het bestuur.

Eind 2023 heeft het bestuur in overleg met de compliance-officer opnieuw alle risicopunten geëvalueerd en geüpdatet. Het VO constateert, dat met deze evaluatie, de risico's goed in kaart gebracht, geborgd en bewaakt zijn. Hierbij is gebruik gemaakt van een checklist. Belangrijke punten daarbij waren, 'zijn data- en privacygegevens in de Cloud vertrouwelijk opgeslagen' en 'alleen toegankelijk voor bevoegde personen'.

Ontwikkelingen

Invoering nieuwe Pensioenwet Wtp:

Voor een nieuwe pensioenregeling hebben de Sociale Partners met het Kabinet een Pensioenakkoord gesloten en heeft het ministerie van sociale zaken hiervoor een nieuwe pensioenwet WTP opgesteld met als uitgangspunt dat gekozen kan worden uit twee pensioenovereenkomsten. Na aangeboden te zijn aan de Tweede Kamer heeft deze na diverse aanpassingen de wet goedgekeurd en is daarna in het voorjaar van 2023 door de Eerste Kamer positief getoetst.

Voor de uitvoering van deze wet hebben de Sociale Partners van Zoetwaren een keuze gemaakt uit de twee mogelijke pensioenovereenkomsten, elk met eigen risicoprofielen. Het VO is verheugd dat de Sociale Partners en het bestuur gekozen hebben voor de 'Solidaire' overeenkomst en niet voor de 'Flexibele' uitvoering. Voor het pensioenfonds blijft 'solidariteit' het uitgangspunt.

Verder constateert het VO, dat het bestuur van Bpf-Zoetwaren nauwlettend de ontwikkelingen, opzet en transitie naar het nieuw pensioencontract volgt. Een stuurgroep - bestaande uit leden van Sociale Partners en bestuursleden van Bpf-Zoetwaren en Bpf-Bakkers - geeft op deze wijze ondersteuning aan de beide besturen voor een rechtvaardige besluitvorming naar alle betrokken partijen. De Vz van het VO heeft deelgenomen aan een voorlichtingsdag van de Pensioenfederatie m.b.t. de rol en het verzwaarde pakket van het VO bij de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel.

In september hebben de VO-'s van Zoetwaren en Bakkers een gezamenlijke themadag gehouden, waarbij wederzijds kennis is gemaakt en de huidige samenwerking, maar ook het mogelijke toekomstige samengaan, is besproken.

Door een adviseur is presentatie gegeven wat de taak en bevoegdheden van de VO-'s zijn in relatie tot de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel WTP, met als thema 'wat is belangrijk en wat niet voor het VO'. Een tweede adviseur heeft uitleg gegeven over de WTP-richtlijnen en opzet van het nieuwe communicatieplan 'hoe bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel de communicatie, voorlichting en uitlegbaarheid naar alle betrokken partijen geregeld moeten zijn'.

Het streven van het bestuur van Bpf-Zoetwaren is, om per 1 januari 2025 over te gaan naar de nieuwe pensioenovereenkomst en mogelijk opvolgend daaraan naar een samengaan met Bpf-Bakkers onder één bestuur met bestuursbureau. Het VO heeft daarbij wel de kanttekening, dat na de invoering van het nieuwe pensioenstelsel een 'snelle' overgang en het samengaan met Bpf-Bakkers niet wenselijk is.

Omdat door invoering naar de nieuwe pensioenopzet er nogal veel veranderingen gaan plaatsvinden, wordt goede en juiste communicatie naar alle bij het fonds aangesloten deelnemers van cruciaal belang. De actieve en inactieve deelnemers, alsmede de deelnemers die met pensioen gaan, krijgen in het nieuwe pensioenstelsel meer keuzevrijheid, waarbij het cruciaal voor hen is, dat goed uitgelegd en in kaart gebracht moet zijn wat de gevolgen en consequenties kunnen en zijn van de keuzes die door hen gemaakt worden. Voor de gepensioneerden geldt dat er voor hen minder veranderingen zijn.

Zowel het VO als de RvT zijn nauw betrokken bij de transities naar het nieuwe pensioenstelsel en mogelijk samengaan van de pensioenfondsen en worden regelmatig door het bestuur op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen. Vooral voldoende draagvlak creëren voor beide trajecten is van groot belang.

Uitgebrachte adviezen en voordrachten

In 2023 heeft het VO het bestuur geadviseerd over de volgende instemmings- en adviesaanvragen van het bestuur:

- Positief advies m.b.t. de 'aanpassing per 01-01-2024 van het reglement beloning bestuursleden'. Naast de aspirant-bestuurder opname van een kandidaat-bestuurder, die net als de aspirant een beloning ontvangt van 2/3 van de gewone bestuurdersbeloning.
Toelichting: Voor het VO en RvT bestaat bovenstaande '2/3-regeling' al voor aspiranten/toehoorders.
- Positief advies voor aanpassing 'wijziging reglement zittingstermijn RvT' Bpf-Zoetwaren.
Toelichting: De zittingstermijn van de RvT is gewijzigd van 3 naar 4 jaar, met de mogelijkheid van 1 maal herbenoeming.
- Positief advies m.b.t. besluit van het bestuur om 'toeslagverlening' door te voeren per 1-1-2024 van 3,5%.
Toelichting: Gezien de financiële situatie van het fonds is de keuze van het bestuur om conform de CBS inflatie/prijsverhoging van 3,5% ook pensioenindexatie van 3,5% te verlenen voor het VO verantwoord.
- Positieve deel advies m.b.t. vaststelling risicohouding en beleidsdocument Wtp.
Toelichting: Naar het oordeel van het VO zijn deze documenten 'risicohouding en beleid' t.b.v. de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel Wtp afdoende besproken en tot tevredenheid toegelicht door het bestuur.
(Deze twee documenten zijn een deel van het totale advies t.b.v. transitie naar de Wtp).
- Geen advies uitgebracht voor het 'Communicatieplan voor 2024'.
Toelichting: Momenteel wordt gewerkt aan een communicatieplan voor de Wtp-transitie. Het VO wordt door de communicatiecommissie nauw op de hoogte gehouden over de samenstelling en voortgang van het conceptplan.
- Verder is het VO tevreden, dat het bestuur heeft besloten om niet direct na de overgang naar de WTP ook het eventuele samengaan met Bpf-Bakkers aan te gaan. Het VO had ook sterke bedenkingen over de gelijktijdigheid van deze stappen en haalbaarheid hiervan.

Conclusie van het VO m.b.t. het Jaarverslag over 2023 is

Op grond van het voorafgaande komt het VO tot de volgende conclusies:

- Het VO spreekt zijn waardering uit over het transparante jaarverslag en de bijbehorende inzichtelijke jaarrekening.
- Het bestuur heeft voldoende informatie verstrekt aan het VO om zich als VO een goed oordeel te kunnen vormen.
- Het handelen van het bestuur is in overeenstemming geweest met de vastgestelde afspraken. Het heeft een helder, transparant en consistent beleid gevoerd, waarbij de belangen van alle betrokkenen evenwichtig zijn afgewogen en de continuïteit en duurzaamheid van het pensioenfonds geborgd is.

Gezien bovenvermelde conclusies, stemt het VO in met het jaarverslag en de jaarrekening over 2023.

Aanbevelingen voor 2024

Het VO beveelt het bestuur aan om in de komende periode bijzondere aandacht te besteden aan de volgende items:

- Het VO vroegtijdig te blijven betrekken bij de ontwikkelingen, voorbereiding en invoering van het nieuwe pensioencontract. Mede gezien deze ingrijpende operatie en het daarbij verzwaard adviesrecht van het VO, moet het VO tijdig informatie en voldoende tijd krijgen om tot een goede adviesafweging te kunnen komen voor de transitie naar het nieuwe stelsel en het bijbehorende invaren van bestaande rechten van de deelnemers naar het nieuwe contract. Van groot belang bij deze adviesafweging door het VO is, dat de administratie, de ICT- en datakwaliteit op orde moeten zijn.
- Het blijven optimaliseren en vergroten van de communicatie naar de werkgevers, de actieve deelnemers, slapers en gepensioneerden. Adequate informatie aan alle betrokken partijen is van groot belang, zeker gezien de grote uitdaging bij de transities naar het nieuwe pensioenstelsel. De nieuwe Wtp voorziet in een tijdig wettelijk communicatieplan voorafgaand aan de invoering van het nieuwe pensioencontract.
- Continue aandacht te blijven houden voor beheersing van de risico's, kostenontwikkeling en transparantie m.b.t. het vermogensbeheer.

Eindoordeel

Het VO is van oordeel dat het bestuur haar taken naar goed behoren heeft vervuld in het jaar 2023, zeker gezien de problematiek en hectische omstandigheden op de financiële markten t.g.v. de veranderde geopolitieke toestanden in de wereld. Door alle betrokkenen is met grote inzet heel veel werk verzet.

Alle bevindingen in overweging genomen, oordeelt het VO positief over het handelen van het bestuur inzake het gevoerde beleid, de gemaakte beleidskeuzes en de naleving van goed pensioenfondsbestuur conform de code "Good Governance". Het VO hecht daar zeer veel waarde aan.

Tot Slot

Het VO spreekt met respect zijn waardering uit naar het bestuur, het bestuursbureau, de RvT en de dienstverlener TKP voor de constructieve en prettige samenwerking en de bereikte resultaten voor het fonds, daarmee iedereen bedankend voor de toewijding en inzet.

Breukelen, 20 juni 2024

Getekend,

Het Verantwoordingsorgaan van de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie,

Marian Beijen
Rob Brouwers
Henk Folkerts
John Gommans
Kim Goutier
Harry Verkuijlen
Siem Walboer, voorzitter
Piet Zoetemeijer
Toon van Zundert

11.2 Reactie Bestuur op het verslag van het Verantwoordingsorgaan

Het bestuur wil graag het Verantwoordingsorgaan (VO) bedanken voor de waardevolle bijdrage en inzet gedurende het afgelopen jaar. Wij zijn het volledig eens met de conclusie en het eindoordeel van het VO. De kritische blik en deskundigheid van het VO hebben ons geholpen om weloverwogen belangrijke beslissingen te nemen, die in het belang zijn van alle deelnemers van ons pensioenfonds. Het bestuur wil het VO dan ook bedanken voor hun betrokkenheid, waardevolle adviezen, kritische maar positieve houding en de goede verslaglegging van hoge kwaliteit. We spreken ook onze waardering uit voor de extra overleggen met het VO over de implementatie van het Pensioenakkoord en alle tijd die het VO hierin steekt.

De aanbevelingen die zij doen, zullen opnieuw een belangrijke rol spelen in onze bestuursagenda voor 2024. Het bestuur kijkt uit naar een voortzetting van onze vruchtbare samenwerking in de toekomst, en we zijn ervan overtuigd dat we samen ons uiterste best zullen blijven doen om het beste resultaat voor al onze deelnemers te behalen.

Amsterdam, 20 juni 2024

Bestuur:

Mevr. M. van Beusekom
Dhr. J.W. Eggen
Dhr. A.I. Foursoff
Dhr. H.E. Hermans
Mevr. K.F.D.C. van der Linden
Dhr. J.C.M. Molenaar
Dhr. P.H. Roos
Dhr. E. Schuurhuis
Mevr. S. Troost

Raad van toezicht:

Dhr. K. Koedijk
Dhr. L.V.J.M. Rolf
Mevr. M.L. van der Steen-Jacquet

Jaarrekening

2019-2020

2019-2020

2019-2020

2019-2020

2019-2020

2019-2020

2019-2020

2019-2020

2019-2020

2019-2020

2019-2020

2019-2020

2019-2020

2019-2020

2019-2020

2019-2020

2019-2020

2019-2020

2019-2020

2019-2020

12 Jaarrekening

12.1 Balans per 31 december 2023

(bedragen x € 1.000)		31-12-2023	31-12-2022
	Ref.		
ACTIVA			
Beleggingen voor risico pensioenfonds	1		
Vastgoed beleggingen		391.118	430.919
Aandelen		855.054	770.606
Vastrentende waarden		1.678.338	1.406.853
Derivaten		139.260	55.769
Overige beleggingen		0	50.308
		3.063.770	2.714.455
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	2	541	480
Vorderingen en overlopende activa	3	23.009	18.304
Overige activa	4	5.008	5.024
TOTAAL ACTIVA		3.092.328	2.738.263
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	5	427.918	345.519
Technische voorzieningen			
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	6	2.503.695	2.272.766
Overige technische voorzieningen		70	92
Derivaten	7	18.537	95.674
Overige schulden en overlopende passiva	8	142.108	24.212
TOTAAL PASSIVA		3.092.328	2.738.263

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

12.2 Staat van baten en lasten

(bedragen x € 1.000)		2023	2022
	Ref.		
BATEN			
Premiebijdragen voor risico pensioenfonds	9	89.710	83.302
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	10	297.633	-838.670
Overige baten	11	302	2
TOTAAL BATEN		387.645	-755.366
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	12	61.159	54.284
Pensioenuitvoeringskosten	13	5.876	4.791
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds			
Pensioenopbouw		71.235	103.378
Toeslagverlening		82.805	232.743
Rentetoevoeging		73.160	-14.471
Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten		-63.045	-55.755
Wijziging marktrente		73.195	-966.413
Aanpassing actuariële uitgangspunten		3.577	23.485
Wijziging uit hoofde overdracht van rechten		-7.155	4.292
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		-2.843	-1.666
		230.929	-674.407
Mutatie aandeel herverzekering technische voorzieningen	14	-61	139
Mutatie overige technische voorzieningen		-22	5
Saldo herverzekering		-74	-85
Saldo overdrachten van rechten	15	7.417	-4.024
Overige lasten	16	22	20
TOTAAL LASTEN		305.246	-619.277
Saldo van baten en lasten		82.399	-136.089
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Algemene reserve		82.399	-136.089
Totaal saldo van baten en lasten		82.399	-136.089

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten.

12.3 Kasstroomoverzicht

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Ontvangen premies	86.866	81.556
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	7.304	11.485
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	74	85
Overige ontvangsten	302	2
	94.546	93.128
Uitgaven		
Betaalde pensioenuitkeringen	-61.034	-54.224
Betaald in verband met overdracht van rechten	-14.721	-7.461
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-6.098	-4.234
Overige uitgaven	-22	-20
	-81.875	-65.939
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	12.671	27.189
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	67.742	61.390
Verkopen en aflossingen van beleggingen	3.961.848	6.402.670
Mutatie collateral *	115.142	-
	4.144.732	6.464.060
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-4.205.007	-6.460.244
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-4.477	-3.268
	-4.209.484	-6.463.512
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-64.752	548
Nettokasstroom	-52.081	27.737
Koers-/omrekenverschillen		
Mutatie liquide middelen	-52.081	27.737
Liquide middelen primo boekjaar	65.615	37.878
Liquide middelen ultimo boekjaar	13.534	65.615
Mutatie liquide middelen	-52.081	27.737
Waarvan:		
Liquide middelen onder de Beleggingen voor risico pensioenfonds en Overige schulden en overlopende posten	8.526	60.591
Liquide middelen opgenomen onder Overige activa	5.008	5.024

* Met ingang van 2023 is in het kasstroomoverzicht de mutatie van het collateral opgenomen. Het vergelijkend boekjaar is niet aangepast.

12.4 Toelichting op de jaarrekening

Algemeen

Activiteiten

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie (hierna 'het pensioenfonds'), is statutair gevestigd te Amsterdam. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41198154.

Het pensioenfonds is het bedrijfstakpensioenfonds voor de zoetwarenindustrie. Het pensioenfonds voert de pensioenregeling uit namens alle verplicht en vrijwillig aangesloten werkgevers. Daarbij streeft het pensioenfonds naar evenwichtige afweging van de belangen van alle deelnemers en werkgevers. Het pensioenfonds is ervan overtuigd dat door collectiviteit en solidariteit pensioenen beter beschermd worden tegen risico's.

Het pensioenfonds draagt er zorg voor dat de pensioenen van alle deelnemers (werknemers, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers), nu en in de toekomst, volgens afspraak worden opgebouwd.

Het pensioenfonds belegt de ingelegde pensioenpremies met als doel voldoende rendement te behalen om aan de verplichtingen te voldoen en de ambities te realiseren. Daarbij neemt het bestuur verantwoorde risico's en houdt het rekening met kostenefficiëntie, transparantie en maatschappelijk verantwoord beheer.

Het pensioenfonds streeft ernaar de pensioenen waardevast te houden.

Waar staat het pensioenfonds voor? Dit zijn de kernwaarden:

- Betrouwbaar
- Transparant
- Maatschappelijk betrokken
- Kostenefficiënt

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfondsen. Het bestuur heeft op 20 juni 2024 de jaarrekening opgemaakt.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

12.4.1 Grondslagen

12.4.1.1 Algemene grondslagen

Alle bedragen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Continuïteitsveronderstelling

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van het pensioenfonds.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta zijn:

	31 december 2023	Gemiddeld 2023	31 december 2022	Gemiddeld 2022
USD	1,1047	1,0860	1,0673	1,1022
GBP	0,8665	0,8769	0,8872	0,8634
JPY	155,7336	148,2759	140,8183	135,8863

Schattingswijziging

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten.

De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende posten in de jaarrekening. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Per 1 januari 2024 is het opbouwpercentage naar 1,875% (2022: 1,70%) gewijzigd. Deze wordt gehanteerd voor de bepaling van de schadereserve voor arbeidsongeschikten. Dit leidt tot een stijging van de voorziening pensioenverplichtingen met € 3.577 duizend en heeft een negatief effect op de dekkingsgraad van 0,1%-punt.

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt berekend door het balanstotaal minus de overige schulden en overlopende passiva en de negatieve derivaten te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Hierbij wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

12.4.1.2 Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Beleggingen

Algemeen

De beleggingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde. Het begrip marktwaarde is te beschouwen als synoniem van reële waarde. Onder waardering op marktwaarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen marktwaarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. De marktwaarde van niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van de niet-beursgenoteerde vastgoedbelegging per balansdatum. Beleggingen in vastgoedfondsen worden onder vastgoedbeleggingen gerapporteerd.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

De actuele waarde van niet-beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsfondsen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van het niet-beursgenoteerde aandeel per balansdatum.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebepaling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen.

Indien een derivatenpositie negatief is, wordt het bedrag onder de passiva verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de berekende nettovermogenswaarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Dit betreft de gekapitaliseerde waarde van de herverzekeringspolissen, berekend volgens de grondslagen van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds die contant gemaakt wordt tegen de rente volgens de DNB-rentetermijnstructuur. Vorderingen en schulden uit hoofde van herverzekering worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

De statutaire reserves blijken op grond van artikel 2:373 lid 1 BW afzonderlijk uit de balans.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-antecondities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- de gehanteerde marktrente die gebaseerd is op de rentetermijnstructuur (RTS) zoals gepubliceerd door DNB (2022: idem);
- overlevingstafels, te weten de prognosetafels AG2022 met ervaringssterfte op basis van fondsspecifieke correctiefactoren Ervaringssterfte 2022 (2022: idem);

- (on)bepaald partnersysteem (2022: idem);
- voor partnerpensioen is aangenomen dat de vrouwelijke partner 3 jaar jonger is dan de verzekerde man en de mannelijke partner 2 jaar ouder dan de verzekerde vrouw (2022: idem);
- kostenopslag ter grootte van 2,7% van de voorziening pensioenverplichtingen in verband met toekomstige administratie- en excassokosten (2022: idem);
- voorziening voor uitgesteld wezenpensioen: 0,3% van de voorziening van uitgesteld partnerpensioen bij uitgesteld ouderdomspensioen (2022: idem);
- voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten: de contante waarde van de vrijgestelde (toekomstige) pensioenopbouw is voor 100% in de technische voorziening opgenomen. Ten behoeve van het inlooprisico (wachttijd voor WIA-uitkering 2 jaar) wordt een opslag ter grootte van 9,0% van de actuariële koopsom opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen (2022: 9,0%);
- voorziening in verband met niet-opgevraagde pensioenen: de berekende voorziening, waarbij tevens rekening gehouden wordt met niet-verrichte uitkeringen. Indien de uitbetalingstermijn van de eerste uitkering van een begunstigde meer dan 5 jaar is verstreken, valt de hele voorziening voor die begunstigde vrij (2022: idem)

Overige technische voorzieningen

Onder de overige technische voorzieningen worden voorzieningen opgenomen voor met de pensioenverplichtingen samenhangende risico's voor zover niet opgenomen in de berekening van de pensioenvoorziening. De overige technische voorziening betreft de voorziening voor gemoedsbezwaarden.

Bij de bepaling van de voorziening voor arbeidsongeschiktheid wordt rekening gehouden met de toekomstige schadelast voor zieke deelnemers op balansdatum die naar verwachting arbeidsongeschikt worden verklaard. De verplichting wordt geschat op basis van ervaringscijfers.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan één jaar.

12.4.1.3 Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe kosten verstaan. Deze kosten worden op factuurbasis bij het pensioenfonds in rekening gebracht en niet direct met het resultaat verrekend.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Toeslagverlening

Het pensioenfonds streeft ernaar zowel de opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers, de premievrije pensioenrechten van gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de loonontwikkeling volgens de cao. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat er geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening vanaf 1 januari 2016 kan in principe worden ingehaald.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 3,264% (2022: -0,486%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-RTS aan het begin van het verslagjaar.

Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen in het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder wijziging marktrente.

Wijzigingen actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het Bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening plaatsvindt tegen fondstarieven, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De tarieven van het pensioenfonds wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Saldo herverzekeringen

Ontvangen uitkeringen van de herverzekeraar worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

12.4.1.4 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

12.4.2 Toelichting op de balans per 31 december 2023

1. Beleggingen voor risico pensioenfondsen

(bedragen x € 1.000)	Vastgoedbeleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2023	430.919	770.606	1.406.853	-39.905	50.308	2.618.781
Aankopen	10.129	312.948	3.306.647	276.546	298.737	4.205.007
Verkopen	-3.570	-374.764	-3.097.633	-200.712	-297.477	-3.974.156
Herwaardering	-47.022	146.654	62.081	84.453	-11	246.155
Overige mutaties	662	-390	390	341	-51.557	-50.554
Stand per 31 december 2023	391.118	855.054	1.678.338	120.723	0	3.045.233
Schuldpositie derivaten (credit)						18.537
Totaal						3.063.770

(bedragen x € 1.000)	Vastgoedbeleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2022	418.187	1.109.482	1.880.006	-27.926	32.780	3.412.529
Aankopen	115.110	1.557.005	3.442.542	888.557	457.030	6.460.244
Verkopen	-101.489	-1.742.019	-3.665.723	-394.218	-500.650	-6.404.099
Herwaardering	-2.660	-153.998	-234.604	-506.363	18	-897.607
Overige mutaties	1.771	136	-15.368	45	61.130	47.714
Stand per 31 december 2022	430.919	770.606	1.406.853	-39.905	50.308	2.618.781
Schuldpositie derivaten (credit)						95.674
Totaal						2.714.455

De overige mutaties betreffen mutaties in vorderingen, schulden en liquide middelen uit hoofde van beleggingsactiviteiten. Derivaten en overige beleggingen met een negatieve waarde zijn verantwoord onder de passiva.

Vastgoedbeleggingen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Indirecte vastgoedbeleggingen, zijnde participaties in beleggingsinstellingen die beleggen in vastgoed	388.485	428.983
Vorderingen	2.633	1.936
Totaal	391.118	430.919

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
BDI Residential fund	195.921	50,1%	214.083	49,7%
Aberdeen European Balanced	46.353	11,9%	53.018	12,3%
Invesco Core Real estate - USA	55.672	14,2%	66.190	15,4%
Prime Property Fund	60.271	15,4%	66.216	15,4%
Totaal	358.217	91,6%	399.507	92,7%

Aandelen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Beursgenoteerde aandelen	851.380	766.192
Vorderingen	3.674	4.414
Totaal	855.054	770.606

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
JP Morgan Chase	128.030	15,0%	127.519	16,5%
Totaal	128.030	15,0%	127.519	16,5%

Vastrentende waarden

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Obilgaties	507.174		443.010	
Hypothecaire leningen	206.349		204.844	
Private Loans	317.490		349.133	
Covered obligaties	2.791		2.431	
Asset Backed securities and Securizations	273		641	
Deposito's en dergelijke	2.459		2.328	
Cashfondsen	622.104		384.886	
Vorderingen	11.172		9.297	
Liquide middelen	8.526		10.283	
Totaal	1.678.338		1.406.853	

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
BNP Paribas SA	320.587	19,1%	198.574	14,1%
BlackRock Inc	323.738	19,3%	206.213	14,7%
Colchester Global Investors Ltd	146.961	8,8%	139.108	9,9%
Aegon NV	122.110	7,3%	119.753	8,5%
Staatsobligaties Koninkrijk der Nederlanden	63.184	3,8%	53.390	3,8%
ASR Nederland NV	84.928	5,1%	80.887	5,7%
Totaal	1.061.508	63,2%	797.925	56,7%

Derivaten

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Valutaderivaten	18.805		22.884	
Futures	273		4.956	
Rente derivaten	119.124		27.009	
Vorderingen	1.058		920	
Totaal	139.260		55.769	

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van financiële derivaten. Het pensioenfonds gebruikt derivaten voornamelijk om het valutarisico en het renterisico af te dekken. Als hoofdregel geldt dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen te bevinden.

Gebruik wordt gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid.
- Valutaderivaten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Rentederivaten: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan het pensioenfonds de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Binnen de beleggingsfondsen wordt gebruik gemaakt van derivaten en is sprake van collateral management. Het pensioenfonds heeft ultimo boekjaar onderpand uitgewisseld voor door het pensioenfonds afgesloten derivatencontracten. Ultimo 2023 bedraagt het ontvangen collateral € 990 (2022: € 170.014) en het betaalde collateral € 21.690 (2022: € 21.849). Het collateral bestaat uit cash en obligaties met rating AAA/AA. Het onderpand staat niet ter vrije beschikking van het pensioenfonds.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2023:

Type contract	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
Valutaderivaten	-681.162	17.267	18.805	1.538
Futures	-23.873	-1.943	273	2.216
Rentederivaten	1.605.400	104.341	119.124	14.783
Vorderingen		1.058	1.058	
Totaal	900.365	120.723	139.260	18.537

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2022:

Type contract	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
Valutaderivaten	-642.299	22.092	22.884	792
Futures	-24.819	3.883	4.956	1.073
Rentederivaten	901.700	-66.800	27.009	93.809
Vorderingen		920	920	
Totaal per 31 december	234.582	-39.905	55.769	95.674

Overige beleggingen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Liquide middelen	0	50.308
Totaal	0	50.308

Securities lending

Het pensioenfonds voert zelf geen activiteiten op het gebied van securities lending uit. In de beleggingsfondsen, waarin wordt belegd, wordt dit als beoordelingscriterium meegenomen, maar niet op voorhand uitgesloten. Het pensioenfonds belegt in het JP Morgan Emerging Market Equity fonds (2022: JP Morgan Emerging Market Equity fonds) waarbinnen stukken worden uitgeleend. Dit wordt gedaan, omdat securities lending rendement oplevert.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het pensioenfonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zoals bijvoorbeeld derivaten, zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

(bedragen x € 1.000)	Direct markt-noteringen	Afgeleide markt-noteringen	Waarderingsmodellen	Totaal
Vastgoedbeleggingen	19.190	0	371.928	391.118
Aandelen	855.054	0	0	855.054
Vastrentende waarden	1.020.674	657.664	0	1.678.338
Derivaten	-885	121.608	0	120.723
Overige beleggingen	0	0	0	0
Stand per 31 december 2023	1.894.033	779.272	371.928	3.045.233

(bedragen x € 1.000)	Direct markt-noteringen	Afgeleide markt-noteringen	Waarderingsmodellen	Totaal
Vastgoedbeleggingen	15.648	0	415.271	430.919
Aandelen	770.606	0	0	770.606
Vastrentende waarden	765.217	641.636	0	1.406.853
Derivaten	920	-40.825	0	-39.905
Overige beleggingen	50.308	0	0	50.308
Stand per 31 december 2022	1.602.699	600.811	415.271	2.618.781

2. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Stand begin boekjaar	480	619
Mutatie aandeel herverzekerings technische voorzieningen	61	-139
Totaal	541	480

3. Vorderingen en overlopende activa

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Vorderingen op werkgevers	21.590	18.038
Vorderingen op deelnemers van het pensioenfonds	118	166
Overige vorderingen en overlopende activa	1.301	100
Totaal	23.009	18.304

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Vordering op werkgevers

Specificatie Vorderingen op werkgevers	31-12-2023	31-12-2022
Vorderingen op werkgevers	21.634	18.106
Voorziening dubieuze debiteuren	-44	-68
Totaal	21.590	18.038

Verloop van de voorziening dubieuze debiteuren

Specificatie Verloop Voorziening dubieuze debiteuren	31-12-2023	31-12-2022
Stand per 1 januari	68	21
Afgeschreven vorderingen	-1	-4
Vrijval respectievelijke dotatie ten laste van de staat van baten en lasten	-23	51
Stand per 31 december	44	68

4. Overige activa

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Liquide middelen	5.008	5.024
Totaal	5.008	5.024

De tegoeden bij banken staan ter vrije beschikking van het pensioenfonds. Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

Passiva

5. Stichtingskapitaal en reserves

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Algemene reserve	427.918	345.519

Algemene reserve

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Stand per begin boekjaar	345.519	481.608
Bestemming saldo van baten en lasten	82.399	-136.089
Stand per eind boekjaar	427.918	345.519

Vermogenspositie en herstelplan

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het pensioenfonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het pensioenfonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen in de risicoparagraaf.

Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist vermogen op 31 december:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Stichtingskapitaal en reserves	427.918	117,1%	345.519	115,2%
Minimaal vereist eigen vermogen	108.340	104,3%	97.979	104,3%
Vereist eigen vermogen	447.124	117,9%	455.695	120,0%

De beleidsdekkingsgraad is eind 2023 119,6% (2022: 120,5%). De vermogenspositie van het pensioenfonds kan worden gekarakteriseerd als voldoende (2022: voldoende).

Herstelplan

Ultimo 2023 is de beleidsdekkingsgraad (119,6%) hoger dan het vereist eigen vermogen (117,9%) waardoor het pensioenfonds geen herstelplan hoeft in te dienen.

Op grond van het financieel toetsingskader voert het pensioenfonds jaarlijks een haalbaarheidstoets uit. Het pensioenfonds laat zien dat het afgesproken premiebeleid reëel en haalbaar is en dat het pensioenfonds voldoende herstelkracht heeft.

Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het pensioenfonds. Het voorstel resultaatbestemming 2023 is opgenomen in de paragraaf van de staat van baten en lasten in de jaarrekening. De balans wordt opgemaakt na resultaatbestemming. Dit betekent dat het saldo van baten en lasten, zoals blijkend uit de staat van baten en lasten wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

6. Technische voorzieningen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	2.503.695	2.272.766
Overige technische voorzieningen	70	92
Totaal	2.503.765	2.272.858

Het herverzekeringsdeel is opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Stand per begin boekjaar	2.272.766	2.947.173
Pensioenopbouw	71.235	103.378
Toeslagverlening	82.805	232.743
Rentetoevoeging	73.160	-14.471
Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten	-63.045	-55.755
Wijziging marktrente	73.195	-966.413
Wijziging actuariële uitgangspunten	3.577	23.485
Wijziging uit hoofde overdracht van rechten	-7.155	4.292
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-2.843	-1.666
Stand per eind boekjaar	2.503.695	2.272.766

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuarieel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagverlening

Het pensioenfonds streeft ernaar zowel de opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers, de premievrije pensioenrechten van gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de loonontwikkeling volgens de cao. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat er geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening vanaf 1 januari 2016 kan in principe worden ingehaald. Het pensioenfonds heeft besloten om per 1 januari 2024 een toeslag te verlenen van 3,5%.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 3,264% (2022: -0,486%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-RTS aan het begin van het verslagjaar.

Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder wijziging marktrente.

De RTS ultimo 2023 ligt over de hele linie beneden de RTS ultimo 2022. Wanneer beide curves worden uitgedrukt in één gemiddeld rentepercentage is de rente in 2023 met circa 0,22%-punt gedaald wat leidt tot een toename van de voorziening en daarmee tot een negatief resultaat. De ontwikkeling van de marktrente is als volgt:

	Rentepercentage per 31 december
2020	0,22%
2021	0,59%
2022	2,51%
2023	2,29%

De DNB heeft eind 2022 aangegeven dat de nieuwe UFR-methode, zoals geadviseerd door de Commissie Parameters 2022, per 1 januari 2023 wordt ingevoerd. Het advies van de Commissie is om de door de DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur nauwer aan te sluiten bij de marktrente. Onder andere het startpunt voor het

extrapoleren verschuift van 30 naar 50 jaar. met de invoering van deze nieuwe UFR0methode, komt de vorige UFR-methode, die vanaf 1 januari 2021 in vier gelijke stappen werd ingevoerd, te vervallen.

Het toepassen van de nieuwe UFR-methode heeft ultimo 2023 een positief effect van € 8.769 op de technische voorziening en is verantwoord als onderdeel van de wijziging marktrente.

De gemiddelde marktrente is per 31 december 2023 2,29% (2022: 2,51%) en daarmee 0,22%-punt lager dan per 31 december 2022. Als gevolg van deze daling van de marktrente is € 81.964 toegevoegd aan de voorziening pensioenverplichtingen. Het resultaat als gevolg van de nieuwe UFR-methode is ook meegenomen onder wijziging marktrente en hierdoor is een bedrag van € 8.769 onttrokken aan de voorziening pensioenverplichtingen. Per saldo is een bedrag van € 73.195 toegevoegd aan de voorziening pensioenverplichtingen.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Per 1 januari 2024 is het opbouwpercentage naar 1,875% (2022: 1,70%) gewijzigd. Deze wordt gehanteerd voor de bepaling van de schadereserve voor arbeidsongeschikten. Dit leidt tot een stijging van de voorziening pensioenverplichtingen met € 3.577 duizend en heeft een negatief effect op de dekkingsgraad van 0,1%-punt.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Toevoeging aan de technische voorziening	8.074	11.506
Onttrekking aan de technische voorziening	-15.229	-7.214
Totaal	-7.155	4.292

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
<i>Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen</i>		
Resultaat op kanssysteem:		
- Sterfte	-2.254	-3.852
- Arbeidsongeschiktheid	-1.598	1.512
- Mutaties	1.009	674
Totaal	-2.843	-1.666

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorieën als volgt samengesteld:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven	969.434	9.968	880.507	9.603
Pensioengerechtigden	787.334	10.931	707.743	10.884
Slapers	746.927	23.811	684.516	26.503
Totaal	2.503.695	44.710	2.272.766	46.990

Korte beschrijving pensioenregeling in 2023:

- levenslang ouderdomspensioen, waarbij deelnemers met 68 jaar met pensioen gaan. Deelnemers kunnen wel eerder, later of gedeeltelijk met pensioen gaan;
- partnerpensioen van 70% van het bereikbare ouderdomspensioen;
- wezenpensioen van 14% van het te bereiken ouderdomspensioen.

Premie

In 2023 betreft de reguliere premie 30,0% van de pensioengrondslag (2022: 30,0%).

Premievrijstelling

Als een deelnemer een WIA- of WAO-uitkering ontvangt, voorziet het reglement in een gedeeltelijke premievrije opbouw. Voor de voortzetting van de pensioenopbouw is over dit inkomensgedeelte geen bijdrage verschuldigd.

Daarnaast kent het pensioenfonds een aanvullende regeling, die door werkgevers op vrijwillige basis kan worden afgesloten. Deze regeling is identiek aan de basisregeling met de volgende uitzonderingen. De franchise van € 70.100,- (2022: € 62.905,-) is gelijk aan het maximumsalaris van de basisregeling. Verder is het salaris begrensd op het fiscale maximumsalaris van € 128.810,- (2022: € 114.866,-). De premie is een actuariële premie en daarom afhankelijk van geslacht en leeftijd van de deelnemer.

Toeslagverlening

De toeslagen op pensioenrechten en pensioenaanspraken worden jaarlijks vastgesteld door het bestuur. Er bestaat een ambitie om jaarlijks de pensioenrechten en pensioenaanspraken aan te passen. De daadwerkelijke toeslag in een jaar is voorwaardelijk en is afhankelijk van de hoogte van de beschikbare middelen. De toeslag bedraagt maximaal de stijging van de consumentenprijsindex (cpi), zoals vastgesteld door het CBS in de periode oktober - oktober. Voor de toeslagverlening per 1 januari 2024 is gebruik gemaakt van de nieuwe CPI-methodiek waarin de energieprijzen anders worden gemeten en daardoor beter aansluiten bij de door de deelnemers waargenomen en gevoelde inflatie.

Er is geen recht op toekomstige toeslagen. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst wordt geïndexeerd. Het pensioenfonds heeft geen geld gereserveerd voor toekomstige toeslagen. Toeslagen zijn afhankelijk van de middelen van het pensioenfonds, en daarvoor zijn beleggingsresultaten een belangrijk element. Het bestuur heeft besloten om per 1 januari 2024 een toeslag van 3,50% te verlenen. Bij de bepaling van de voorziening voor pensioenverplichtingen is met dit besluit rekening gehouden.

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd, voor zover in het verleden niet voor 100% is geïndexeerd. Om inhaaltoeslagen te kunnen toekennen is een hoge dekkinggraad vereist. Inhaaltoeslagen zijn daarom op korte termijn niet te verwachten. Het bestuur van het pensioenfonds geeft in haar jaarrekening elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende toeslagen.

In de abtn van het pensioenfonds is opgenomen dat gemiste indexaties vanaf 2016 onder voorwaarden ingehaald kunnen worden.

Voor alle deelnemers (actieve deelnemers, premievrije deelnemers en gepensioneerd deelnemers) is deze specificatie in de volgende tabel opgenomen.

Alle deelnemers	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Vershil	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
2016	0,41%	0,00%	0,41%	0,41%
2017	0,36%	0,00%	0,36%	0,77%
2018	1,34%	0,08%	1,26%	2,04%
2019	1,68%	0,41%	1,27%	3,34%
2020	1,73%	0,00%	1,73%	5,12%
2021	1,12%	0,00%	1,12%	6,30%
2022	3,28%	0,00%	3,28%	9,78%
1 september 2022	0,00%	3,28%	-3,28%	6,30%
2023	11,70%	6,60%	5,10%	11,72%
2024	3,50%	3,50%	0,00%	11,72%

In de tabel is de gemiste toeslag en de cumulatieve achterstand per 1 januari 2023 herrekend ten opzichte van de jaarrekening 2022. In de bovenstaande tabel is rekening gehouden met de nieuwe CPI-methodiek.

Overige technische voorzieningen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Spaarfonds gemoedsbezwaarden		
Stand per begin boekjaar	92	87
Mutatie	-22	5
Stand per eind boekjaar	70	92

7. Derivaten

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Derivaten	18.537	95.674
Totaal	18.537	95.674

Een toelichting is opgenomen onder de beleggingen voor risico pensioenfondsen (1).

8. Overige schulden en overlopende posten

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Schulden aan werkgever(s)	714	6
Pensioenuitkeringen	17	26
Beleggingsschulden	136.975	20.671
Belastingen en premie sociale verzekeringen	1.151	1.065
Overige schulden en overlopende passiva	3.251	2.444
Totaal	142.108	24.212

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Beleggingsschulden

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Nog af te wikkelen beleggingstransacties	1.233	71
Onderpand verplichtingen	135.742	20.600
Totaal	136.975	20.671

12.4.2.1 Risicobeheer

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor het pensioenfonds.

In het bestuursverslag is ingegaan op de risico's die het pensioenfonds loopt en op het beleid dat wordt gevoerd om deze risico's te beperken. Hierna treft u kwantitatieve risico-informatie aan.

Het doorkijkprincipe is zoveel mogelijk toegepast voor de beleggingsfondsen. Hiervoor is gebruikgemaakt van opgaven van de vermogensbeheerders.

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten om risico's te beheersen. Deze beleidsinstrumenten betreffen: beleggingsbeleid, premiebeleid, herverzekeringsbeleid en toeslagenbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de jaarlijks uitgevoerde haalbaarheidstoets en de Asset Liability Management-studie (ALM-Studie). Ook het financieel crisisplan dat door het pensioenfonds is opgesteld en jaarlijks wordt geëvalueerd, is verwerkt in onderstaande toelichting op de risico's, het risicobeleid en de ingezette beheersmaatregelen.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in investment management agreements met de vermogensbeheerders. Deze overeenkomsten zijn overwegend gericht op passief vermogensbeheer.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen die door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het pensioenfonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen. De dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

Ontwikkeling dekkingsgraad	2023	2022
Dekkingsgraad per 1 januari	115,2%	116,3%
Premie	0,2%	-1,3%
Uitkering	0,4%	0,3%
Toeslagverlening	-4,0%	-8,5%
Kosten	0,0%	0,0%
Korten van aanspraken en rechten	0,0%	0,0%
Beleggingsrendement (inclusief renteafdekking)	9,1%	-28,0%
Wijziging rentetermijnstructuur voorziening pensioenverplichting	-3,6%	56,8%
Aanpassing actuariële grondslagen	0,1%	0,1%
Overige oorzaken	-0,2%	-0,9%
Kruiseffecten	-0,1%	-19,6%
Dekkingsgraad per 31 december	117,1%	115,2%

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient het pensioenfonds buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld aan de hand van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de pensioenfondsspecifieke restrisico's (na afdekking).

De berekening van het vereist eigen vermogen en het hieruit voortvloeiende tekort aan het einde van het boekjaar is als volgt:

Vereist eigen vermogen	2023	2022
S1 Renterisico	1,8%	4,7%
S2 Risico zakelijke waarden	13,3%	13,4%
S3 Valutarisico	4,2%	4,5%
S4 Grondstoffenrisico	0,0%	0,0%
S5 Kredietrisico	4,5%	5,1%
S6 Verzekeringstechnische risico	3,8%	3,8%
S7 Liquiditeitsrisico	0,0%	0,0%
S8 Concentratierisico	0,0%	0,0%
S9 Operationeel risico	0,0%	0,0%
S10 Actief beheer risico	0,3%	0,2%
Diversificatie-effect	-10,0%	-11,7%
Vereist eigen vermogen per 31 december	17,9%	20,0%

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Vereist pensioenvermogen	2.950.889	2.728.553
Technische voorzieningen	2.503.765	2.272.858
Vereist eigen vermogen	447.124	455.695
Aanwezig vermogen (Totaal activa -/- schulden)	427.918	345.519
Tekort/Tekort	-19.206	-110.176

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode, waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie.

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin het pensioenfonds op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief is. De beheersing van het risico is geïntegreerd in het beleggingsproces. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen zich voorts risico's manifesteren uit hoofde van de geselecteerde managers en bewaarbedrijven (zogeheten manager- en custodyrisico), en de juridische bepalingen omtrent gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomst (juridisch risico). Het marktrisico wordt beheerst doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken, die in overeenstemming zijn met de beleidskaders en richtlijnen zoals deze zijn vastgesteld door het bestuur. Het bestuur monitort de mate van naleving van deze mandaten. De marktposities worden periodiek gerapporteerd.

Renterisico (S1)

Renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de waarde van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Het beleid van het pensioenfonds is erop gericht om de 'duration-mismatch' te verkleinen door het renterisico voor 84% af te dekken. Het pensioenfonds realiseert dit door meer langlopende obligaties te kopen in plaats van aandelen (aandelen hebben per definitie een duration van nul), binnen de portefeuille kortlopende obligaties te vervangen door langlopende obligaties of door middel van renteswaps. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het pensioenfonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Daarnaast kan het pensioenfonds het renterisico op de vastrentende waarden afdekken (het eigen vermogen is ongevoelig voor de renteveranderingen, maar de dekkingsgraad niet) of de dekkingsgraad afdekken.

De duration en het effect van de renteaftdekking kunnen als volgt worden samengevat:

	31-12-2023		31-12-2022	
	Waarde	Duration	Waarde	Duration
Vastrentende waarden (vóór derivaten)	1.678.338	5,2	1.406.853	5,6
Vastrentende waarden (na derivaten)	1.782.679	23,9	1.340.053	12,5
Technische voorzieningen	2.503.695	19,4	2.272.766	19,7

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Resterende looptijd < 1 jaar	631.722	37,6%	475.672	33,8%
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	199.204	11,9%	195.444	13,9%
Resterende looptijd > 5 jaar	847.412	50,5%	735.737	52,3%
Totaal	1.678.338	100,0%	1.406.853	100,0%

De presentatie van de vastrentende waarden in bovenstaande looptijden hangt samen met het langetermijn karakter van de investeringen van het pensioenfonds en het hiermee samenhangende beleid en dient ter vergelijking met de looptijden van de verplichtingen zoals in onderstaand overzicht weergegeven.

De resterende looptijd van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds kan als volgt worden weergegeven:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Resterende looptijd < 5 jaar	321.650	12,8%	292.558	12,9%
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	353.987	14,1%	308.608	13,6%
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	731.001	29,2%	639.441	28,1%
Resterende looptijd > 20 jaar	1.097.057	43,8%	1.032.159	45,4%
Totaal	2.503.695	100,0%	2.272.766	100,0%

Risico zakelijke waarden (S2)

Het zakelijkewaardenrisico is het risico dat de waarde van de zakelijke waarden (voornamelijk aandelen, beursgenoteerd indirect vastgoed en converteerbare obligaties) verandert door veranderingen in de marktprijzen voor deze waarden. Het structurele marktrisico wordt beheerst binnen het ALM-proces. Daarin wordt een zodanige beleggingsmix vastgesteld dat het marktrisico acceptabel is. De feitelijke beleggingsmix mag binnen vastgestelde bandbreedtes afwijken van de ALM-beleggingsmix. Voor de beheersing van het marktrisico in samenhang met het renterisico wordt gebruikgemaakt van derivaten.

Valutarisico (S3)

Valutarisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van de waarde van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Het deel dat buiten de euro wordt belegd betreft ultimo 2023 circa 32% (2022: 36%) van de beleggingsportefeuille. Hiervan is 69% afgedekt (2022: 66%). De nettorisicopositie betreft 10% (2022: 12%).

De valutapositie per 31 december 2023 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		
	Totaal voor afdekking	Valutaderivaten afdekking	Nettopositie na afdekking
EUR	2.059.608	698.430	2.758.038
GBP	24.336	-1.255	23.081
JPY	45.377	-42.366	3.011
USD	917.182	-637.542	279.640
Overig	0	0	0
Totaal	3.046.503	17.267	3.063.770

De valutapositie per 31 december 2022 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022		
	Totaal voor afdekking	Valutaderivaten afdekking	Nettopositie na afdekking
EUR	1.723.411	664.390	2.387.801
GBP	27.277	-342	26.935
JPY	45.357	-42.219	3.138
USD	825.327	-599.737	225.590
Overig	70.991	0	70.991
Totaal	2.692.363	22.092	2.714.455

Een restrisico betreft de categorie overige valuta; deze valuta betreffen valuta in opkomende markten en/of hebben een correlatie met de USD. Het bestuur heeft besloten om deze risico's niet af te dekken.

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen. Het wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren.

Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van het pensioenfonds. In aanvulling hierop maakt het pensioenfonds voor afdekking van het prijsrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures.

Naast de strategische mix heeft het pensioenfonds in het mandaat aan de vermogensbeheerders richtlijnen gesteld aan het maximale percentage dat namens het pensioenfonds in een sector, land of tegenpartij mag worden belegd. Naleving van deze richtlijnen wordt bewaakt door de beleggingsadviescommissie op basis van onafhankelijke rapportages van custodian BNY Mellon.

De segmentatie van de aandelen naar regio is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Nederland en andere EU-landen	126.519	14,9%	120.893	15,8%
Europa (niet-EU)	24.763	2,9%	20.342	2,7%
Noord-Amerika	531.667	62,4%	454.692	59,3%
Zuid-amerika	9.767	1,1%	6.932	0,9%
Zuid-Oost Azië	137.962	16,2%	141.191	18,4%
Midden-Oosten	2.441	0,3%	3.039	0,4%
Overig	18.261	2,1%	19.103	2,5%
Totaal	851.380	100,0%	766.192	100,0%

De vorderingen inzake aandelen zijn verantwoord onder "Overig".

Grondstoffenrisico (S4)

Pensioenfonds die beleggen in grondstoffen (commodities) lopen het risico dat de waarde van deze beleggingen daalt. In het standaardmodel is een berekening van de gevoeligheid van het eigen vermogen voor grondstoffen voorgeschreven.

Het grondstoffenrisico wordt berekend aan de hand van een scenario waarbij wordt uitgegaan van een waardedaling van de beleggingen in grondstoffen van 30%. Er wordt geen onderscheid gemaakt naar verschillende soorten grondstoffen. Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen.

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het pensioenfonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het pensioenfonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het pensioenfonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing van dit risico door het pensioenfonds vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het pensioenfonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het pensioenfonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, wordt door het pensioenfonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het pensioenfonds adequaat worden afgedekt door onderpand.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's kan als volgt worden samengevat:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Nederland en andere EU-landen	1.141.195	68,0%	926.113	65,8%
Europa (niet-EU)	34.009	2,0%	20.849	1,5%
Noord-Amerika	181.228	10,8%	168.584	12,0%
Zuid-Amerika	84.867	5,1%	65.625	4,7%
Zuid-Oost Azië	66.067	3,9%	59.069	4,2%
Midden-Oosten	24.855	1,5%	24.676	1,8%
Overig	146.117	8,7%	141.937	10,1%
Totaal	1.678.338	100,0%	1.406.853	100,0%

De vorderingen inzake vastrentende waarden zijn verantwoord onder "Overig".

De samenstelling van de vastrentende waarden naar sectoren is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Staatsleningen	507.174	30,2%	443.011	31,5%
Index gelinke obligaties	2.459	0,1%	2.328	0,2%
Hypotheke	206.349	12,3%	204.844	14,6%
Bedrijfsleningen	320.555	19,1%	352.205	25,0%
Kortlopende vorderingen en liquide middelen	641.801	38,2%	404.465	28,7%
Totaal	1.678.338	100,0%	1.406.853	100,0%

De kredietwaardigheid van veel marktpartijen wordt ook door rating agencies beoordeeld. De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals gepubliceerd door bekende rating agencies is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
AAA	222.669	13,3%	208.814	14,8%
AA	377.177	22,5%	373.231	26,5%
A	128.120	7,6%	139.891	9,9%
BBB	217.096	12,9%	239.228	17,0%
Lager dan BBB	247.424	14,7%	222.771	15,8%
Geen rating	485.852	28,9%	222.918	15,8%
Totaal	1.678.338	100,0%	1.406.853	100,0%

De vorderingen en liquide middelen inzake vastrentende waarden zijn opgenomen onder "Geen rating". Daarnaast is een belegging in een cashfonds opgenomen onder geen rating. Voor deze belegging is geen rating beschikbaar.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortleven), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Het pensioenfonds monitort de toegepaste ervaringssterfte door middel van analyse van het resultaat op langlevenrisico over meerdere jaren. Het resultaat op langlevenrisico bedraagt in 2023 € 876 (2022: € 3.571). Dit betekent dat op grond van de waargenomen overlijdensgevallen bij het pensioenfonds meer middelen beschikbaar zijn gekomen, dan waar op grond van de overlevingstafels op was gerekend.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het pensioenfonds heeft dit risico niet herverzekerd.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het pensioenfonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het pensioenfonds heeft dit risico niet herverzekerd.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) echter, afhankelijk van de hoogte van de dekkingsgraad van het pensioenfonds. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat het pensioenfonds bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor het beleggen in landen, regio's, landen, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door het pensioenfonds vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

De spreiding in de beleggingsportefeuille is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft worden per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Ingevolge de RJ610.404 dienen posities groter dan 2% van het balanstotaal te worden gespecificeerd.

De volgende grote posten met meer dan 2% van het balanstotaal zijn aanwezig:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Vastgoed				
BDI Residential Fund	195.921	6,3%	214.083	7,8%
Prime Property Fund	60.271	1,9%	66.216	2,4%
Invesco Core Real Estate USA	55.672	1,8%	66.190	2,4%
Aandelen				
JP Morgan Chase	128.030	4,1%	127.519	4,7%
Vastrentende waarden				
BNP Paribas SA	320.587	10,4%	198.574	7,3%
BlackRock Inc	323.738	10,5%	206.213	7,5%
Colchester Global Investors Ltd	146.961	4,8%	139.108	5,1%
Aegon NV	122.110	3,9%	119.753	4,4%
Staatsobligaties Koninkrijk der Nederlanden	63.184	2,0%	53.390	1,9%
ASR Hypotheekfonds	84.928	2,7%	80.887	3,0%
Totaal	1.501.402	48,6%	1.271.933	46,5%

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door het pensioenfonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

De beleggingsportefeuille is ondergebracht bij fiduciair beheerder GSAM. Hiermee is een overeenkomst en service level agreement gesloten. De bewaring van de stukken uit de portefeuille is ondergebracht bij Custodian BNY Mellon.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan pensioenuitvoerder TKP. Hiermee is een uitbestedingsovereenkomst en een service level agreement (SLA) gesloten.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering van de vermogensbeheerders en TKP door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages of SOC-1-rapportage) en het In Control Statement (alleen TKP).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door het pensioenfonds hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Actief risico (S10)

Het pensioenfonds kiest voor actief beheer wanneer er gegronde redenen zijn om daar een meerwaarde van te verwachten. Waar dat niet het geval is, wordt voor een passieve oplossing gekozen. Vandaar dat voor die delen van de portefeuille waarbij sprake is van actief beheer, in aanvulling op het standaardmodel van DNB, een aanvullende buffer S10 wordt aangehouden.

Basis voor de berekening van deze buffer is de methodiek waarbij gebruikgemaakt wordt van de tracking error. Er wordt gerekend met een opslag voor actief beheer voor de categorie aandelen (beursgenoteerd). De hoogte van de buffer wordt hierbij afgeleid van de tracking error, die de mate van afwijking aangeeft tussen het rendement op de betreffende beleggingsportefeuilles en het rendement op een benchmarkportefeuille.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het pensioenfonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het pensioenfonds niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van financiële derivaten. Hoofregel die hierbij geldt, is dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid van het pensioenfonds. Derivaten worden hoofdzakelijk gebruikt om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zoveel mogelijk af te dekken.

Het pensioenfonds gebruikt derivaten voor afdekking van risico's. Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekendstaande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand.

12.4.3 Niet in de balans opgenomen verplichtingen en activa

Langlopende contractuele verplichtingen

Het pensioenfonds heeft een uitbestedingsovereenkomst afgesloten zonder einddatum met TKP maar met een opzegtermijn van één jaar. De jaarlijks te betalen vergoeding bedraagt circa € 3,1 miljoen inclusief btw.

Investeringsverplichtingen

Per balansdatum bestaan er geen investerings- en stortingsverplichtingen (zogenaamde voorbeleggingen).

Voorwaardelijke verplichtingen

Het pensioenfonds heeft samen met Bpf Bakkers een claim inzake oude jaren financieel afgewikkeld. Onderdeel van de afwikkeling is een voorwaardelijke terugbetalingsverplichting voor de duur van tien jaar. Hiertoe zijn obligaties verpand voor een bedrag van € 2.750 voor de duur van tien jaar eindigend op 15 januari 2028.

12.4.4 Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen het pensioenfonds en de bestuurders.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de toelichting op de pensioenuitvoeringskosten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

Inzake de uitvoeringsovereenkomst tussen pensioenfonds en aangesloten werkgevers met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling geldt dat de aangesloten werkgevers zich jegens het pensioenfonds bij overeenkomst (de zogenaamde uitvoeringsovereenkomst) hebben verbonden tot het betalen van de ingevolge de geldende abtn verschuldigde premie.

12.4.5 Toelichting op de staat van baten en lasten over 2023

9. Premiebijdragen voor risico pensioenfonds

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Pensioenpremie huidig jaar	89.704	83.302
VPL-bijdragen	6	0
Totaal	89.710	83.302

De premiebijdragen voor risico pensioenfonds kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Premiebijdragen werkgevers	83.805	77.225
Mutatie voorziening dubieuze debiteuren	23	-51
Vrijwillige excedent premie	5.876	6.128
Overige VPL-regeling	6	0
Totaal	89.710	83.302

De overige VPL-regeling betreft de VPL-regeling voor werkgever Olam Cocoa en heeft betrekking op mutaties over een voorgaand boekjaar.

De totale bijdrage van werkgevers en werknemers betreft 30,0% (2022: 30,0%) van de loonsom. De kostendekkende, gedempte en feitelijke premie zijn als volgt:

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Feitelijke premie	88.874	83.091
Zuiver kostendekkende premie	88.238	125.699
Gedempte kostendekkende premie	88.441	79.117

De feitelijke premie bestaat uit de premiebijdragen werkgevers, pensioenbijdragen voor de reguliere regeling en vrijwillige excedentpremie. De premies die betrekking hebben op voorgaande jaren van € 827 (2022: € 268) zijn hierop in mindering gebracht.

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord. De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Actuarieel benodigd voor onwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	70.563	103.363
Opslag voor instandhouding van het vereist vermogen	14.113	19.018
Opslag voor uitvoeringskosten	3.562	3.318
Totaal kostendekkende premie	88.238	125.699

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Actuarieel benodigd voor voorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	48.768	43.672
Premie voorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	26.358	24.091
Opslag voor instandhouding van het vereist vermogen	9.753	8.036
Opslag voor uitvoeringskosten	3.562	3.318
Totaal gedempte premie	88.441	79.117

Omdat de feitelijke premie hoger is dan de gedempte kostendekkende premie wordt voldaan aan de premietoets.

10. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

(bedragen x € 1.000)	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten vermogens- beheer	Totaal
2023				
Vastgoedbeleggingen	11.092	-47.022	0	-35.930
Aandelen	14.880	146.654	-1.403	160.131
Vastrentende waarden	28.791	62.081	-1.211	89.661
Derivaten	-1.146	84.453	-240	83.067
Overige beleggingen	2.166	-11	0	2.155
Overige kosten van vermogensbeheer			-1.451	-1.451
Totaal	55.783	246.155	-4.305	297.633

Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over 2023 € 2.130 (2022: € 5.277). De transactiekosten zijn op basis van de gemiddelde transactiekosten in de markt bij benadering bepaald en ontleend aan de kostenrapportage van GSAM. De toename van de kosten voor vermogensbeheer in 2023 wordt onder andere veroorzaakt doordat de beheervergoedingen als een percentage van het belegd vermogen bepaald worden. Meer vermogen leidt daardoor tot hogere vergoedingen. Daarnaast is er in 2023 sprake geweest van een lagere teruggave vanuit btw-suppletie van € 918 (2022: € 1.429) na aftrek van de vergoeding hiervoor aan PwC.

Voor zover de kosten direct in rekening zijn gebracht bij het pensioenfonds, worden deze separaat als aftrekpost getoond op de beleggingsopbrengsten. De vermogensbeheerkosten zijn toegerekend aan de betreffende categorie. Kosten die niet direct gerelateerd zijn aan een beleggingscategorie zijn op basis van het percentage van het belegd vermogen toegerekend aan de verschillende beleggingscategoriën.

(bedragen x € 1.000)	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten vermogens- beheer	Totaal
2022				
Vastgoedbeleggingen	11.546	-2.660	0	8.886
Aandelen	19.060	-153.998	-1.667	-136.605
Vastrentende waarden	26.059	-234.604	-1.857	-210.402
Derivaten	5.053	-506.363	-248	-501.558
Overige beleggingen	-328	18	0	-310
Overige kosten van vermogensbeheer			1.319	1.319
Totaal	61.390	-897.607	-2.453	-838.670

11. Overige baten

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Interestbaten	299	2
Overige baten	3	0
Totaal	302	2

12. Pensioenuitkeringen

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Ouderdomspensioen	49.284	43.249
Partnerpensioen	10.696	9.729
Wezenpensioen	248	227
Afkoop	931	1.079
Totaal	61.159	54.284

De wettelijke afkoopgrens is € 594,89 (2022: € 520,35) per jaar.

13. Pensioenuitvoeringskosten

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Bestuurskosten	471	431
Kosten Verantwoordingsorgaan en Raad van Toezicht	113	78
Administratiekostenvergoeding	2.210	2.634
Accountantskosten	117	88
Certificerend actuaire	33	32
Adviseur actuaire	61	85
Risicomanagement	456	429
Overige advieskosten	136	127
Contributies en bijdragen	300	232
Dwangsommen en boetes	0	0
Communicatiekosten	197	95
Governance/Bestuursondersteuning	386	43
Project uitwerking pensioenakkoord	1.364	491
Overige pensioenuitvoeringskosten	32	26
Totaal	5.876	4.791

Bezoldiging bestuurders

De bezoldiging voor de (voormalige) bestuurders tezamen bedraagt € 320 (2022: € 336).

Bestuursleden ontvangen een vaste vergoeding per jaar. Elk bestuurslid ontvangt € 32 excl. btw en de voorzitters die gezamenlijk het dagelijks bestuur vormen ontvangen € 63 excl. btw.

Aan betrokkenen zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

Verantwoordingsorgaan en raad van toezicht

Aan de leden van het verantwoordingsorgaan werd door het pensioenfonds in 2023 een vergoeding verstrekt van gezamenlijk € 46 (2022: € 34). De leden van de raad van toezicht ontvingen conform de vergoedingsregeling in 2023 gezamenlijk € 48 inclusief btw (2022: € 36).

Accountantshonoraria

De honoraria van de onafhankelijke externe accountant(s) zijn als volgt:

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Controle van de jaarrekening	117	88
Totaal	117	88

Het bedrag in 2023 van € 117 bestaat voor € 109 uit de controle van het jaarwerk 2023 en voor € 8 uit kosten van de controle van het jaarwerk 2022 die niet in 2022 waren opgenomen.

14. Mutatie aandeel herverzekering technische voorzieningen

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Mutatie aandeel herverzekeraar	-61	139
Totaal	-61	139

15. Saldo overdracht van rechten

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Inkomende waardeoverdrachten	-3.925	-8.432
inkomende waardeoverdrachten klein pensioen	-3.379	-3.053
Uitgaande waardeoverdrachten	5.765	5.804
Uitgaande waardeoverdrachten klein pensioen	8.956	1.657
Totaal	7.417	-4.024

16. Overige lasten

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Interestlasten	17	19
Overige lasten	5	1
Totaal	22	20

12.4.6 Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het positieve saldo van de staat van baten en lasten van € 82.399 wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

12.4.7 Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum die invloed kunnen hebben op de jaarrekening.

Amsterdam, 20 juni 2024

Bestuur:

Mevr. M. van Beusekom

Mevr. E.E.H.C. van den Bosch

Dhr. J.W. Eggen

Dhr. A.I. Foursoff

Dhr. H.E. Hermans

Mevr. K.F.D.C. van der Linden

Dhr. J.C.M. Molenaar

Dhr. P.H. Roos

Dhr. E. Schuurhuis

Mevr. S. Troost

Raad van toezicht:

Dhr. K. Koedijk

Dhr. L.V.J.M. Rolf

Mevr. M.L. van der Steen-Jacquet

Overige gegevens

Overige gegevens

Overige gegevens

Overige gegevens

Overige gegevens

Overige gegevens

Overige gegevens

Overige gegevens

Overige gegevens

Overige gegevens

Overige gegevens

Overige gegevens

Overige gegevens

Overige gegevens

Overige gegevens

Overige gegevens

Overige gegevens

Overige gegevens

Overige gegevens

Overige gegevens

Overige gegevens

13 Overige gegevens

13.1 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie te Amsterdam is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 29.300.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 1.465.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden. Aangezien het pensioenfonds gebruik maakt van de versoepelde toeslagregels opgenomen in het Besluit toeslag in bijzondere omstandigheden 2023 is artikel 137 van de Pensioenwet niet volledig van toepassing. Ik heb onderzocht of is voldaan aan de voorwaarden voor het gebruik van de versoepelde toeslagregels.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn, als geheel gezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen). Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

Met betrekking tot artikel 137 (voorwaardelijke toeslagverlening) merk ik op dat het pensioenfonds in 2023 gebruik heeft gemaakt van de versoepelde toeslagregels, zoals vastgelegd in het tijdelijke artikel 15c van het Besluit Financieel Toetsingskader (toeslag vanwege voorgenomen transitie). Daarbij heeft het pensioenfonds onderbouwd te hebben voldaan aan de in dat artikel gestelde voorwaarden.

Bij de bepaling van de toeslagverlening per 1 januari 2024 is het fonds uitgegaan van een wijziging van de toeslagmaatstaf met terugwerkende kracht. Daardoor is het fonds in de gelegenheid geweest een ruimere toeslag toe te kennen dan op grond van de gepubliceerde prijsinflatie mogelijk zou zijn geweest. Ik heb me ervan vergewist dat het fonds daarbij oog heeft gehad voor evenwichtige belangenafweging, en dat rekening is gehouden met de lagere toeslag die per 1 januari 2023 zou zijn toegekend indien ook toen rekening was gehouden met de wijziging van de maatstaf.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 20 juni 2024

drs. H. Zaghdoudi AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

13.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN JAARREKENING 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie te Amsterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie op 31 december 2023 en van het saldo van baten en lasten over 2023 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. De balans per 31 december 2023.
2. De staat van baten en lasten over 2023.
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. [Click or tap here to enter text.](#) Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie zoals vereist in de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang, de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Controle-aanpak frauderisico's

Wij hebben risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de met governance belaste personen toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse, zoals opgenomen in de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode en de klokkenluidersregeling. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie in nauwe samenwerking met onze forensische specialisten. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden

voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude. Hierbij hebben wij gebruik gemaakt van de elementen die tot fraude kunnen leiden: rationalisatie, druk (motivatie) en gelegenheid. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:
Doorbreken van interne beheersing door het bestuur (een verondersteld risico).

Risico:

Het bestuur is in een unieke positie om fraude te plegen door de mogelijkheid het proces van financiële verslaggeving en resultaten te manipuleren door middel van het doorbreken van de interne beheersing die anderszins effectief lijken te werken.

Controleaanpak:

- Wij hebben de opzet en de implementatie geëvalueerd en, waar passend geacht, de werking getoetst van de interne beheersingsmaatregelen die het frauderisico dienen te mitigeren, inclusief de interne beheersingsmaatregelen die aanwezig zijn bij de dienstverleners waaraan het pensioenfonds bedrijfsprocessen heeft uitbesteed.
- Wij hebben een analyse uitgevoerd om te identificeren of er sprake is van (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico. Waar zulke journaalposten zijn geïdentificeerd, hebben we aanvullende controlewerkzaamheden uitgevoerd om op de geïdentificeerde risico's in te spelen. Deze werkzaamheden omvatten ook het herleiden van transacties naar de broninformatie.
- Wij hebben significante schattingen alsook oordeelsvormingen en veronderstellingen van het bestuur met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van de beleggingen geëvalueerd. Voor een omschrijving van onze werkzaamheden hieromtrent.
- We hebben elementen van onvoorspelbaarheid in onze controleaanpak opgenomen.

Onze procedures om in te spelen op geïdentificeerde risico's op fraude, hebben niet geleid tot een kernpunt van de controle.

Wij hebben onze risico-inschatting en controleaanpak en resultaten gecommuniceerd aan het bestuur.

Uit onze werkzaamheden volgden geen signalen of vermoedens van fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

Controle-aanpak naleving van wet- en regelgeving

Wij hebben een algemeen inzicht verworven in het wet- en regelgevingskader dat van toepassing is op het pensioenfonds door inlichtingen in te winnen bij het bestuur, de met governance belaste personen en het lezen van notulen en rapporten van de sleutelfunctiehouders.

Voor zover materieel voor de gerelateerde financiële overzichten, hebben wij op basis van onze risicoanalyse, en rekening houdende met dat het effect van niet-naleving van wet- en regelgeving aanzienlijk varieert, de volgende wet- en regelgeving overwogen: naleving van het belastingrecht en regelgeving voor financiële verslaggeving, - zoals opgenomen in Titel 9 van Boek 2 BW aangemerkt als wet- en regelgeving met een directe invloed op de financiële overzichten.

Wij hebben voldoende en geschikte controle-informatie verkregen omtrent het naleven van de bepalingen van die wet- en regelgeving die gewoonlijk wordt geacht van directe invloed te zijn op de financiële overzichten.

Daarnaast is Stichting Bedrijfstakpensioenfondsen voor de Zoetwarenindustrie onderworpen aan overige wet- en regelgeving, zoals ook benoemd in de NBA Handreiking 1144 'Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfondsen', waarvan de gevolgen van niet naleving een van materieel belang zijnde invloed kunnen hebben op de financiële overzichten, bijvoorbeeld ten gevolge van boetes of rechtszaken, te weten:

- Pensioenwet;
- Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds (Wet Bpf 2000);
- Besluit Financieel toetsingskader pensioenfondsen (Bftp);
- Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).

Gezien de aard van de activiteiten van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie en de complexiteit van deze regelgeving bestaat het risico dat niet wordt voldaan aan de vereisten van deze wet- en regelgeving.

Ten aanzien van deze wet- en regelgeving die geen direct effect hebben op de vaststelling van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening, zijn onze werkzaamheden beperkter. Naleving van wet- en regelgeving kan van fundamenteel belang zijn voor de operationele aspecten van het pensioenfonds, voor de mogelijkheid van het pensioenfonds om haar activiteiten voort te zetten, dan wel voor het voorkomen van sancties van materieel belang; niet-naleving van dergelijke wet- en regelgeving kan daarom van materieel belang zijnde invloed hebben op de jaarrekening. Onze verantwoordelijkheid is beperkt tot het uitvoeren van gespecificeerde controlewerkzaamheden ter bevordering van het identificeren van niet-naleving van wet- en regelgeving die een invloed van materieel belang kan hebben op de jaarrekening. Onze werkzaamheden ter bevordering van het identificeren van gevallen van niet-naleving van overige wet- en regelgeving die een invloed van materieel belang kan hebben op de jaarrekening, zijn beperkt tot (i) het bestuur en, in voorkomend geval, de met governance belaste personen vragen of de entiteit dergelijke wet- en regelgeving naleeft; (ii) de eventuele correspondentie met de desbetreffende vergunningverlenende of regelgevende of toezichthoudende instanties inspecteren.

Uiteraard zijn wij gedurende de controle alert op indicaties van (vermoedens) van niet-naleving van wet- en regelgeving.

Ten slotte hebben wij een schriftelijke bevestiging verkregen dat alle bekende gevallen van niet-naleving of vermoede niet-naleving van wet- en regelgeving, ons ter kennis zijn gebracht.

Controle-aanpak continuïteit

Het bestuur heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteit van het geheel van de bedrijfsactiviteiten van het pensioenfonds voor de voorzienbare toekomst. Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te evalueren omvatten onder andere:

- het verkrijgen van controle-informatie omtrent het continuïteitsrisico en de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling bij de vaststelling van bedragen en in de financiële overzichten opgenomen toelichtingen;
- overwegen of de continuïteitsbeoordeling van het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van onze controle kennis hebben en het bestuur bevragen over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten. Wij hebben hierbij onder andere aandacht besteed aan de solvabiliteitspositie, liquiditeitsrisico's en inbaarheid van de vorderingen;
- nagaan of het bestuur gebeurtenissen of omstandigheden heeft geïdentificeerd die gerede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van het pensioenfonds om haar continuïteit te handhaven (hierna: continuïteitsrisico's);
- inwinnen van inlichtingen bij het bestuur over zijn kennis van continuïteitsrisico's na de periode van de door het bestuur verrichte continuïteitsbeoordeling;
- inspecteren van correspondentie met relevante toezichthoudende instanties.

De financiële positie van het pensioenfonds en de wettelijke mogelijkheid om onder bepaalde omstandigheden de pensioenverplichtingen te kunnen aanpassen is een belangrijk onderdeel van bovenstaande evaluatie. Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur over de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Het jaarverslag omvat andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

De andere informatie bestaat uit:

- Het bestuursverslag.
- Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen.
- Verslag van de raad van toezicht
- Verslag van het verantwoordingsorgaan
- Bijlagen

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

- Alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.

- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat het pensioenfonds haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de raad van toezicht dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met hen over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Amsterdam, 20 juni 2024

Deloitte Accountants B.V.

E.M. van der Hall RA

Bijlagen

Bijlage 1 Kenmerken pensioenregeling

1 Kenmerken pensioenregeling

Kenmerken pensioenregeling geboren op of na 1 januari 1950

De pensioenregeling die geldt voor alle werknemers geboren op of na 1 januari 1950, heeft de volgende kenmerken:

Regeling	Middelloodregeling														
Deelnemer	De deelnemer als bedoeld in artikel 6, lid 1, sub a - d van de statuten van het pensioenfonds.														
Toetredingsleeftijd	De deelneming vangt aan bij indiensttreding bij een aangesloten werkgever, ongeacht de leeftijd.														
Pensioenleeftijd	De eerste dag van de maand waarin de (gewezen) deelnemer 68 jaar wordt.														
Loon	Onder loon wordt verstaan: - het in de maand uitbetaalde schaalsalaris; vakantietoeslag; vriestoelag; 5 uur functiegebonden regelmatig gewerkte uren per week; meeruren; diplomatoeslag; persoonlijke toeslag; contractueel vastgestelde jaarlijkse uitkering; prestatiepremie; ploegentoeslag; sprongvergoeding; overwerktoeslag; afbouwregelingtoeslag; roostertoeslag meeruren; verschoven uren; consignatie; slaapuren; toeslag voor arbeid op ongunstige uren. - Het loon is gemaximeerd. - Per 1 januari 2023 bedraagt het maximum 70.100 euro.														
Pensioengrondslag	De pensioengrondslag is gelijk aan het loon verminderd met de franchise.														
Franchise	De franchise wordt door het Bestuur vastgesteld en bedraagt per 1 januari 2023 16.322 euro. De franchise bedraagt ten minste het fiscale minimum zoals genoemd in de Wet op de loonbelasting 1964.														
Premie	De premie bedraagt een percentage van de pensioengrondslag. De premie bedroeg per 1 januari 2023 30,0% van de pensioengrondslag.														
Ouderdomspensioen	Tot 1 januari 2021 1,875% van de pensioengrondslagen in de betreffende deelnemersjaren; vanaf 1 januari 2021 1,700% van de pensioengrondslag in de betreffende deelnemersjaren.														
Partnerpensioen	De nabestaande van de werknemer heeft bij zijn overlijden recht op een partnerpensioen van 70% van het bereikbare ouderdomspensioen (op 68-jarige leeftijd). Per 1 januari 2015 bouwt men partnerpensioen op. Bij uitdiensttreding wordt een deel van het ouderdomspensioen automatisch omgezet in partnerpensioen, tenzij de werknemer en zijn of haar partner hiervan willen afwijken. Het partnerpensioen is na omzetting 70% van het verlaagde ouderdomspensioen. Bij pensionering kan het partnerpensioen door middel van uitruil worden aangepast.														
Wezenpensioen	Het wezenpensioen bedraagt 14% van het te bereiken ouderdomspensioen. Wezen van wie beide ouders zijn overleden, hebben recht op 28% van het te bereiken ouderdomspensioen.														
Toeslagen	Het pensioenfonds heeft sinds 2015 de ambitie om uw pensioen elk jaar zoveel mogelijk te verhogen met de prijsindex. Zowel de toekenning als de hoogte van een eventuele toeslag is afhankelijk van een beslissing van het Bestuur.														
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	De premievrije pensioenopbouw is volgens de onderstaande tabel afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid:														
	<table> <tr> <th>Mate arbeidsongeschiktheid</th><th>Voortzetting pensioenopbouw</th></tr> <tr> <td>0-35%</td><td>0%</td></tr> <tr> <td>35-45%</td><td>40%</td></tr> <tr> <td>45-55%</td><td>50%</td></tr> <tr> <td>55-65%</td><td>60%</td></tr> <tr> <td>65-80%</td><td>72,50%</td></tr> <tr> <td>80-100%</td><td>100%</td></tr> </table>	Mate arbeidsongeschiktheid	Voortzetting pensioenopbouw	0-35%	0%	35-45%	40%	45-55%	50%	55-65%	60%	65-80%	72,50%	80-100%	100%
Mate arbeidsongeschiktheid	Voortzetting pensioenopbouw														
0-35%	0%														
35-45%	40%														
45-55%	50%														
55-65%	60%														
65-80%	72,50%														
80-100%	100%														
	Bij aanvang van de premievrije deelneming wordt de laatste pensioengrondslag vóór arbeidsongeschiktheid gehanteerd. Deze pensioengrondslag wordt jaarlijks aangepast conform de algemene verhogingen van de lonen krachtens de cao.														

Regeling	Aanvullende regeling (excedent)	
Deelnemer	De deelnemer als bedoeld in artikel 6, lid 1, sub a - d van de statuten van het pensioenfonds.	
Toetredingsleeftijd	De deelneming vangt aan bij indiensttreding bij een aangesloten werkgever, ongeacht de leeftijd.	
Pensioenleeftijd	De eerste dag van de maand waarin de (gewezen) deelnemer 68 jaar wordt.	
Loon	Vast pensioengevend loon: Het vaste loon als omschreven in artikel 8 van het pensioenreglement. Variabel pensioengevend loon: Het variabel loon als omschreven in artikel 8 van het pensioenreglement. De navolgende variabele loonbestanddelen: - 13e maand, - (verkoop) bonus(sen), - provisie, - tantième, - overwerkvergoeding, - ploegentoeslag, - inconvéniententoeslag	
	Voor de bepaling van het vast pensioengevend loon, het variabele pensioengevende loon of het vast en variabele pensioengevende loon geldt een maximumjaarsalaris zoals bepaald in artikel 18ga van de Wet op de loonbelasting. Per 1 januari 2023 bedraagt het maximum loon 128.810 euro.	
	Het vast pensioengevend loon voor zover dit meer bedraagt dan de franchise. of Het variabele pensioengevende loon voor zover dit meer bedraagt dan de franchise of Het vast en variabele pensioengevend loon voor zover dit meer bedraagt dan de franchise.	
Franchise	De franchise is gelijk aan het maximumsalaris van de verplichte basisregeling. Per 1 januari 2023 bedraagt de franchise 70.100 euro.	
Premie	De premie bedraagt een actuariële premie die in rekening wordt gebracht over de pensioengrondslag.	
Ouderdomspensioen	Tot 1 januari 2021 1,875% van de pensioengrondslagen in de betreffende deelnemersjaren; vanaf 1 januari 2021 1,700% van de pensioengrondslag in de betreffende deelnemersjaren.	
Partnerpensioen	De nabestaande van de werknemer heeft bij zijn overlijden recht op een partnerpensioen van 70% van het bereikbare ouderdomspensioen (op 68-jarige leeftijd). Per 1 januari 2015 bouwt men partnerpensioen op. Bij uitdiensttreding wordt een deel van het ouderdomspensioen automatisch omgezet in partnerpensioen, tenzij de werknemer en zijn of haar partner hiervan willen afwijken. Het partnerpensioen is na omzetting 70% van het verlaagde ouderdomspensioen. Bij pensionering kan het partnerpensioen door middel van uitruil worden aangepast.	
Wezenpensioen	Het wezenpensioen bedraagt 14% van het te bereiken ouderdomspensioen. Wezen van wie beide ouders zijn overleden, hebben recht op 28% van het te bereiken ouderdomspensioen.	
Toeslagen	Het pensioenfonds heeft sinds 2015 de ambitie om uw pensioen elk jaar zoveel mogelijk te verhogen met de prijsindex. Zowel de toekenning als de hoogte van een eventuele toeslag is afhankelijk van een beslissing van het Bestuur.	
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	De premievrije pensioenopbouw is volgens de onderstaande tabel afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid:	
	Mate arbeidsongeschiktheid	Voortzetting pensioenopbouw
	0-35%	0%
	35-45%	40%
	45-55%	50%
	55-65%	60%
	65-80%	72,50%
	80-100%	100%
	Bij aanvang van de premievrije deelneming wordt de laatste pensioengrondslag vóór arbeidsongeschiktheid gehanteerd. Deze pensioengrondslag wordt jaarlijks aangepast conform de algemene verhogingen van de lonen krachtens de cao.	

Bijlage 2 Begrippenlijst

2 Begrippenlijst

Abtn

Afkorting van actuariële en bedrijfstechnische nota. In deze, door de wet verplicht gestelde nota, wordt het beleid van het pensioenfonds beschreven op het gebied van financiering, beleggingen, pensioenen en toeslagverlening.

Actuariële analyse

In deze analyse wordt de invloed verklaard van opgetreden verschillen tussen de actuariële grondslagen en werkelijke ontwikkelingen.

AFM

Autoriteit Financiële Markten.

Asset Liability Management (ALM)

Het in kaart brengen van de onderlinge samenhang van pensioenverplichtingen, premiebeleid en beleggingsportefeuille. Met behulp van ALM-simulatiemodellen worden beelden geschetst van de kansen en bedreigingen voor het pensioenfonds in diverse economische scenario's.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is de twaalf-maandse gemiddelde dekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad geeft de financiële positie van het pensioenfonds weer.

Beleggingsfonds

Instelling die geld van derden belegt in aandelen of andere beleggingssoorten.

Beleggingsmix

De verdeling van beleggingen over verschillende beleggingscategorieën, zoals bijvoorbeeld aandelen, vastrentende waarden en overige beleggingen. Ook wel beleggingsportefeuille.

Benchmark

Representatieve herbeleggingsindex waartegen de prestaties van de beleggingsportefeuille worden afgezet (bijvoorbeeld AEX-index, MSCI-index).

Compliance

Met dit begrip wordt aangeduid dat een organisatie werkt in overeenstemming met vigerende wet- en regelgeving. Elke financiële instelling beschikt over een compliance regeling die voorschriften bevat waaraan de in die instelling werkzame personen zich dienen te houden, alsmede voorschriften omtrent de wijze van controle op de naleving ervan. Ook veel instellingen die raakvlakken met de financiële sector hebben, zoals pensioenfonds, hebben een compliance regeling. Een dergelijke regeling bevat bijvoorbeeld voorschriften omtrent de wijze waarop functionarissen voor eigen rekening in effecten mogen handelen, restricties in de omgang met zakenrelaties en de omgang met vertrouwelijke informatie.

Contante waarde

De huidige waarde van een bedrag waarover je pas na een bepaalde periode de beschikking hebt.

Credit rating

Een rating is een risico-indicator. Een slechte rating betekent een hoog risico. Voor een hoog risico eisen beleggers en banken een hoge rente. Hoe slechter de rating dus is, hoe duurder het voor een onderneming wordt om geld te lenen. Een rating wordt toegekend door een daarin gespecialiseerd bedrijf. De grootste ratingbureaus zijn Moody's Investors Service en Standard & Poor's.

Custodian

Organisatie verantwoordelijk voor de bewaarneming van financiële bezittingen.

Dekkingsgraad

Dit betreft de nominale dekkingsgraad. De dekkingsgraad is de verhouding tussen de netto activa en de voorziening pensioenverplichtingen, uitgedrukt in een percentage. Dit verhoudingsgetal geeft aan in hoeverre op lange termijn de pensioenverplichtingen kunnen worden nagekomen. De netto activa zijn het saldo van het belegd vermogen, de andere activa en de schulden.

Dekkingstekort

De Pensioenwet en het Besluit Financieel Toetsingskader Pensioenfondsen spreken van een situatie van dekkingstekort indien de middelen van het pensioenfonds niet langer toereikend zijn om de voorziening pensioenverplichtingen en de reserve voor algemene risico's te dekken.

Derivaten

Van effecten afgeleide financiële instrumenten (beleggingsproducten), waarvan de waarde afhankelijk is van de waarde van andere meer onderliggende variabelen als valuta's, effecten en rentes. Voorbeelden zijn futures en swaps.

DNB

De Nederlandsche Bank.

Doorsneepremie

Voor alle deelnemers aan de pensioenregeling van het pensioenfonds is de doorsneepremie een gelijk percentage van de pensioengrondslag. Bij de berekening van dit percentage wordt het totaal van individueel berekende pensioenkosten van de deelnemers uitgedrukt als een percentage van de som van alle pensioengrondslagen. Iedereen betaalt dit percentage als pensioenpremie, waardoor geslacht, leeftijd en burgerlijke staat geen rol meer spelen.

Duration

De gevoeligheid van een waarde voor fluctuaties in de kapitaalmarktrente, rekening houdend met de resterende looptijd van die waarde.

Eigen vermogen

Buffer om mogelijke waardedalingen van de in het pensioenfonds aanwezige middelen op te vangen. Pensioenfondsen zijn verplicht om te beschikken over een voldoende grote buffer. Met een toereikendheidstoets kan jaarlijks worden vastgesteld of het eigen vermogen groot genoeg is.

Minimaal vereist eigen vermogen:

De ondergrens van het vereist eigen vermogen. Indien het pensioenfonds niet over het minimaal vereist vermogen beschikt is sprake van een dekkingstekort.

Vereist eigen vermogen:

Het vermogen dat nodig is om te bewerkstelligen dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen. Het wordt berekend conform de daarvoor geldende wettelijke regels.

Emerging markets (opkomende markten)

Markten die eerder achterbleven bij de economische ontwikkeling, maar waarvan de vooruitzichten nu goed zijn. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om markten in Midden- en Zuid-Amerika, Midden- en Oost-Europa, het Verre Oosten en Zuid-Afrika.

Ervaringssterfte

Omdat aangenomen wordt dat de werkende bevolking gezonder is dan de niet-werkende bevolking wordt op basis van ervaringscijfers op de sterftekansen zoals ontleend aan de prognosetafel een leeftijdsafhankelijke afslag toegepast. Door rekening te houden met deze ervaringssterfte hoeven geen leeftijdscorrecties te worden toegepast.

ESG

Een afkorting voor Environment, Social & Governance. Deze afkorting wordt vaak gebruikt in plaats van duurzaamheid.

Feitelijke premie

De feitelijke premie is de premie zoals deze daadwerkelijk wordt geheven in het boekjaar.

Fiduciair beheer

Fiduciair beheer is te omschrijven als een integrale en objectieve oplossing voor pensioenfondsen met verschillende behoeften binnen vermogensbeheer. Bij fiduciair beheer worden oplossingen aangedragen voor strategische, tactische en operationele vraagstukken in combinatie met een op maat gesneden verslaglegging.

Financieel Toetsingskader (FTK)

De door de toezichthouder uitgevoerde methodiek voor de toetsing van de financiële opzet en toestand van pensioenfondsen.

Franchise

Het deel van het salaris dat niet wordt meegenomen bij het berekenen van de pensioengrondslag.

Futures

Termijncontract, waarin toekomstige aankoop en verkoop van financiële waarden zijn vastgelegd. Futures worden gebruikt om beleggingsrisico's af te dekken, maar ook voor de uitvoering van (global) tactische asset-allocatie.

Gedempte kostendekkende premie

De gedempte premie wordt berekend door de rente of het rendement te baseren op een voortschrijdend gemiddelde uit het verleden of het rendement op een verwachting voor de toekomst. Het pensioenfonds heeft voor dit laatste gekozen.

Gedragscodes

Schriftelijk stuk waarin regels en richtlijnen worden gegeven ter voorkoming van belangenconflicten tussen het zakelijk belang en de privébelangen van bij het pensioenfonds betrokken personen en van misbruik van vertrouwelijke informatie.

Grondstoffen

Grondstoffen en goederen waarvan de prijs in hoge mate wordt bepaald door de actuele vraag en aanbod. Voorbeelden zijn olie, graan en metalen.

Herstelplan

Pensioenfondsen stellen in geval van een reservetekort een herstelplan op. Dit plan bevat de concrete maatregelen waardoor het pensioenfonds binnen een termijn van maximaal tien jaar weer voldoet aan het vereist eigen vermogen.

High yield

Obligaties met een credit rating lager dan BBB, ook wel non-investment grade genoemd.

Indexatie

Zie toeslagverlening.

Investment grade

Obligaties met een credit rating van BBB of hoger.

ISDA/CSA-overeenkomst

Een ISDA-overeenkomst is een standaardcontract dat OTC-transacties tussen institutionele financiële partijen mogelijk maakt.

CSA is een bijlage bij het ISDA-contract waarin partijen afspraken maken over het wederzijds te leveren en te accepteren onderpand.

Kostendekkende premie

Pensioenfondsen zijn verplicht om een kostendekkende premie te berekenen. De kostendekkende premie fungeert als (wettelijk) ijkpunt bij de beoordeling van de feitelijke premie die het pensioenfonds in rekening brengt. De kostendekkende premie bestaat uit de actuarieel benodigde premie voor de pensioenverplichtingen, een opslag die nodig is voor het in stand houden van het vereist eigen vermogen, een opslag voor uitvoeringskosten van het pensioenfonds en de premie die actuarieel benodigd is voor de voorwaardelijke onderdelen van de regeling.

Marktw waarde

De marktw waarde is het bedrag waarvoor een recht of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

Matchingportefeuille/Returnportefeuille

De matchingportefeuille is het deel van de beleggingsportefeuille dat is ingericht om de rentegevoeligheid van de activa met de rentegevoeligheid van de passiva van een pensioenfonds af te stemmen. De returnportefeuille is het deel van de beleggingsportefeuille dat is ingericht om extra rendement te genereren.

Middellood(regeling)

Het middellood is de hoogte van het gemiddelde salaris gedurende de hele loopbaan. Bij de middelloodregeling hangt het uiteindelijke pensioen af van het aantal jaren dat een deelnemer bij de werkgever in dienst is geweest en het salarisverloop tijdens deze werkzame periode. Het op te bouwen pensioen is bij deze regeling een gewogen gemiddelde van alle pensioengrondslagen over de gehele periode van deelname aan de regeling.

Opkomende markten

Markten die eerder achterbleven bij de economische ontwikkeling, maar waarvan de vooruitzichten nu goed zijn. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om markten in Midden- en Zuid-Amerika, Midden- en Oost-Europa, het Verre Oosten en Zuid-Afrika.

OTC (Over the counter)

Deze term heeft betrekking op financiële transacties die niet via de beurs verlopen, maar die direct tussen twee partijen afgesloten worden.

Overige beleggingen

Beleggingen anders dan de voor een pensioenfonds meer traditionele beleggingen zoals aandelen en vastrentende waarden. Onder overige beleggingen vallen de categorieën grondstoffen en hedgefondsen.

Partnerpensioen op kapitaalbasis/risicobasis

Partnerpensioen op kapitaalbasis: er bestaat zowel pensioenaanspraak op partnerpensioen bij overlijden tijdens de deelneming als bij overlijden na einde deelneming (als gewezen deelnemer of gepensioneerde).

Partnerpensioen op risicobasis: er bestaat alleen pensioenaanspraak op partnerpensioen bij overlijden tijdens de deelneming.

Partnerpensioen voor de pensioendatum op risicobasis en na pensioendatum op kapitaalbasis: er bestaat pensioenaanspraak op partnerpensioen bij overlijden tijdens de deelneming of bij overlijden na ingang van het ouderdomspensioen; er bestaat geen pensioenaanspraak op partnerpensioen bij overlijden als gewezen deelnemer.

Pensioenaanspraak

Een recht op toekomstige pensioenuitkeringen. De pensioenaanspraak op pensioen wordt onderscheiden van het ingegane pensioen.

Pensioenfederatie

In de Pensioenfederatie zijn drie instellingen gefuseerd: de Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen (VB), de Stichting voor Ondernemingspensioenfondsen (OPF) en de Unie van Beroepspensioenfondsen (UvB). De Pensioenfederatie vertegenwoordigt via deze koepels de aangesloten pensioenfondsen.

Pensioengrondslag

Het gedeelte van het salaris dat de grondslag vormt voor de pensioenopbouw van een deelnemer.

Pensioenplanner

Een internettoepassing waarmee deelnemers inzicht hebben in hun opgebouwde pensioenrechten en berekeningen kunnen maken op basis van (mogelijke) veranderingen in persoonlijke en/of werksituatie.

Pensioenrecht

Een recht op ingegane pensioenuitkeringen.

Pensioenwet

Op 1 januari 2007 is de Pensioenwet in werking getreden. De Pensioenwet heeft tot doel de waarborgen te verschaffen voor financiële zekerheid, individuele zekerheid en uitvoeringszekerheid.

Prognosetafels

Een prognosetafel is een statistische beschrijving van het afstervingsproces van een bevolking. Prognosetafels zijn gebaseerd op waarnemingen van sterftecijfers over een bepaalde (trend)periode. Men spreekt over Periodetafels indien de waarnemingen rechtstreeks worden gebruikt voor de bepaling van de sterftekansen in de sterftetabel. In

prognosetafels wordt tevens rekening gehouden met de stijgende levensverwachting. De meest recente publicatie van de Nederlandse sterftetafel betreft de AG Prognosetafel 2022. Deze is vastgesteld door het Actuarieel Genootschap en is onderverdeeld in de Prognose Nederlandse Mannen en de Prognose Nederlandse Vrouwen.

Raad van toezicht

Voor het intern toezichthoudend orgaan is gekozen voor een raad van toezicht die het functioneren van het bestuur toetst en jaarlijks daarover aan het bestuur rapporteert.

Renterisico

Het risico dat rentefluctuaties - als gevolg van ontoereikende afstemming tussen rentegevoelige activa en passiva op het gebied van rentelooptijden en rentevoet - leiden tot ongewenste effecten op balans en resultaat.

Reservetekort

De Pensioenwet en het Besluit Financieel Toetsingskader Pensioenfondsen spreken van een reservetekort als de middelen ontoereikend zijn om naast de voorziening pensioenverplichtingen en de reserve voor algemene risico's, ook nog de vereiste reserve beleggingsrisico's, de reserve voorgenomen pensioenaanpassing en eventuele andere reserves te dekken.

Risicomanagement

Naar aanleiding van de negatieve marktontwikkelingen en de invloed daarvan op de dekkingsgraad heeft het bestuur het afgelopen jaar extra aandacht besteed aan het risicomanagement van de beleggingsportefeuille. Op basis hiervan is het beleggingsbeleid verder aangescherpt. De doelstelling van het gewijzigde beleggingsbeleid is het beschermen van de dekkingsgraad tegen extreme risico's. Hierbij is er nadruk gelegd op de twee grootste risico's voor de dekkingsgraad: het risico van dalende aandelenkoersen en het risico van een verder dalende rente. Daarnaast blijft het pensioenfonds toch deels profiteren van een eventueel oplopende rente en stijgende aandelenkoersen.

Risicopremie

Dit is de premie voor risicodekking.

RJ610

De Raad voor de Jaarverslaglegging (RvJ) heeft een richtlijn opgesteld (RJ610) voor pensioenfondsen, met voorwaarden voor het jaarverslag en de jaarrekening.

Securities lending

Securities lending is het uitlenen van aandelen en obligaties voor een vastgestelde periode aan derden in ruil voor een geldelijke vergoeding. Doordat het economische eigendom bij de uitlener blijft, wordt er geen koersrisico gelopen.

Spread

Het renteverskil tussen bedrijfsobligaties en staatsobligaties.

Stichtingskapitaal en reserves

Zie eigen vermogen.

Swap

Een swap is een derivaat waarbij een partij een bepaalde kasstroom of risico wisselt tegen dat van een andere partij. Deze twee componenten worden ook wel de 'legs' van de transactie genoemd. Swaps zijn derivaten, dat wil zeggen dat ze afgeleide producten zijn.

Technische voorziening (voorziening pensioenverplichtingen)

Technische voorzieningen worden gevormd om alle uit de pensioenregeling of andere overeenkomsten voortvloeiende pensioenverplichtingen te kunnen nakomen.

Toeslagverlening

Om de koopkracht van pensioenen niet achteruit te laten gaan, kunnen pensioenen worden aangepast. Dit houdt in dat een toeslag kan worden gegeven op het pensioen. Het bestuur neemt jaarlijks een besluit over het al dan niet verhogen van uw pensioenaanspraken. De toeslagverlening bij het pensioenfonds is voorwaardelijk. Er wordt slechts toeslag verleend voor zover de middelen van het pensioenfonds dit toelaten.

Uitvoeringsovereenkomst

De overeenkomst tussen een werkgever en een pensioenfonds over de uitvoering van één of meer pensioenregelingen.

UPO

Uniform Pensioenoverzicht, een overzicht van de pensioenaanspraken dat jaarlijks aan de actieve deelnemers wordt gestuurd.

Verantwoordingsorgaan

De in de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur gehanteerde term voor een orgaan waarin de actieve deelnemers, de pensioengerechtigden en de financieel betrokken werkgever(s) zijn vertegenwoordigd en waaraan het bestuur periodiek verantwoording aflegt.

Verbonden personen

Alle leden van de organen van het pensioenfonds en andere personen die werkzaamheden voor het pensioenfonds verrichten, onafhankelijk van de duur waarvoor of de juridische basis waarop zij werkzaam zijn.

Waardeoverdracht(en)

Het naar een andere pensioenregeling overdragen van de waarde van het opgebouwde pensioenrecht.

WIA

Dit is de afkorting van de wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen.

Z-score

De Z-score wordt ieder jaar vastgesteld en geeft de afwijking van het werkelijk behaalde rendement ten opzichte van het rendement dat op grond van de normportefeuille behaald kan worden ofwel het normrendement.

Bijlage 3 Annex 4

Productnaam: Bedrijfstakpensioenfondsen voor de Zoetwarenindustrie

Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI): 3KKI6CE2BGRP9RYZFE90

Ecologische en/of sociale kenmerken (E/S kenmerken)

Had dit financiële product een duurzamebeleggingsdoelstelling?	
☒ ☒ ☐ Ja	☒ ☐ ☒ Nee
☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling gedaan: ____% ☐ in economische activiteiten die volgens de EU-toxonomie als ecologisch duurzaam gelden ☐ ☒ in economische activiteiten volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden ☐ ☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan: ____%	☒ Het product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken . Hoewel duurzaam beleggen niet het doel ervan was, had het een minimum van 1,5% duurzame beleggingen ☐ met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden ☒ met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden ☐ met een sociale doelstelling ☐ Het product promootte E/S-kenmerken, maar heeft niet duurzaam belegd.

De **EU-taxonomie** is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852. Het gaat om een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten**. Die verordening bevat geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten. Duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling kunnen wel of niet op de taxonomie zijn afgestemd.

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Het pensioenfonds heeft een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid uitgevoerd, waarbij het de volgende beleidsinstrumenten heeft ingezet:

1. Een uitsluitingenbeleid, waarin is vastgelegd dat we bepaalde maatschappelijk ongewenste activiteiten of gedragingen niet willen financieren. Dit beleid passen we toe op de beleggingen in bedrijven (aandelen en obligaties) die rechtstreeks op naam staan van het pensioenfonds. Bij de selectie van beleggingsfondsen is dat niet altijd mogelijk, het uitsluitingenbeleid van de fondsbeheerder is een van de selectiecriteria.
2. In de vermogensbeheerovereenkomst met de managers van de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles is vastgelegd, dat de CO₂-intensiteit van de portefeuille lager moet zijn dan die van de brede markt-index. Voor de beleggingen in aandelen ontwikkelde markten wordt bovendien een EU Climate

Transition index gehanteerd. Deze index kent vanaf de start een 30% lagere CO₂-uitstoot dan de brede markt-index en reduceert de CO₂-intensiteit jaarlijks met 7%, in lijn met de afspraken in het Akkoord van Parijs.

3. Via een strategische normallocatie van 2,5% naar groene obligaties (uitgegeven door overheden en ondernemingen) hebben we bijgedragen aan de financiering van de energietransitie.
4. Via ons stembeleid stimuleren we 'good governance' en duurzame duurzame ondernemingspraktijken, gericht op langer termijn aandeelhouderswaarde.

● **Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?**

We meten de verwezenlijking van deze duurzaamheidskenmerken door de volgende duurzaamheidsindicatoren te gebruiken.

We screenen de portefeuille op het aantal bedrijven dat:

1. zich schuldig maakt aan schending van internationale normen (PAI 10)
2. betrokken is bij de productie van controversiële wapens (PAI 14).

Daarnaast meten en monitoren we

3. de gemiddelde CO₂-intensiteit van de beleggingen in ondernemingen; en
4. het percentage groene obligaties in onze portefeuille.

Duurzaamheidsindicatoren meten hoe de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot, worden verwezenlijkt.

<i>Indicator</i>	<i>Waarde 2022*</i>	<i>Waarde ultimo 2023</i>	<i>Meetgrootheid</i>
PAI 10 - schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en ontwikkeling (OESO)	0,3%	0,3%	Aandeel beleggingen in ondernemingen die betrokken zijn geweest bij schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen.
PAI 14 - Blootstelling aan controversiële wapens (antipersoonsmijnen, clustermunities, chemische wapens en biologische wapens)	0,0%	0,0%	Aandeel beleggingen in ondernemingen die zijn betrokken bij productie of verkoop van controversiële wapens.
PAI 2 - Koolstofvoetafdruk	230	163	Dit zijn de CO ₂ -emissies van de ondernemingen voor het deel waar het pensioenfonds in belegd is, in tonnen per 1 mln belegd vermogen. Het fonds streeft naar een reductie hiervan, zoals beschreven in het Klimaat Actieplan.
Percentage groene obligaties	3,4%	4,7%	Aandeel van de portefeuille in groene obligaties Het fonds streeft naar een verhoging van dit percentage, zoals beschreven in het Klimaat Actieplan.

*gemiddelde gedurende 2022

● ***...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?***

Zie bovenstaande tabel.

● ***Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?***

Het pensioenfonds heeft gedeeltelijk belegd in duurzame beleggingen zoals gedefinieerd in artikel 2 (17)SFDR door onder andere te beleggen in groene obligaties van bedrijven en overheden waarmee de economische activiteiten worden gefinancierd die bijdragen aan (één of meerdere) van de zes EU Taxonomy milieudoelstellingen (zoals energie-efficiency of hernieuwbare energie projecten). We streven daarbij niet één specifieke milieudoelstelling na en kunnen ook beleggen in bedrijven die bijdragen aan andere milieu- of sociale doelstellingen.

● ***Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?***

Op beleggingen in groene obligaties hebben we het eigen uitsluitingsbeleid toegepast, waardoor gewaarborgd is dat geen ernstige afbreuk aan ecologische of sociale beleggingsdoelstellingen wordt gedaan. Daarnaast hanteerde de aangestelde beheerder een strikt beoordelingsraamwerk voor ondernemingen die groene obligaties uitgeven.

— ***Hoe is rekening gehouden met de indicatoren voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?***

Binnen de duurzame beleggingen (groene obligaties) stonden de navolgende ongunstige effecten centraal:

- (1) Broeikasgasintensiteit van ondernemingen waarin is belegd, via ESG-integratie technieken en het betrokkenheidsbeleid;
- (2) Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), via het uitsluitingsbeleid en betrokkenheidsbeleid;
- (3) Blootstelling aan controversiële wapens (antipersoneelsmijnen, clustermunitie, chemische wapens en biologische wapens), via het uitsluitingsbeleid.

— Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

Door het uitsluitingenbeleid toe te passen is niet belegd in bedrijven die zich schuldig maken aan ernstige schendingen van internationale normen (UN Global Compact en/of OESO-richtsnoer voor multinationale ondernemingen).

In de EU-taxonomie is het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” vastgesteld. Dit houdt in dat op taxonomie afgestemde beleggingen geen ernstige afbreuk mogen doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie, en dat een en ander vergezeld gaat van specifieke EU-criteria.

Het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” is alleen van toepassing op de onderliggende beleggingen van het financiële product die rekening houden met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. De onderliggende beleggingen van het resterende deel van dit financiële product houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

Andere duurzame beleggingen mogen evenmin ernstige afbreuk doen aan ecologische of sociale doelstellingen.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

De belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping.

Het pensioenfonds heeft in het beleggingsbeleid rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren. Binnen het beleid staan de navolgende ongunstige effecten centraal:

1. Broeikasgasintensiteit (PAI 2) van ondernemingen waarin is belegd, via ESG-integratie technieken en het betrokkenheidsbeleid;
2. Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerkingen Ontwikkeling (OESO) (PAI 10), via het uitsluitingsbeleid en betrokkenheidsbeleid;
3. Blootstelling aan controversiële wapens (antipersoneelsmijnen, clusterprojectielen, chemische wapens en biologische wapens) (PAI 14), via het uitsluitingsbeleid.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

De lijst bevat de beleggingen **die het grootste aandeel beleggingen** van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode, te weten: van 1 januari 2023 tot 31 december 2023

Grootste beleggingen	Sector	%	Land
Frankrijk	PUBLIC ADMINISTRATION & DEFENCE; COMPULSORY SOCIAL SECURITY	2.3	FR
Nederland	PUBLIC ADMINISTRATION & DEFENCE; COMPULSORY SOCIAL SECURITY	2.2	NL
European Union	ACTIVITIES OF EXTRATERRITORIAL ORGANISATIONS AND BODIES	1.6	EU
Microsoft Corporation	INFORMATION AND COMMUNICATION	1.3	US
Apple Inc.	MANUFACTURING	1.1	US
United Mexican States	PUBLIC ADMINISTRATION & DEFENCE; COMPULSORY SOCIAL SECURITY	1.1	ME
Nvidia Corporation	MANUFACTURING	1.1	US
Federative Republic Of Brazil	PUBLIC ADMINISTRATION & DEFENCE; COMPULSORY SOCIAL SECURITY	1.1	BR
The Kingdom Of Belgium	PUBLIC ADMINISTRATION & DEFENCE; COMPULSORY SOCIAL SECURITY	1.0	BE
Tesla, Inc.	MANUFACTURING	1.0	US
Duitsland	PUBLIC ADMINISTRATION & DEFENCE; COMPULSORY SOCIAL SECURITY	0.9	DE
Republic Of Colombia	PUBLIC ADMINISTRATION & DEFENCE; COMPULSORY SOCIAL SECURITY	0.9	CO
Oostenrijk	PUBLIC ADMINISTRATION & DEFENCE; COMPULSORY SOCIAL SECURITY	0.9	AU
Mizuho Bank, Ltd.	FINANCIAL AND INSURANCE ACTIVITIES	0.9	JA
Credit Agricole Sa	FINANCIAL AND INSURANCE ACTIVITIES	0.8	FR

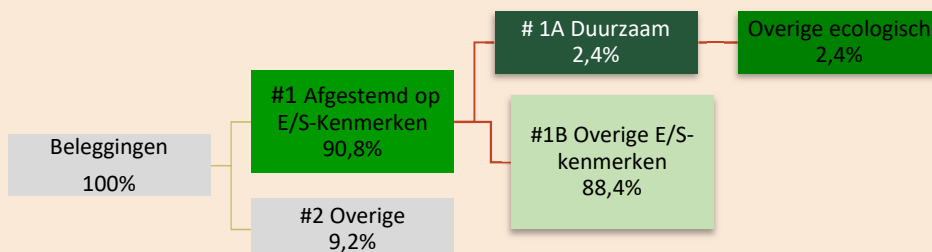
Data per ultimo 2023

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in specifieke activa.

##1 Afgestemd op E/S-kenmerken omvat de beleggingen van het gebruikte financiële product om te voldoen aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

#2 Overige omvat de overige beleggingen van het financiële product die niet zijn afgestemd op de ecologische of sociale kenmerken en die evenmin als duurzame belegging kwalificeren.

De categorie **#1 Afgestemd op E/S-kenmerken** omvat:

- Subcategorie **#1A Duurzaam** omvat duurzame beleggingen met ecologische of sociale doelstellingen.
- Subcategorie **#1B Overige E/S-kenmerken** omvat beleggingen die zijn afgestemd op de ecologische of sociale kenmerken die niet als duurzame belegging kwalificeren.

In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	Activa %
ACCOMMODATION AND FOOD SERVICE ACTIVITIES	0.5
ACTIVITIES OF EXTRATERRITORIAL ORGANISATIONS AND BODIES	1.4
ADMINISTRATIVE AND SUPPORT SERVICE ACTIVITIES	0.6
ARTS, ENTERTAINMENT AND RECREATION	0.2
CONSTRUCTION	0.5
EDUCATION	0.0
ELECTRICITY, GAS, STEAM AND AIR CONDITIONING SUPPLY	1.4
FINANCIAL AND INSURANCE ACTIVITIES	10.7
HUMAN HEALTH AND SOCIAL WORK ACTIVITIES	0.4
INFORMATION AND COMMUNICATION	6.4
MANUFACTURING	14.5
MINING AND QUARRYING	0.6
OTHER SERVICE ACTIVITIES	0.0
PROFESSIONAL, SCIENTIFIC AND TECHNICAL ACTIVITIES	0.5
PUBLIC ADMINISTRATION & DEFENCE; COMPULSORY SOCIAL SECURITY	16.0

REAL ESTATE ACTIVITIES	13.9
TRANSPORTATION AND STORAGE	0.9
WATER SUPPLY; SEWERAGE, WASTE MANAGEMENT & REMED	0.1
WHOLESALE & RETAIL TRADE & REPAIR OF MOTOR VEHICLES	3.0
Other	28.5

Data per ultimo 2023

In hoeverre waren de duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling afgestemd op de EU-taxonomie

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de **omzet** die het aandeel van de opbrengsten uit groene activiteiten van onderneming waarin is belegd, weergeeft;
- de **kapitaaluitgaven** (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen worden gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, bv. voor een transitie naar een groene economie;
- de **operationele uitgaven** (OpEx) die de groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd, weergeven.

Het pensioenfonds heeft zich gedurende de referentieperiode niet gecommitteerd om te beleggen in duurzame beleggingen met op de EU Taxonomie afgestemde milieudoelstellingen en tijdens de rapportageperiode waren er onvoldoende betrouwbare gegevens beschikbaar waren om dit te meten.

☐ Heeft het financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen?

☐ Ja

☐ In fossiel gas

☐ In kernenergie

☒ Nee

De onderstaande grafieken geven in het groen het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen. Er is geen geschikte methode om te bepalen in hoeverre staatsobligaties op de taxonomie zijn afgestemd. Daarom geeft het eerste diagram de mate van afstemming voor alle beleggingen van het financiële product inclusief staatsobligaties, terwijl het tweede diagram alleen voor de beleggingen van het financiële product in andere producten dan staatsobligaties aangeeft in hoeverre die op de taxonomie zijn afgestemd.*

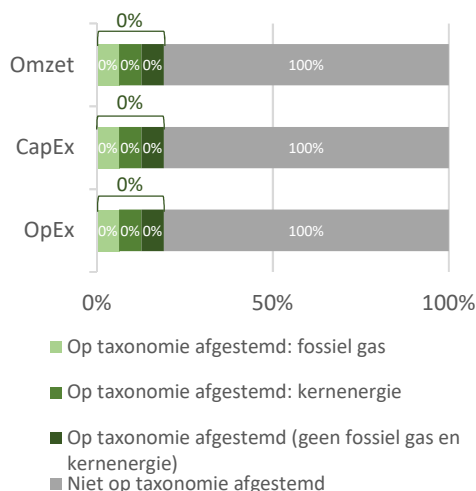
Om te bepalen of aan de EU-taxonomie wordt voldaan, bevatten de criteria voor **fossiel gas** emissiegrenswaarden en de omschakeling naar hernieuwbare energie of koolstofarme brandstoffen tegen eind 2035. Voor **kernenergie** bevatten de criteria uitgebreide regels inzake veiligheid en afvalbeheer.

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een ecologische doelstelling.

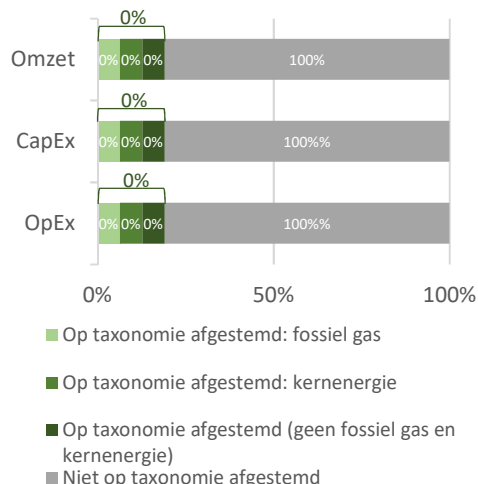
Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

zijn duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die **geen rekening houden met de criteria** voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

1.. Afstemming beleggingen op taxonomie inclusief staatsobligaties*

2. Afstemming beleggingen op taxonomie exclusief staatsobligaties*

Dit diagram vertegenwoordigt x% van de totale beleggingen.

*In deze diagrammen omvatten "staatsobligaties" alle blootstellingen aan overheden.

● Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?

Dit heeft het fonds niet kunnen vaststellen wegens niet beschikbare data.

● Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde zich tot eerdere referentieperiodes

Er is niet gerapporteerd over eerdere referentieperiodes.

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologisch doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?

Per einde 2023 is het aandeel duurzame beleggingen met een ecologisch doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd 2,4%. Dit betreft het aandeel van de portefeuille in groene bedrijfsobligaties met een SFDR artikel 9 classificatie. Door het ontbreken van (voldoende betrouwbare) data kan afstemming op de EU-taxonomie voor deze beleggingen niet vastgesteld worden.

Welke beleggingen zijn opgenomen in "overige"? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

De 'overige' beleggingen (#2) betreffen de fondsbeleggingen in hoogrentende bedrijfsobligaties en Amerikaans Vastgoed. Deze categorieën zijn opgenomen met het

oog op het verbeteren van het risico/rendementsprofiel van de beleggingsportefeuille. Er zijn geen ecologische of sociale minimumwaarborgen vastgelegd. Deze beleggingscategorieën hebben een beperkt gewicht in de totale beleggingsportefeuille.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om aan de ecologische en/of sociale kenmerken te voldoen?

Om te kunnen voldoen aan de duurzaamheidskenmerken implementeerde het fonds een Verantwoord Beleggingsbeleid, wat te vinden is op onze website. Binnen het MVB-beleid heeft het pensioenfonds de volgende elementen ingezet:

- Uitsluitingsbeleid voor ondernemingen en landen die maatschappelijk ongewenst gedrag vertonen of betrokken zijn bij maatschappelijk ongewenste activiteiten;
- ESG-integratie door het bij voorkeur selecteren van SFDR Artikel 8 of 9 beleggingsfondsen/-mandaten, doorbij mandaten een gunstige ESG-score te vereisen, door een decarbonisatiepad tot 2050 na te streven voor de aandelen, bedrijfsobligatie- en vastgoedportefeuille;
- allocaties naar duurzame obligaties te maken;
- het voeren van een actief aandeelhoudersbeleid, via stemmen en engagement, gericht op 'good governance';
- In de selectie van beleggingsfondsen het voting, engagement en uitsluitingsbeleid (daar waar relevant gezien de beleggingscategorie) te beoordelen.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

Het pensioenfonds heeft geen referentiebenchmark aangewezen – in de zin van de SFDR-wetgeving – om te bepalen of de pensioenregeling als geheel is afgestemd op de sociale en milieukekenmerken die volgens het MVB-beleid worden nagestreefd

Referentiebenchmarks
zijn indices waarmee wordt gemeten of het financiële product voldoet aan de ecologische of sociale kenmerken die dat product promoot.

Colofon

Uitgegeven door

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie

Correspondentieadres:

Postbus 501

9700 AM GRONINGEN

Bezoekadres:

Europaweg 27, Groningen

Telefoon (050) 582 19 90

Internet www.pensioenzoetwaren.nl

E-mailadres pensioen@pensioenzoetwaren.nl

Realisatie

TKP Pensioen BV

Postbus 501

9700 AM GRONINGEN